TECKNINGAR OCH MINNESSKRIFT FRÅN 1800-TALET. BAND III.

VANDRARE

Intet kan med visshet vetas om huru lifvet skall lefvas! Men låtom oss söka flitigare, låtom oss icke misströsta!*Augustini Confessiones.*

ROMAN

AF

HELENA WESTERMARCK

HELSINGFORS 1911
SÖDERSTRÖM & C°.
FÖRLAGSAKTIEBOLAG

HELSINGFORS 1911 AKTIEBOLAGET F. TILGMANNS BOK- o. STENTRYCKERI

Förord till den elektroniska utgåvan

Romanen av **Helena Westermarck** (1857-1938) ingår som tredje delen i författarens trilogi *Teckningar och minnesskrift från adertonhundratalet* och föregås av ***I fru Ulrikas hem*** (1900) och ***Ljud i natten*** (1903).

Detta verk har hämtats från **Nationalbiblioteket i Helsingfors**. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i april 2014 av Bert H.

I.

Det vax en septembereftermiddag på 1880-talet.

Resan nalkades sitt slut. Borta i Öster, där Nikolajkyrkans torn med de runda kupolerna steg fram som en skuggbild mot den blånande, litet disiga aftonluften, låg Helsingfors. Efter en timme skulle ångbåten vara där.

Början af färden hade varit stormig och mödosam. När båten lade ut från den lilla österbottniska kuststaden, hade Bottniska viken med våldsamt brak vräkt sina fräsande vågor Öfver däcket och kallt regn hade piskat ned i strida, sneda strålar hela det första dygnet. Under däck hade sjösjukan rasat med fruktansvärd styrka. Om en eller annan modig själ försökt trotsa storm och sjögång och vågat sig upp på det rullande, våthala däcket, hade framgången och äran af detta dödsföraktande mod på det hela taget blifvit ganska ringa; den djärfve trotsaren hade oftast med eller mot sin vilja störtat ned tillbaka till den kvalets värld, där hans olyckskamrater ohjälpligt lågo fängslade.Men ju längre mot söder man kom, desto bättre vardt vädret. Slagregnet upphörde, stormen stillade sig, skeppets rullningar afstannade. En efter annan sågos resenärerna med vacklande, osäkra steg krypa fram för att

uppsöka den friska, stärkande luften på däck. Och ehuru stora, mörka ringar under ögonen i bleka, glåmiga ansikten ännu vittnade om de genomgångna kvalens våldsamhet, försökte dock de som voro begåfvade med humor i skämt slå bort minnet af den öfverståndna pinan.

När ångbåten kom in i den vackra skärgården mellan Åbo och Hangö, strålade himlen klarblå, de trånga farvattnen uteslöto sjögång och i solskenet lyste holmar och stränder i rödgul septemberprakt.

Ångbåtens kapten gick omkring höflig och förbindlig med händerna i kavajfickorna och satte upp ett ansikte lika strålande som vädret. Han hade ett skämtsamt uppmuntrande svar i beredskap för alla oroliga frågor och alla farhågor — jo, nu steg barometern, bara steg, försäkrade han. — Redan en blick på den käcka, undersätsiga gestalten med de artiga fasonerna och den vaggande sjömans-gången var ett botemedel äfven mot den mest öfver-drifvna fruktan för förnyade lidanden.

När båten passerat Hangö, var vädret rent af bedårande. Alla passagerare voro uppe på däck och fyllde lungorna med den ljufligt milda höstluften, som här ute på hafvet ännu tycktes gömma hos sig hela sommarens uppsparda sol och värme.Ju längre det led på eftermiddagen, desto lugnare blefvo vikar, sund och fjärdar mellan brokiga, skog-kantade stränder. Det glimmade, det glittrade, det lyste i vattenbrynet, där de sneda solstrålarna dansade fram, medan tätnande och mörknande skuggor hemlighetsfullt begynte draga sig utmed stränderna, ju mer solen lutade mot sin nedgång.

Ty som en värdig afslutning på den vackra dagen skulle man nu få skåda en grann solnedgång, förkunnade kaptenen.

Solen hade gömt sig bakom några moln, som begynt torna upp sig i väster. Lik en blånande bergvägg steg den väldiga molnmassan fram, staplande block på block i sällsamma, fantastiska former, medan under densamma långa knippen af solljus drogo glänsande strålvägar ända ned till horisonten.

Men i samma ögonblick den röda solen sjunkit så lågt, att den skymtade fram under molnväggen, flödade ett regn af miljoner gnistor ut och tände haf och himmel i lågor. Flammorna slogo uppåt fästet, de slogo ned mot djupet i bländande glans, tills solen ånyo började samla in dem alla, strål-kretsen drogs ihop, så att den blef allt mindre och trängre och slutligen slocknade lågan bort i rosenröd glöd.

De resande, som följt med det praktfulla skådespelet, vände sig bländade bort. Gröna, gula, röda och svarta solar dansade i luften för deras ögon.

»Nu får man se allting blekna bort i vår nordisktfärglösa skymning,» sade en ung man, som stått vid relingen tillsammans med två unga flickor.

»Den ljusa natt våra skalder prisa så högt, afskyr jag,» tilläde han öfverlägset. »Mig gör den bara beklämd och illa till mods och hindrar mig att sofva. Tacka vet jag den mörka, varma sydländska natten, i den finns stämning, glöd och passion, och sofver man inte så . . .1» Han skrattade, i det han häftigt blinkade med ögonen för att blifva de brokiga solarna kvitt.

»Ja,» sade den ena af de unga flickorna, »det är visst härligt därute i den stora världen.»

Hon var högrest och mörk. Hennes anletsdrag voro stora och regelbundna med panna och näsa nästan i en linje såsom i grekisk skulptur; hennes stora, mörkblå ögon hade en sällsynt vacker form och den bleka hyn en varm skiftning. Men i detta vackra ansiktes uttryck fanns ingen ungdomligt sorglös glädtighet, i blicken låg liksom en forskande misstro på lur och läpparna formade sig säkert sällan till ett leende. I stället vittnade det unga ansiktet om viljekraft och den högresta, ungdomligt smärta gestalten gjorde ett ståtligt intryck, ehuru hennes svarta dräkt var mycket enkel, nästan tarflig.

»Bevars, jag är aldrig bättre patriot än i utlandet och aldrig mera missnöjd med alltihop, än när jag åter befinner mig hemma, och till hemlandet räknar jag också ett finskt ångbåtsdäck,» sade den unge herrn, i det han ifrigt tvinnade sina mustascher.Orden voro riktade till den mörka flickan. Men medan han talade, drogos hans blickar oupphörligt till den andra unga flickan med det ljusa håret, som under den enkla, svarta halmhatten krusade sig

och i solskenet lyste likt en guldgloria kring hennes finhyllta, ljusletta ansikte med de fina, linjesköna dragen och det veka, blida uttrycket.

»Ja,» anmärkte den mörka, »i bredd med rikedomen och glansen där ute i världen är här väl smått och fattigt här hemma, har jag hört . . . men säg, är inte Helsingfors ändå en präktig, ståtlig stad?» frågade hon naivt. »Jag gläder mig så otroligt att komma dit, det har varit min dröm och min längtan i flere år.»

Han log åt denna landsortsuppfattning, för hvil-ken Helsingfors var slutmålet och lyckans fullbordan.

»Nå ja, Helsingfors har sina sidor,» svarade han i öfverlägsen beskyddarton. »Men en småstad är det ju i alla fall, bara en liten by, mätt med europeisk måttstock. Jaså, det här är således er första helsing-forsresa?»

»Ja.»

»Det var ju för öfrigt lustigt att vi efter så många års förlopp just skulle råkas på denna er första stora utflykt i världen. En angenäm öfverraskning för mig, när jag kom ombord i Hangö.» Han bugade sig litet tillgjordt.

»Också för oss. Att plötsligt bland alla de främ-mande människorna upptäcka ett bekant ansikte, det var riktigt, riktigt roligt,® utbrast den ljusa unga flickan.

»Roligt? sade du, Rosa. Tack för det!» Han såg med en belåten, beundrande blick på henne. »Vi har emellertid knappt hunnit växla ett dussin ord med hvarandra ännu. Så ovänligt som det ser ut, har det ändå inte varit af mig,» begynte han försvara sig. »Jag har varit tvungen sitta där inne i salongen och granska ett kostnadsförslag tillsammans med brukspatron Lönn. Gubben gick ombord i Hangö och reste sjövägen till Helsingfors, istället för som vanligt med tåget, enkom för att få rådgöra med mig och», tilläde han självbelåtet och i respektfull ton,» Lönn är en mäkta rik man. Sent omsider tröttnade gubben nu och gick ned och lade sig att sofva och jag fick ändtligen söka upp er. Det är allt bra länge sen vi sett hvarandra. Inte sedan jag i forna tider som skolpojke och ung student kom hem till ferierna, tror jag. Tänk, att vi mera kände igen hvarandra! Nå, jag för min del såg strax guldglorian kring hufvudet, den som jag alltid beundrat.»

Rosa rodnade. »Vi kände också strax igen — dig,» tog hon efter ett ögonblicks tvekan upp det förtroliga tilltalsordet från barndomen. »Men du var mycket barsk, när du kom ombord, vi hörde dig gräla både på bäraren och själfva styrmannen och tyckte därför inte det var rådligt . . .»»Ja, jag var alldeles ursinnig öfver allt söl, all lojhet och oföretagsamhet här hemma,» försvarade han sig. »Aldrig får man riktigt besked om någonting. Ett oerhördt slarf; ångbåten hade behagat ändra afgångstid utan att annonsera. Det skedde bara den här gången, hette det, när jag ställde dem till ansvar därför. Den här gången! Men jag var ju också bara med ’den här gången’. Så när hade jag blifvit efter och det hade just varit ett vackert spektakel för mig, som i kväll måste vara närvarande vid ett möte i Helsingfors.

Men säg, hvad ska ni egentligen göra i Helsingfors? Ni anser väl inte frågan ogrannlaga af en gammal barndomsbekant?» skyndade han att belefvadt tillägga.

Rosa såg på Maria. Hon var van vid att systern i allvarliga frågor svarade för dem båda.

»Taga oss fram och förtjäna vårt bröd,» svarade Maria raskt och bestämdt. »Rosa får plats på ett kontor. Hennes farbror, konsul Grahn — Uno minns honom kanske — har skrifvit till en affärsvän i Helsingfors, som behöfver ett kontorsbiträde. Han har lofvat lära Rosa och se hvad hon duger till. Och jag ska lära mig gymnastik och massage. Är det inte härligt, säg, att kvinnor nu för tiden får försörja sig med sitt eget arbete?» — Där gick en ljusning öfver hennes allvarliga ansikte.

»Å-å-ja, natur-ligtvis!» Doktor Uno Greander drog långsamt ut orden, som icke förrådde denminsta hänförelse för denna den nya tidens vinning. Han till och med undrade, om Rosa skulle trifvas på en kontorsstol.

I Rosas stora, vackra, blå ögon skymtade fram ett uttryck, som nästan liknade tacksamhet, tänkte han, i det han infångade blicken.

»Inte trifvas!» utbrast Maria bestört. »Hvarför skulle hon inte trifvas med sitt arbete? Är inte arbetet en härlig

sak? Och huru skulle vi eljes ta oss fram, Rosa och jag? Vi måste så fort som möjligt lära oss stå på egna ben, det måste vi verkligen. Hvem vill i all sin dag äta nådebröd!»

I hennes sätt att uttrycka sig låg något våldsamt och hänsynslöst, som verkade frånstötande, tänkte Greander.

»Arbetet, endast arbetet kan skänka oss oberoende och ett eget hem,» fortfor hon på samma lidelsefulla vis. »Om hemmet är huru litet och anspråkslöst som helst, bara det är riktigt vårt eget, så är det bra i alla fall.»

I de stora, allvarliga ögonen flammade en sådan hänförelse och trosvisshet, att Greander icke kom fram med den motsägelse, som format sig på hans läppar. Han hade velat slå bort alltsammans i skämt och bevisa, att det var männens både rättighet och skyldighet att bygga hemmet åt kvinnorna. Men i stället sade han:

»Ni har ju ett hem.»

»Det gamla hemmet — mina fosterföräldrars?» —rättade hon sig. »Nej, det finns inte mer, Rosas föräldrar är döda.»

»Förlåt, det visste jag inte! Jag trodde fru Grahn lefde.» Hans röst ljöd allvarsam. »Är det länge sedan hon dog?»

*1 januari, men hon hade redan flere år varit sjuk. Strax efter sin mans död föll hon i ett egendomligt tillstånd af slöhet och lifsleda. Hela dagar, ja, hela veckor kunde hon sitta orörlig i sin stora länstol utan att tala ett ord och utan att tyckas varseblifva något af det som försiggick omkring henne. Det var hennes nerver, som tagit skada, påstod läkarna. Hon hade i flere år i hög grad öfveransträngt sig under sin mans långvariga och svåra sjukdom.»

Åter tänkte Greander att Maria var hänsynslös. Var det icke som om verkligheten blifvit ännu grymmare och hårdare, när hon omtalade den? Han såg Rosa vända sig bort, i det hon tyst och förstulet förde handen upp mot ögonen för att torka tårarna, som dessa sorgliga minnen framkallade. Så älsklig hon var! Hon liknade ett vekt, hjälplöst barn, som böjde sig för den hårda verkligheten utan någon tanke på att trotsa eller omskapa den.

Vid åsynen af hennes stumma sorg gjorde det honom uppriktigt ondt att genom sin fråga ofrivilligt hafva framkallat den och han skyndade att föra samtalet öfver till en annan sida af saken.

»Jaha, jag förstår, det gäller således för er attnu ta i med raska tag och gripa verket an. Och naturligtvis gör ni det med kvinnors vanliga ihärdighet. Hvar ska ni bo?*

»Hos en fru Friman.»

»Å, fru Amanda Friman! Henne känner jag och har bott hos henne. Hon bor nära Gamla kyrkan, en treflig stadsdel för öfrigt med träd och grönska.»

»Hurudan är hon själf?» frågade Rosa nyfiket.

»Nå, en mycket vanlig sort», svarade han skrattande, »men hon är hjärtans snäll och välvillig. Och ytterst pratsam, hennes satsbildning känner hvar-ken till komma eller punkt för att inte ens tala om tankstreck. Hon är alltid utan pengar men lefver ständigt i det ljufva, rosenröda hoppet att ’nästa månad’ hennes dåliga ekonomi totalt kommer att förändras. Oanade rikedomar ska plötsligt på något mystiskt sätt falla ned öfver henne — huru och hvarifrån är naturligtvis en bisak — och då redes de trassliga affärernas härfva upp på ett lysande sätt. Hon är enka, mannen var häradsskrifvare på landet, tror jag. Eljes är nog sonen den egentliga orsaken till hennes ständiga affärs bekymmer. Han är hennes afgud, en vacker, glad och begåfvad gosse, som vill lefva med i världen och sådant kostar pengar ... Ja, ni får det nog bra hos henne, så snäll och hjälpsam som hon är, och maten är också rätt bra, betraktad som inackorderingsmat naturligtvis.»

»Bodde du länge hos fru Friman?» frågade Rosa.

»Ja, jag bodde visst två år där före min utländska

resa.»»Huru länge var du i utlandet?®

»Ett år. Det var min afsikt att stanna längre, men så erbjöds mig oförmodadt ett mycket fördelaktigt arbete här hemma och det gjorde, att jag återvände för ett par veckor sedan. Till Hangö reste jag igår bara för några affärers

skull.»

»Säg, nu är vi säkert inte mera långt från Helsingfors?» frågade Maria, i det hon steg upp för att bättre kunna se sig omkring.

Mot landsidan framträdde kusten som ett mörkt, smalt band med en uddig kant af skog och stod allt tydligare och bestämdare mot den varma aftonhimlen. Men i söder låg ännu den stora, vida hafs-ytan öppen och utan gräns, bleknande i aftonens mattaste, finaste, blånande färgskiftningar. Här och där sköt något af vågorna blankspoladt skär upp sin låga, runda rygg öfver vattenytan och kring detta vaggades de långblanka, grunda dyningarna småningom till ro, medan den svaga solnedgångs-brisen domnade bort.

»Nej, vi är snart vid Sveaborg,» svarade Greander med en blick mot land. »Ni måste ge akt, Helsingfors har ett öfvermåttan ståtligt och vackert inlopp. Sveaborg verkar imponerande och självfva staden tar sig aldrig bättre ut än så här från sjösidan i kvällsbelysning.»

Maria och Rosa gingo fram till relingen, medan Greander häjdades af någon som slog honom på axeln. När han vände sig om, såg han en liten, beskäftig herre. 2»Hör du ,Greander, vi har ännu en ouppgjord affär med hvarandra, jag blef dig visst skyldig något för frukosten i Hangö. Jag har redan en stund vandrat här af och an för att passa på någon paus i det Iifliga samtalet. Så intresserad af dina nya bekantskaper du såg ut att vara, riskerade jag naturligtvis inte ett närmande. Vågar man fråga, hvilka de vackra, unga damerna är?»

»Det är inte några nya bekantskaper, det är två gamla barndomsvänner jag oförmodadt träffat här,» svarade doktorn snäsigt. Han tålte icke på-flugenhet. Mannen var eljes känd för att aldrig betala småskulder; om han nu plötsligt erinrade sig att han var något skyldig, skedde det uteslutande af odräglig nyfikenhet.

»En ofantligt angenäm öfverraskning för dig», fortfor den andra på samma vis, i det han lät orden åtföljas af ett gnäggande, som skulle föreställa skratt, »två så vackra barndomsvänner! Tillåt mig ändå att i all ödmjukhet fråga deras namn!»

»Rosa och Maria Grahn,» svarade Greander, i det han erinrade sig sin forna skolkamrats vana att ackompanjera sitt tal med ett tafatt småflinande. Karlen var för öfrigt icke så dum som han såg ut; han intog äfven en viss ställning inom det parti Greander tillhörde, det var bättre ha honom till vän än fiende, hvarför doktorn fortfor:

»Deras far var landtmätare i samma socken, där min far var provinsialläkare. Ja, den äldre afde två, Maria, den mörka, högresta, var nu endast en fosterdotter hos Grahns. I forna tider, när jag reste hem till ferierna, träffades vi rätt ofta, men det är länge sedan. Min far dog för flere år tillbaka och jag hörde just, att också Grahn och hans maka vandrat ur tiden. Ja,» tilläde han med en axelryckning, »det äldre släktet försvinner och vi får träda fram i stället . . . sådan är världens gång.»

»Nå, du har säkert ingenting emot att stiga fram och inta en bemärkt plats, det var ju din dröm redan på skolbänken,» småflinade den andra åter. »Men våra affärer,» af bröt han sig, »låt oss göra upp dem.» — I det han öppnade dörren till rökhytten, följde Greander honom motvilligt efter en hastig blick bort mot Rosa Grahn.

De båda unga flickorna stodo vid relingen och iakttogo med spänd uppmärksamhet, huru båten nalkades den långa färdens mål. Mot den gulaktiga aftonhimmelen blånade silhuetten af Helsingfors, som närmade sig, vidgades, bredde ut sig och förstorades, till dess staden föreföll utan gräns, när den alltmer mörknande skymningen insvepte den i sitt hemlighetsfulla dunkel, ur h vilket små lysande punkter en efter annan började glimma fram och blefvo allt flere och flere, strålande likt vaksamma, lifliga ögon.

Maria såg med ett uttryck af hänförelse bort mot den främmande staden i det hemlighetsfulla mörkret. Denna otydliga, dunkla, hopgyttrade massaaf torn, tak och murar var hennes längtans land, underlandet, som i åratal utgjort målet för hennes framtidsdrömmar. Där skulle hennes förhoppningar och planer gå i fullbordan, där skulle hon vinna oberoende, där skulle hon skapa Rosa och sig ett hem. Hon rätade upp sin ståtliga gestalt och ansträngde sina ögon till det yttersta för att genomtränga mörkret och se så mycket som möjligt, medan näsvingarna lätt skälfde liksom af otålighet att få andas in denna luft.

Men fostersystern vid hennes sida hade vändt sig om och såg tillbaka, där det stora, tysta, oändliga hafvet mörknade bort i natten. Det kändes, som om någon gripit om hennes strupe, en kväfvande ångest föll öfver henne vid tanken på att allt som varit, allt som hon älskat och haft sin glädje af, nu var för alltid försvunnet, lika spårlöst, som om det sjunkit i hafvets djup. Döden, som sköflat hennes barndomshem så att det icke mera fanns till, hade obarmhärtigt slitit sönder allt samband med det förflutna; ingen väg ledde mer tillbaka, den var plånad ut af hafvets böljor; framåt måste hon mot detta nya, okända, som fyllde henne med namnlös fruktan. Rysande trängde hon sig närmare fostersystern och hviskade ångestfullt:

»Maria, jag är så rädd för staden och alla de främmande människorna där!»

Men hennes hviskning dog bort som en snyftning i mörkret. Maria hörde den icke. Fången af de nyaintryckens betagande stämning stod hon och såg framåt med all uppmärksamhet koncentrerad i blicken.

Plötsligt syntes Sveaborg stiga fram liksom stånden ur hafvets djup på grund af granit. När båten sköt in mellan dess öar, föreföll det i skymningen, som om de dystra fästningsmurarna tvärt spärrat vägen, och när den det oaktadt sökte sig fram genom de trånga farvattnen, tycktes det åter, som om de bommat till sina tunga stenportar efter den. Men då sträckte staden välkomnande ut sin vackraste udde, där hösten band rika, brokiga kransar af Brunnsparkens lummiga träd och buskar och där ljuset från villornas fönster lyste och strålade likt lyktor upphängda i de tunga löf-massornas dunkel.

Stadens många lysande fönster kommo allt närmare och lyste allt klarare; i det mörka vattnet begynte kajernas lyktor kasta ut sina långa, dallrande reflexer, som de små, oroliga vågorna bröto sönder till blankt, rörligt glitter, och stadens dofva sorl och buller kunde redan uppfattas af örat. —

Så snart båten lagt till, blef det brådska, trängsel och villervalla. De resande sprungo om hvarandra och samlade ihop sina tillhörigheter, ropade för-gäfves på bärare, knuffades och trängdes vid landgången och kände i mörkret knappt igen mötande fränder och vänner.

»God afton, fru Friman!»»Nej, se, doktor Greander! God afton, god afton och välkommen hem igen!»

En liten rund, knubbig fru skakade lifligt Grean-ders hand mellan sina båda, i det hon med nyfikna blickar, så godt det lät sig göra i den dåliga belysningen på däck, granskade honom samt förklarade, att han såg kry och »utländsk» ut, ett omdöme som kom honom att sätta upp en mycket belåten min.

»Jag är här nere för att möta två unga flickor, men hur ska jag känna igen dem i detta välsignade mörker,» sade hon bekymrad och försökte se sig omkring. »För öfrigt har jag ju aldrig sett dem förr. Jag lofvade visserligen till igenkänningstecken bära i handen den här pappersrullen, ombunden med ett rödt band, men hvem kan här se om bandet är rödt eller svart?»

»Det är ju fröknarna Grahn fru Friman söker?» svarade doktorn. »Vänta och sitt ned här på bänken ett ögonblick. Jag såg dem nyss här, och där ser jag deras saker, de kommer nog strax tillbaka. De och jag är eljes gamla bekanta.»

»Jaså, doktorn känner dem, det var ju riktigt roligt. Jag vet om dem ingenting annat, än hvad de själfva skrifvit. Föräldrarna är döda, stod det i brefvet, och själfva kommer de till Helsingfors för att arbeta och studera.»

»Hör nu fru Friman,» inföll Greander hastigt, »är min förra dubblett händelsevis ledig?»

»Ack, kära hjärtandes, hvarför fick jag inte vetadet för en vecka sedan, att doktorn ville komma tillbaka till mig, jag som så innerligt gärna tar emot mina gamla inackorderingar, riktigt betraktar dem som barn i huset. Nej, nu är dubbletten tyvärr uthyrd för hela vintern. Hvarför fick jag infe veta det förut?»

»Kära fru Friman, jag har inte själf haft mina framtidsplaner klara för mig och därför ingenting kunnat ordna på förhand. Nå, kanske får jag nu till att börja med äta middag hos fru Friman?»

»Naturligtvis, mycket välkommen både till morgon, middag och kväll, om det behagas . . .»

Hon såg sig häpen om efter Greander, som plötsligt var försvunnen. Strax därefter stod han åter framför henne

och presenterade fröknarna Grahn.

Det kändes dock godt att ändtligen vara vid målet och ankomsten hade också försiggått vida lättare och angenämare, än hon föreställt sig den, tänkte Rosa, när hon tyst satt vid Marias sida i droskan, som rullade fram genom upplysta, okända gator, där främmande människor skyndade fram och åter.

II.

»God morgon, god morgon! Har sömnen varit god efter resan? Sofvit godt! Nå, det var riktigt roligt att höra.»

Fru Friman vaggade bestyrsamt af och an i matsalen på sina ständigt värkande, trötta ben. Hennes runda, bruna, vänliga ögon granskade nyfiket de båda nya inackorderingarna, som kommo ut ur sitt rum.

Den högväxta Maria med det svarta håret, den bleka hyn och den stränga blicken i de stora, mörkblå ögonen såg så bestämd ut, att man riktigt fick respekt för henne. Men Rosa med det glänsande ljusa håret, som krusade sig så vackert kring det ljusletta ansiktets fina drag, och de klara, blå ögonen, som liknade två stjärnor, föreföll så innerligt söt och blid, att man genast måste hålla af henne, tänkte fru Friman.

Ja, nu skulle de bara sitta ned och taga för sig af hvad de behagade, uppmanade hon dem, i det hon kom tillbaka från köket med en karott rykande potatis. Här i huset spisade man frukost, när det bäst passade för hvar och en själf, frukostmaten stod alltid på bordet mellan klockan nio och elfva.

Förut hade hon haft en bestämd frukosttimme för alla. Men den ordningen stod icke att genomföra, när den ena måste ut till sina lektioner klockan nio, den andra half tio till sin bank, den tredje klockanelfva till sitt embetsrum. Nu kunde däremot hvar och en komma och gå efter behag. Det bidrog också till att alla kände sig hemmastadda och det gjorde de verkligen, fastän hon själf sade det. Se, hennes hem var icke något vanligt inackorderingsställe, utan ett hem; ett riktigt godt, varmt hem ville hon göra det till för alla som bodde där. Och hon hoppades, att hennes nya gäster snart skulle finna sig hemmastadda och sedan riktigt trifvas i sitt nya hem.

Hennes lifliga, runda, bruna ögon blänkte helt fuktiga, medan hon lade ut tankarna om målet för sin lifsverksamhet. Men strax därefter tindrade de åter af nyfikenhet, i det hon spörjande sade:

»Fröknarna är bekanta med doktor Greander? hörde jag i går.»

»Ja, han är en barndomsbekant till oss,» svarade Maria. »Men vi hade inte träffat honom på flere år, när han till vår öfverraskning i går kom ombord på båten i HangÖ.»

»Uno Greander är en begåfvad man, en framtidsman, säger alla som känner honom,» fortfor fru Friman. »Han har bott hos mig två år och i går bad han att få äta middag här. Han ville gärna hyra dubbletten, som han senast bebodde, men den var tyvärr redan uthyrd. Det händer ofta att mina gamla inackorderingar vill tillbaka och de är ju så innerligt välkomna, ifall rummen bara inte är uthyrda. Men oftast är de det, mina rum är riktigt eftersökta, ska jag säga,» tilläde hon med ett belåtet och stoltuttryck i det välvilliga ansiktet. — »Jaså,» tog hon ånyo upp frågandet, »doktor Greander och fröknarna är barndomsvänner?»

»Nå, jag vet inte om vänner är rätta ordet,» afvärjde Maria. »Vi kände hvarandra som barn och träffades senare ibland, när han kom hem till ferierna. Hans far, som var provinsialläkare, bodde i samma socken som mina fosterföräldrar.

»Å, ni båda är således fostersystrar, nå, det förklarar den stora olikheten i ert utseende!»

De runda, nyfikna ögonen tilläde så tydligt: »hvem är då du egentligen?» att blodet plötsligt sköt upp i Marias ansikte och färgade den matta hyn röd ända upp till hårfästet.

»Är det långt härifrån till Unionsgatan?» frågade Rosa för att göra slut på detta förhör, som hon visste vara i högsta grad pinsamt för Maria.

Nej, långt var det visst inte. Härifrån kom man öfver hufvud taget lätt vart som helst, så centralt som fru Frimans

hem var beläget. Och vägen till Unionsgatan var också lätt att finna: man skulle bara vika af vid första hörn till vänster, gå till nästa tvärgata, så vika af till höger och så rakt fram längs esplana-derna till salutorget, där man hade Unionsgatan både till vänster och höger, beroende af hvilket nummer man sökte. Fru Friman förtydligade sin beskrlf-ning genom att med pekfingret rita upp den angifna vägen på bordduken.

Rosa nämnde numret. Där bodde en af hennesfarbrors affärsvänner, som lofvat henne en plats på sitt kontor, honom måste hon genast söka upp. Ty hon var tvungen att arbeta för sitt uppehälle. Litet hade hon visserligen ärft efter sina föräldrar och en liten pension bar hon upp efter sin far, men dessa inkomster förslogo icke att lefva af, hade hennes farbror sagt, när han skaffade henne platsen. Med bekymrad min skakade hon tviflande på hufvudet; hon var bestämdt för okunnig och dum för kontorsarbetet.

Så älsklig hon såg ut, precis som ett hjälplöst barn, där hon satt och djupt allvarlig omtalade sina tvifvel och bekymmer. Fru Friman måste le.

Nå, så farligt var det ändå inte . . . hon skulle väl inte så länge blifva sittande på kontorsstolen . . . det fanns ju ännu karlar med ögon i hufvudet . . .

Rosa rodnade, så att snibbarna af hennes små, fina öron hängde som två bloddroppar bakom det fjunfina, krusiga håret vid tinningarna. Hon befriades emellertid från ytterligare utläggningar genom att dörren öppnades.

»Kom in, kom in bara!» ropade fru Friman, när den inträdande var på väg att draga sig tillbaka.

»Min son Georg,» presenterade hon och skyndade att taga en ren kopp ur skänken samt skjuta fram en stol till bordet.

Det var en lång, smärt ung man med ett öppet, strålande uttryck i sitt vackra ansikte. I hans sätt och uppträdande låg något vinnande förbindligt, något naturligt och omotståndligt tilldragande, somöfverallt skaffade Georg Friman vänner, utan att han det minsta behöfde bemöda sig därom.

»Tusan så vackra flickor!» utbrast Georg, när Maria och Rosa, som slutat sin frukost, lämnade rummet. »Den yngre bär ju en riktig guldgloria kring hufvudet; den andra ser alltför allvarsam ut, men vacker är hon också.»

Fru Friman hade gått fram till skrifbordet för att granska en hop räkningar, som måste jämföras med utgiftsposterna i den stora hushållsboken. Hon egde intet rum för sin räkning utan sof i matsalen i den smala sängen, som på morgonen slogs ihop och gömdes bakom den storrosiga skärmen, och hennes lilla skrifbord stod inklämdt i en vrå vid fönstret, där det tog minsta möjliga plats.

Sonen drack tyst sitt kaffe, under det han nervöst smulade sönder brödet på bordduken och som oftast oroligt sneglade bort mot modern, hvars ansikte antog en alltmer bekymrad och ängslig min. Det syntes tydligt, att räkningarna voro obetalta och att hon förgäfves ansträngde sig med att få debet och kredit i den stora boken att gå ihop.

Han steg hastigt upp och gick fram till henne.

»Mamma räknar? Usch, det är ett tråkigt göra!»

När det vackra, unga ansiktet böjde sig ned mot moderns, ljusnade omotståndligt hennes uppsyn. Ända sedan Georg var ett litet barn, hade han gått som en segrare genom lifvet och vunnit hjärtan bara genom sitt strålande leende.Men när moderns blick återvände till räkenskaperna, blef hon igen orolig och suckade otåligt:

»Å, de evinnerliga pengarna!»

»Ja, detsamma säger jag!» instämde Georg af fullaste öfvertygelse. »Men, mamma lilla, penningen kommer som den går, man kan också plötsligt bli rik.»

Hon såg åter på honom och ånyo ljusnade omot-ståndligt det bekymrade ansiktet, ehuru hon afvär-jande skakade på hufvudef.

»Jo-o, jo visst kan man det,» upprepade han ifrigt. »Stora vinsten på ett lotteri, ett oförmodadt arf eller någon

annan lyckträff, och så i ett nu slut med alla de förbannade penningbekymren. Ingen vet den ena dagen, hvad som händer den följande; hvem vet om inte lyckan plötsligt gör sitt intåg hos oss. Pappa hade en kusin, som för många herrans år sedan reste till Amerika och som ingen någonsin vidare hört af. En vacker dag står det i tidningarna om ett stort Amerika-arf, som tillfallit studenten Georg Friman och hans syster. Hela staden talar om intet annat, många afundas oss naturligtvis, men vi själfva reser triumferande öfver oceanen för att afhämta våra pengar och se världen. En sådan liten lusttur ska riktigt göra mamma godt!»

»Du hoppas alltid på omöjligheter,» svarade modern. Men hon kunde icke låta bli att le tillbaka mot hans leende: han var ju så älskvärd, alltid tänkte han också på henne!»Å nej, å nej, det finns inga omöjligheter: man måste tro på lyckan för att vinna den. Men eljes,» han tvekade ett ögonblick, »eljes måste jag tala litet om affärer,» fortfor han brådskande. »Inte kunde mamma möjligtvis ... ja, ja, naturligtvis bara som ett lån . . .?»

»Är nu det jag gaf för en vecka sen redan slut?» afbröt hon honom häftigt alldeles röd i ansiktet.

»Oförutsedda utgifter och ja ...» han ryckte på axlarna.

»Men det var jämt allt, jag kunde ge den här månaden . . . det var min andel i pensionen efter pappa . . . jag har inte . . . jag kan inte . . .»

»Nå, nå, tag det inte så svårt, mamma lilla! Saken är den, att en växel förfaller för mig och jag måste nödvändigt se till att den blir inlöst idag.»

»Herregud, är du med på växlar också!»

Georg drog upp ögonbrynen, så att pannan lade sig i djupa veck, men svarade intet. Det var ju rakt omöjligt att lägga ut ställningen för modern, när hon blef så där upprörd. Fruntimmer togo också sådana saker på ett orimligt vis.

»När förfaller växeln?» frågade modern, medan handen, som höll i pennan, häftigt darrade.

»Egentligen ... ja, i själfva verket har den redan gjort det. En kamrat har betalt, men jag har gifvit mitt hedersord på att han ska få sina pengar tillbaka idag. Och en karl står vid sitt ord.» — Han rätade på sig, hvisslade sakta och såg ut genom fönstret.»Hur mycket behöfver du?»

»Trehundra mark.»

»Hvar tar jag trehundra mark ifrån?» jämrade sig modern, i det hon vred händerna af förtviflan. »Här arbetar jag som en träl dag ut och dag in, år ut och år in, jag sparar, så jag inte ens nänns köpa mig en ny klädning, fast den här är alldeles blanksliten både bak och fram .. . jag stretar och knogar .. . och du ...»

»Nej, säg inte ett ord vidare,» afbröt Georg sårad, i det han med värdig hållning gick mot dörren.

»Hvad ämnar du göra?» frågade modern hastigt.

Han vände om och sedan han med antagen sorglöshet småhvisslande ett par gånger gått fram och åter öfver golfvet, svarade han i likgiltig ton: »nå, för den här gången finns det alltid någon utväg . . .»

Detta skenbara lugn gjorde åsyftad verkan.

»Kanske kunde jag . . . kanske, om jag frågade herr Woller eller fröken Hallén, vore någon af dem villig att betala en månad eller två i förskott,» tog modern dröjande upp.

»Nå, är det inte som jag säger, mamma finner alltid sist och slutligen på någon utväg!» utbrast Georg med det smekande tonfallet i rösten, medan blicken återfick sitt strålande uttryck. »Någon risk blir det alls inte, jag betalar ju tillbaka alltsammans, det ger jag mitt hedersord uppå . . . inte den allra-minsta lilla risk för någon människa. När som helst kan jag ju skaffa mig några hundra marks inkomstgenom att ge lektioner i en skola, så här på hösten står ofta något tillfälligt vikariat till buds.» — Han gick ett par gånger fram och tillbaka i rummet med lätta, elastiska steg.

»Frågan är nu bara den,» fortfor han med ett försök att se djupsinnigt allvarlig ut, »frågan är, om jag verkligen

bör lämna allt det andra för att så fort som möjligt kasta mig öfver en pedagogs tunna brödkaka. Jag hade eljes i vinter tänkt ta musiken på fullaste allvar . . . teckningen och målningen lämnar jag. Det fordras nämligen en alltför lång studietid med dyra utländska resor och sådant mer för att utbilda sig till en duglig målare. Och kan man inte göra riktigt grundliga och solida studier, då är det bättre, att alls inte ge sig in på konstnärsbanan . . . nej, tusen gånger hellre då sitta som en liten anspråkslös, af världen glömd skollärare i någon kråkvinkel . . .»

Georg mätte golfvet med hastiga steg, kastade hufvudet bakåt och lät med ett inspireradt uttryck öfver det ungdomliga ansiktet orden brusa fram.

»Förbannadt ogärna ville jag ännu gripa till pedagogiken. Den får bli min sista utväg, mitt giftermål för utkomstens skull,» log han. — »Ifall jag nu i vinter på allvar studerar sång, kunde det bli något stort och helt utaf, ja, ja, det vet jag, det är jag fullkomligt öfvertygad om, tro migl»

Modern satt tyst. — Ja, sådan hade Georg alltid varit, bekymmer och svårigheter fingo aldrig maktöfver honom, de liksom halkade af och funnos sedan icke mera till för honom. Han hade ett solskens-lynne och såg alltid den vackra sidan af tingen. Därför fick han också vänner öfverallt . . . var han inte eftersökt och bortbjuden och lefde med i stadens finaste kretsar . . .

»Nå, mamma lilla,» tog han åter upp, när modern fortfor att sitta tyst, »hur kan vi nu ställa om det här lilla lånet? Jag får ju säkert räkna på det idag, inte sant?»

»Jag ska försöka , . . det går ju alltid an att fråga herr Woller, men . . .»

»Nej, nej, intet men numera, käraste morlilla! Tänk, hur stort och skönt och rikt är inte lifvet! Hvarför fuska bort det med jämna sorger och bekymmer för en sådan struntsak som pengar . . . nej, det får inte ske, det får inte! Det är helt enkelt hvars och ens plikt mot sig själf att njuta all skönhet, all fröjd och glädje, man bara kan få, ja, det är det!»

Han böjde sig ned, tryckte en flyktig kyss på moderns kind och lämnade muntert gnolande rummet.

Hon satt och såg efter honom. — I fjol hade han hela vintern arbetat i Universitetets ritsal och varit mycket intresserad af studierna, såsom af allt hvad han företog sig. Men det förhöll sig väl som han sade: det fordrades visst grufligt mycken tid, mycket arbete och mycket pengar för att blifva en skicklig målare . . .Alla människor sade också, att Georg egde en präktig röst och ett fint öra. Hur underbart härligt hade han icke sjungit solopartierna vid den stora körens konsert i våras. Hur bedårande ljöd icke hans friska, unga stämma, som så präktigt fyllde salen med sin starka, sköna klang. Af idel oro för huru Georg skulle lyckas med sin maktpåliggande uppgift hade fru Friman alls icke förmått njuta af de föregående numren på programmet. Men så snart hon hörde hans första toner, var all oro bortblåst, hon kände sig förd till ett underbart land, där allt var idel solsken och sång. Det kändes så ljufligt, att glädjetårarna stego i hennes Ögon, och sedan såg hon tårar i många andras ögon också ... När sången var slut, flög där en susning af hänförelse genom den dödstysta salongen, som var fylld till sista platsen. Sedan bröt en åska af applåder lös: publiken jublade och ropade, man skrek och viftade med näsdukarna och gaf sig icke tillfreds, förr än sången togs om igen. Och efteråt blef det åter ändlösa handklappningar och inropningar. Hur hade icke Georg strålat, när han otaliga gånger bugade sig och tackade och smålog mot publiken. Hur fin och förnäm såg han inte ut i den nya, svarta fracken, med hvit halsduk och det glänsande skjortbröstet, som hon själf gjort sig otrolig möda med att stryka riktigt väl. Å, Gud välsigne gossen, hvilken obeskriflig glädje hade han icke skänkt henne den gången liksom många andra gånger!Tårarna stego ånyo upp i fru Frimans ögon vid minnet af den stora, lysande framgången. Men hon skyndade att med afvigsidan af handen torka bort dem for att kunna urskilja siffrorna, när hon ånyo lutade sig ned öfver den stora hushållsboken.

Och medan hon räknade, slocknade hastigt det ljusa, glada uttrycket i hennes ansikte, liksom dagen förmörkas, när hotande ovädersmoln torna upp sig, det ena svartare än det andra.

Alla de små, skenbart så obetydliga utgiftsposterna i boken uppgingo sammanslagna till en förfärande stor summa. Just dessa små utgifter blefvo alltid de stora stötestenarna, när hon försökte få sina utgifter och

inkomster att gå ihop. De stora utgifterna kände man ju på förhand och kunde räkna med dem, men de otaliga småslantarna, som rakt runno bort mellan fingrarna, utan att man ens tänkte på dem, de växte till ett helt kapital, när de slutligen räknades ihop.

Nej, det måste blifva annorlunda nästa månad, det måste det ovillkorligen!

Visserligen hade fru Friman otaliga gånger förut fattat samma fasta beslut utan att tyvärr lyckas genomföra det. Men i dag tyckte hon sig klarare än någonsin förr inse den tvingande nödvändigheten af att i hushållningen införa största sparsamhet. Hädanefter skulle hon minsann vända slanten i handen många gånger, innan hon gaf ut den . . .

Bara nu Georgs affärer först kunde ordnas, såskulle nog allt det andra småningom reda sig, det var hon öfvertygad om . . . Var icke Gud nådig och god! Han hade ju ännu aldrig låtit henne och hennes barn sakna dagligt bröd: med hans hjälp skulle nog allt sist och slutligen blifva bra.

Hon satt fortfarande nedlutad öfver sina räkenskaper, när hennes dotter trädde in.

Sofi var en liten, oansenlig varelse med ett hvar-dagligt ansikte, som dock fick ett uttryck af klokhet och viljekraft genom ett par genomträngande, kloka ögon. Hon hade anställning som kassörska i en stor affär och måste tidigt hvarje morgon sitta vid kassan.

I dag hade hon blifvit utskickad för en uppbörd, som principalen icke vågat anförtro åt någon annan, och när hon då händelsevis gick förbi sitt hem, passade det bra att sticka sig in i förbifarten och få en kopp kaffe, svarade hon brådskande på moderns fråga, huru hon kom hem vid denna ovanliga tid.

Utan att lägga af hatt och kappa tog hon en kopp ur skänken och skyndade ut i köket.

»Sofi,» sade modern dröjande och osäkert, när dottern kommit in tillbaka och under ifrigt blåsande på den rykande drycken begynte dricka den i små, försiktiga klunkar, »Sofi, tror du . . . kunde du möjligen göra din inbetalning till hushållskassan ren i dag?»

»Men jag betalte ju som vanligt den första.»

»Ja, javisst . . . jag menade nu inbetalningen för oktober.»»Nå, det är ju långt ännu till den dag i månaden, då jag lyfter min lön,» svarade hon kort under ihärdigt blåsande på det brännheta kaffet.

»Ja, det vet jag . . . det vet jag ju, men ser du . . . en oförutsedd utgift ... jag behöfver nödvändigt pengar i dag . . . och jag vet inte huru jag eljes» . . .

»Jaså, jag förstår, Georg behöfver pengar.»

»Men naturligtvis bara som ett lån,» skyndade modern att svara.

»Å, jag känner hans sätt att låna . . .»

»Kära Sofi, kunde du inte be att få ut din månadslön ren i dag? Konsuln, som sätter så stort värde på dig, vägrar dig säkert inte den lilla förmånen,» öfvertalade modern utan att låtsa se Sofis afvisande mtn,

»Ja, så heter det alltid,» brusade Sofi häftigt upp. »Unga herrns utgifter är så förtvifladt nödvändiga och ökas oupphörligt. Nu börjar han ju äfven tala om att studera sång . . .»

»Nej, vet du Sofi, jag tror verkligen Georg har rätt i att målning . . .»

»Strunt i hans målning! Måste inte en fattig gosse först och främst tänka på att skaffa sig bröd; det är just hvad Georg borde göra. Men den som oupphörligt är med på fester och nöjen, får naturligtvis ingen tid till arbete, inte! Hvad hindrar vår gunstig herre att åter börja på med den försummade pedagogiken och tänka på sina examina? Det är inte roligt att plugga vett i dumma ungar, säger han.Men jag frågar, om det är roligare att sitta vid kassan från morgon till kväll, dag ut och dag in, det ena året efter det andra? . . . Och hans konstnärsgriller sen, de gör saken sjufaldt värre. Konstnärsbanan är svår och osäker och för att komma fram på den, behöfs det pengar till studier och först som sist behöfs det stor flit och uthållighet, men det är just hvad Georg saknar. Den minsta

motgång kommer honom att förlora modet, och då är det inte roligt längre. Allt det där har jag sagt mamma många gånger förut.»

»Vet du, vi förstår oss inte på de sakerna, säger Georg,» försvarade sig modern.

»Förstår oss på! förstår oss på!» utropade Sofi så häftigt att det kaffe, som fanns kvar i koppen, spilldes ut och hon förargad begynte torka af sin klädning.

»Jag förstår kanske inte, att Georg vill äta sig mätt hvar dag, att han vill bo i ett varmt rum, sofva i en mjuk säng och klä sig i rena, fina kläder; det förstår jag inte! Jag vet inte, att allt sånt kostar pengar! Jag vet heller inte, att han skaffar sig intet af allt detta själf, utan att andra måste göra det. Och sist och slutligen förstår jag inte, att om bara hälften af de pengar Georg har gjort af med, blifvit använda på min uppfostran, så hade jag inte nu behöft sitta som en träl från morgon till afton på en uselt aflönad plats . . . Men allt det där begriper jag naturligtvis inte . . . eller hur?»Hon ställde kaffekoppen på bordet och skyndade bort utan att säga farväl.

Ja, häftigt uppbrusande och hänsynslös hade Sofi alltid varit och såg alltid världen i svart. Det var raka motsatsen till Georgs ljusa, käcka, förhoppningsfulla sinnelag och glada, unga lefnadsmod, tänkte fru Friman, när dörren häftigt slöts efter dottern. Arbetsam, sparsam och genomhederlig var Sofi visserligen och hennes lön var jämte den lilla obetydliga pensionen efter fru Frimans aflidne man hemmets enda säkra, fasta inkomst. Modern ville så gärna erkänna Sofis alla stora förtjänster, men det gjorde henne alltid ondt att se dotterns afundsamma sinnelag mot den till både kropp och själ så mycket bättre utrustade brodern. Redan i barndomen hade denna fula missundsamhet stuckit fram: just den var orsaken till att hon aldrig kunnat förstå broderns stora framtidsplaner, hans höga, ideella sträfvanden och ljusa, förhoppningsfulla sinnelag. Men herregud, var det icke alldeles naturligt, att lifvet gestaltade sig annorlunda för en rikt begåfvad, vacker ung man än för en obetydlig, anspråkslös flicka i Sofis ställning? En mor måste naturligtvis af hela sitt hjärta önska alla sina barn lycka och medgång, men det var väl rakt omöjligt att icke märka skillnaden; Georg hade verkligen lysande framtidsutsikter, man måste vara blind för att icke se det. Lifvet var nu en gång sådant . . . man kunde icke göra det annorlunda.

Fru Friman slog igen hushållsboken och torkadeaf pennan. Hon kände sig fullkomligt viss om att Sofi, trots de stränga, afvisande orden, skulle komma hem med de begärda pengarna. Nu gällde det därför att tala med herr Woller och fröken Hallén, innan de hunnit gå ut till dagens arbete. —

När fru Friman om en stund återvände till matsalen, lade hon belåten in en bundt sedlar i skrif-bordslådan, som hon omsorgsfullt låste. När det gällde att förvara pengar, kunde man ju icke nog omsorgsfullt låsa sina lådor.

Ja, nu var den saken klappad och klar! Och med Guds hjälp skulle snart också allt det öfriga reda sig. På hösten, när hemmet måste ställas i ordning, allting måste putsas upp och hela vinter förrådet af saft, sylt och inläggningar anskaffas, då rent af rullade penningarna bort mellan fingrarna. Men nästa månad minskades utgifterna och inkomsterna ökades genom två nya matgäster . .. Och så småningom skulle penningbekymren upphöra och kanske till och med en liten sparpenning kunna läggas af för framtiden. Ännu var hon ju gudskelof frisk och rask och orkade arbeta. Och för sin utkomst på ålderdomen behöfde hon icke oroa sig, hade Georg mången gång försäkrat med sitt strålande leende och sin käcka kastning på hufvudet. Han skulle nog sörja för att hon finge det bra. När hans mor blefve gammal och utsliten, så att hon icke mer orkade arbeta, skulle hon finna en god, lugn, trygg hamn hos honom och sitta hedrad och ärad i hans vackra hem.Hörde man icke ofta sägas, att stora sångare kunde skära guld med täljknif? — Tanken på sonens lysande framtid och den ljusa, trygga ålderdom, som väntade henne själf, gjorde henne åter lätt och glad till mods. Redan det att hon lyckats anskaffa den summa, Georg nödvändigt behöfde till växelns inlösande, tycktes henne vara en riktig lycka och en så god början till de förbättrade ekonomiska förhållanden, hon ständigt hoppades på och drömde om, att hon smågnolande af förnöjelse gick till de många sysslorna, som väntade på att utföras af hennes flitiga, arbetsvana händer.

III.

Fru Frimans inackorderingar och spisgäster samlades till middagen. Greander stod i matsalen och samtalade med Maria och Rosa. Han hade åter varit bortrest under ett par veckors tid; han hade många järn i elden nu efter hemkomsten från sin långa utländska resa, sade han.

Maria var redan helt inne i sitt nya lif. Staden med de många människorna, rörelsen på gatorna, det aldrig upphörande pulserande lifvet, som natt och dag syntes eller hördes, hennes eget arbete, kamraterna i gymnastikkursen, allt intresserade, eggade och sporrade henne till verksamhet: hon kände det som om hon vaknat ur en lång, kvalfull dvala.

Men Rosa föreföll icke lika tillfreds. Greander tyckte hon såg modstulen ut, och blekare hade hon också blifvit. Hon sade, att bullret på gatorna plågade henne och att hon blef illa tillmods bland alla de främmande människorna, som skyndade om hvarandra och ofta betraktade henne på ett närgånget obehagligt vis. Hon var också rädd att gå vilse isynnerhet på kvällarna, sedan det blifvit mörkt; hon kände sig ensam och öfvergifven i den främmande staden och det ovana stillasittandet vid en kontors-pulpet tröttade henne. Ack, hvad hon längtade hemtillbaka till sin trädgård på landet. Där hade hon aldrig känt sig sorgsen, ej heller blifvit trött, om hon än gräft, vattnat och rensat hela den långa sommardagen i ända . . .

»Nej, se, Greander, välkommen hem tillbaka!» hördes en dånande röst, åtföljd af släpande steg och häftiga stötar af en käpp, som tungt sattes i golfvet.

Greander vände sig om, tackade för välkomsthälsningen och frågade, hur det stod till med farbror Öhrn.

Ja, tack, benet hade icke blifvit bättre, sedan de sist råkades, svarade den gamle öfversten, som aldrig var belåtnare, än när han fick tala om sitt sjuka ben. — Den ena läkaren hade en åsikt, den andra en annan, rätt fingo de naturligtvis alltid, när de läste dödsdomen öfver folk, efter ju alla måste dö någon gång.

Han skrattade, tills han började hosta, och fortsatte sitt utfall mot den medicinska fakulteten:

»När en doktor kommer och med sin djupsinnigaste, mest hemlighetsfulla min förkunnar, att vår sjukdom är obotlig, kallas det, bevars, skicklighet i diagnosen. Hvad fan kan det nytta mig, om det kanske sedan visar sig att de haft rätt, när de en gång skär upp min döda kropp för att utröna dödsorsaken! Hvad fan bryr jag mig om deras lärda namn på det onda, som fräter mitt gamla, odugliga ben! Hur kunniga och visa de än inbillar sig vara, får j a g i alla fall utstå pinan och plågan och benet förblir alltjämt likaobrukbart, men det kvittar dem naturligtvis lika, bara de får tala latin . . .»

Å, fan heller, två så vackra flickor!>> afbröt han plötsligt vid åsynen af Maria och Rosa sin polemik mot läkarna.

Ehuru han inbillade sig, att han sänkte sin högljudda röst till en hviskning, hördes den likväl öfver hela rummet och den varmblodiga gamla herrns utrop besvarades med allmänt skratt samt af de båda flickorna med blossande rodnad.

»Nej, vi har ännu inte träffats,» sade han, när Greander presenterade dem, »jag har ju de sista veckorna inte kunnat komma hit ut i matsalen för det fördömda benets skull . . .»

»Leonard får inte stå, Leonard måste tänka på att doktorn förbjudit Leonard att stå på det sjuka benet,» förmanade med klagande röst en liten, tunn, gammal dam, som kom ut ur sitt rum, åtföljd af en liten, orimligt tjock hund.

Öfverstens syster, majorskan Stjärnefelt, hälsade på Greander med gammaldags sirlighet och förbindlighet.

I gengäld för hennes artighet böjde doktorn sig ned och klappade den feta hunden, som vänskapligt igenkännande strök sig mot hans ben.

Var detta Fix eller Fox? Han kunde aldrig skilja på dem, men de voro väl för öfrigt krya båda två och mådde godt som vanligt? förmodade Greander.

Nej, ack nej, Fix var död och hans matmorförblef otröstlig öfver förlusten af det söta, lilla kräket. Fox hade naturligtvis strax glömt den snälla, trogna kamraten; Fox tänkte bara på god mat och läckerheter, därför blef han

också alltför fet. Men för majorskan kunde ingen hund i världen någonsin mer bli, hvad hennes trogna, kära, lilla Fix varit.

Och med en uttrycksfull runkning på sitt lilla, fina, grå hufvud med den prydliga, svarta spetsmössan bekräftade den gamla damen sin stora saknad: Fix var en alldeles märkvärdigt klok varelse, bra mycket älskligare och finkänsligare än mången människa.

Hon blef icke som vanligt motsagd af sin bror, emedan fru Friman, som burit in soppan, kallade till bords.

Medan fru Friman serverade, såg hon ibland oroligt öfver till den sidan af bordet, där herr Woller satt. Han var en liten ljuslett herre i ytterst vårdad dräkt, med obestämda anletsdrag och obestämd färg på hår och mustascher. När han kom in, hade han hälsat med en stel bugning och därefter tyst satt sig på sin plats, i det han långsamt och metodiskt vek upp serveten, som med ett spänne omsorgsfullt fästes vid kragen.

Herr Woller var hennes säkraste hyresgäst. Han bodde i de båda bästa rummen, dem han hyrde på år, emedan han som tjänsteman var tvungen stanna i staden äfven en stor del af sommaren. Precis på dagen betalade han alltid, och när det någon gång händt att fru Friman bedt om ett litet förskott påhyran, hade han strax lagt pengarna framför henne på bordet. Därför var hon mycket angelägen om att på allt vis göra honom t lag. Han var nog litet kinkig af sig och hon kunde riktigt få hjärtklappning, när hon såg honom sitta och peta i maten på tallriken, istället för att äta. Oupphörligt passade hon på att bjuda och nästan truga honom att taga för sig af de rätter, hon visste han tyckte om.

»Tyst, pojkar, tyst!» förmanade hon med en sträng blick öfver till den andra bordsändan de båda skolpojkarna, som i smyg sparkades och knepo hvarandra i benen, medan de också riktade dolda angrepp mot lilla Berta genom att låta brödkulor komma dansande på hennes tallrik för att sålunda draga henne med in i fejden.

Man hade redan hunnit äta soppan, när Georg trädde in och satte sig till bords med en ursäkt för att han kom så sent, men oförutsedda hinder . . . och dessutom hade han blifvit uppehållen på hemvägen. Han hade mött statsrådinnan Ehrendt, som bedt honom till sin mor framföra hälsningen, att mötet för det stora lotteriet egde rum hemma hos fru Ehrendt klockan sju på torsdagen.

»Hvad för ett lotteri?» frågade fröken Hallén, i det hon med sina långa, nervösa spelfingrar utförde en konstfärdig fingeröfning på bordet.

»Ett stort lotteri till förmån för ett barn- och arbetshem i de nödlidande trakterna nånstans däruppe i höga norden,» svarade fru Friman.»Finskt eller svenskt?» frågade åter fröken Hallén utmanande.

»Intetdera. Spetsarna af societeten på både svenskt och finskt håll ställer till den stora välgören-hetsfesten, man förenar sig en gång för unders skull i afsikt att ta in så mycket pengar som möjligt. Men eljes svälter man nog däruppe i norden på finska, så vidt jag vet,» gaf Georg svar på tal.

Det blef signalen till en våldsam allmän ordfejd. Alla de unga begynte på en gång utlägga sina åsikter i språkfrågan och alla sökte öfverrösta hvarandra, medan ingen gaf sig tid att höra på. Lifvets allra viktigaste intressen tycktes för dessa unga människor sammanlöpa i denna evinnerliga språkfråga, som hade förmågan att sätta känslor och lidelser i häftigaste svallning.

»Men mitt herrskap! mitt herrskap låt inte maten kallna, var så goda och ta för er!» hördes fru Frimans gälla, bekymrade stämma genombryta kören af högljudda, hetsiga röster. »Var så god fröken Hallén, låt potatisen gå vidare! Herr Woller, får det inte lof att vara en bit stek till? I dag ät den ju riktigt mör och saftig, fast jag själf säger det. Ville, ge strax lingonen till din granne,» kom en tillsägelse i sträng ton till den ena af gossarna, som under den allmänna ordväxlingen klokt utnyttjade det gynnsamma tillfället att i ostörd ro smörja kråset med lingonsylten.Greander hade under ordväxlingen iakttagit en öfverlägsen tystnad. Förr brukade han ifrigt kämpa för finskhetens sak vid de ofta förekommande heta sammandrabbningarna mellan de svensk- och finsksinnade gästerna vid fru Frimans middagsbord. Men under sin vistelse i utlandet tycktes han växt ifrån sådana barnsligheter som språkgrälet vid ett middagsbord och hans utråkade min sade tydligt: håller ni allt fortfarande

på med de där dumheterna!

»Det förbannade språkgrälet!» dundrade öfversten med ett förgrymmadt ögonkast mot fröken Hallén, hvars blodlösa, långsmala fingrar med våldsam fart spelade sina skalor på bordet. — »Förbannade dumheter! I min ungdom hade vi större vyer, högre ideal. Det gällde för oss att bygga upp ett land, vårt stora hem, vårt land. Det är annat att bygga upp under täflan och hänförelse, än att under kif och strid rifva ned, hvad som blifvit gjordt förut; det är ädelt att samla och förkofra, rått att söndra, splittra och trampa ned!»

»Ett arbetshem för små fattiga stackare är ett vackert företag,» anmärkte fru Friman, sedan den högljudda ordväxlingen småningom afstannade, liksom dyningar domna vid stranden, när skeppet som plöjde upp dem försvunnit. »Hvar och en drar nog gärna sitt strå till den stacken.»

»Ja,» instämde Maria entusiastiskt, »hvad bättre kan man ge en fattig och öfvergifven varelse än ett hem? Här i Helsingfors görs mycket för nödens ocheländets afhjälpande, när jag satt därborta på landet, läste jag alltid med beundran därom i tidningarna.»

»Står statsrådinnan Ehrendt i spetsen för det här företaget?» frågade majorskan.

»Hon och flere andra.»

»Fru Friman är ju släkt med statsrådet Ehrendt?» sporde någon.

»Carl Fredrik Ehrendt och jag är köttsliga kusiner, hans far var min mors bror» — tonfallet förrådde tydlig stolthet öfver släktskapen. — »I min barndom fick jag ofta följa med mina föräldrar till Lindby, det gamla hemmet, där hela släkten samlades till jul och nyår.»

»Eger statsrådet Ehrendt fortfarande Lindby?»

»Ja, det gör han. Men det har visst ibland varit fråga om att sälja den gamla gården. Jag har hört Therese Ehrendt beklaga sig öfver allt det besvär en sådan egendom ger, där man inte själf bor året om, och hur kostsam den blir sedan. Några tunnor potatis, några kappar äpplen, lite sylt och lite grönsaker, det är räntan på alla pengarna, som årligen läggas ned i Lindby, säger Therese suckande. Själf trifs hon alls inte där, inte ens om sommaren. Stället ligger ju lite ensligt och långt från järnvägsstationen. Där finns inga trefliga grannar, ingen rörelse, intet lif, och Therese som stadsbo afskyr den landtliga tystnaden och ensamheten. Hon vore nog färdig att sälja det hvad ögonblick som helst. Men i den saken hjälper inga öfvertalningar, Carl Fredrik går inte inpå att sälja släktens gamla hem, om man än bjöd honom tio gånger dess värde, säger han. Nå, det är visst det enda Therese inte får, såsom hon önskar, eljes är det nog hon, som styr och ställer där i huset,» småskrattade fru Friman. — »Men mannen är ju också upptagen af så grufligt mycket annat,» tilläde hon.

»En begåfvad karl, en förbannadt kapabel man, min gamle vän, Carl Fredrik Ehrendt!» utlät sig öfversten, »Också tas han i anspråk på alla håll. Det går knappt en dag, utan att jag läser hans namn i tidningen: han sitter i direktioner, i kommittéer, i landtdagen, i går såg jag att han blifvit stadsfullmäktiges ordförande.»

»Man talar om statsrådet Ehrendts snart förestående inkallande i regeringen,» anmärkte biblio-teksamanuensen lågmält och med hemlighetsfull uppsyn.

Vid fru Frimans middagsbord rådde aldrig brist på dagens färskaste eller pikantaste nyheter. Spis-gästerna, som för det mesta voro ungt folk, höllo väl reda på hvad som sades och gjordes i staden och särskildt gällde amanuensen för att vara väl underrättad. I själfva verket hände det sällan att någon omtalade en nyhet, som han icke kände till förut och med sitt diskreta smålöje hälsade såsom gammalt nytt. Ty ryktet ville veta, att dagens krönika ingenstädes afhandlades grundligare och med större sakkännedom än i hägnet af bibliotekets vördnadsbjudande murar och inom dess förnämt stilla värld.»Det är ju förvånande att Ehrendt inte redan tidigare trädt in i den gula borgen,» anmärkte herr Woller, medan han ordentligt och metodiskt vek ihop sin servet.

»Tänk, så nöjd hans fru blir!» — Orden kommo spetsigt liksom ett utfall med ett uddigt vapen. — »Man påstår att statsrådinnan Ehrendts energiska såkallade allmännyttiga verksamhet också har som mål att bana vägen för

hennes mans . . .»

»Nej, nu är fröken Hallén alltför stygg!» afbröt Georg harmsen. »Det där förtalet har ni fennomaner funnit på. Ehrendt förtjänar det dock sannerligen inte från ert håll. Han är visserligen en varm vän af vår gamla svenska odling, ja, en typ för vår svenska herremannaklass i bästa bemärkelse. Men någon partiman har han aldrig varit och blir det heller aldrig, på vårt håll anses han tvärt om af mången alltför moderat.»

»Nu vet jag hvem Rosa är lik!» utbrast fru Friman. »Hon liknar Emmy Ehrendt. Genast jag såg henne, tyckte jag hon liknade någon, som jag kände. Säg, doktor Greander, liknar hon inte Emmy Ehrendt?»

»Hvad går åt Maria!» utropade Greander i stället för att svara på frågan. Han såg att Marias ansikte blifvit alldeles hvitt, så att till och med läpparna hvitnat, och skyndade att slå i ett glas vatten åt henne.

Hon sköt med en hastig åtbörd glaset tillbaka. Henne felades ingenting, hon hade hela dagen haft litet hufvudvärk, men det betydde ingenting . . .»Herregud, ja, Maria såg riktigt dålig ut! Hon borde gå in i sitt rum och hvila en stund. Och sedan skulle hon få en kopp starkt, godt kaffe in till sig,» sade fru Friman, i det hon hastigt sköt stolen från bordet till tecken att middagen var slut.

Efterrätten hade varit mycket misslyckad och hon hade till sin grämelse sett, att herr Woller lämnat den orörd kvar på tallriken. Det gällde därför att i stället få in riktigt godt kaffe.

Så snart kaffet var drucket, skyndade de alla bort till sitt arbete.

IV.

När Rosa gått till kontoret, dit Greander, som upptäckt att de hade samma väg, efter middagen följde henne, blef Maria ensam i sitt rum. Ångestfullt vandrade hon fram och åter; fru Frimans anmärkning om att Rosa liknade fröken Ehrendt hade hos henne jagat upp en fruktan, som all hennes viljekraft icke förmådde tygla.

Det förflutna med dess sorg och skuld steg åter upp för henne. Bild efter bild jagade fram genom hennes tankar: det stod allt så lefvande där, som om hon återsett det med sina kroppsliga ögon.

Hon såg den ensamma gården på landet, där hon växt upp. Tidigt hade hon i kök och drängkammare erfarit att hon var bara fosterdotter i huset. Där hade hon också hört att fosterfadern drack, ehuru fostermodern sökte dölja det för världens blickar. Kunskapen hade gjort barnaögonen så onaturligt klarsynta. — —

Dock hade fosterfadern varit en godhjärtad, hemkär man. När det onda skofvet var förbi, sörjde han själf öfver den olycka han kom åstad, samt sökte godtgöra, hvad han brutit. Han var vänlig och uppmärksam mot sin hustru och de småflickornas förtroende ville han återvinna genom att de långa vinterkvällarna berätta historier för dem.

Han var en ypperlig berättare och de visste ingenting roligare än höra på. Roligast blef det, när han begynte tala om historierna ur Gamla testamentet. Själf var han sedan barndomen väl förtrogen med bibelns värld, emedan hans farmor varit pietist, och burna af hans egna barndomsminnen stego de kraftiga gammaltestamentliga gestalterna så underbart lefvande fram för de små lyssnerskorna.

Särskildt gärna hade han talat om ökenvandringen med dess mödor, faror och underverk. Men när den fruktansvärda straffdomen afkunnades, att ingen af vandrarna, som utgått, skulle nå fram till sin längtans land, hade tårarna alltid stockat sig i Marias hals och hon måste draga djupt efter andan för att icke kväfvas. Sedan hörde hon fosterfadern oföränderligt sluta med orden:

»Det utlofvade landet var deras hem. De längtade outsägligt hem, ty ser ni, små barn, i hela vida världen finns ingenting som är mera värdt än ett hem.»

Förgäfves hade hon grubblat öfver dessa ord och den skärande motsägelsen mellan dem och hans handlingar. Om hemmet var det bästa han visste, hvarför förstörde han själf deras hem? Och hvarför gjorde han hennes fostermor olycklig, ifall han älskade henne? Men i dessa frågor hade hon aldrig kommit till någon klarhet. -----

Fostermodern hade hon älskat med ett barns hela, lidelsefulla, odelade kärlek och hade, om det begärts, kunnat gifva sitt Iif för henne. Fostermodern var tyst och stilla. Hennes hy var ovanligt ljus och fin, hennes blonda, vågiga hår låg slätkammadt som en ram kring panna och tinningar och hon gick alltid svartklädd. Sällan syntes ett leende på hennes läppar och blicken i de stora, mörkblå ögonen tycktes föga gifva akt på världen kring den, — —

Sedan hade den kommit, den förfärliga kvällen, då fosterfadern efter ett af sina onda skof plötsligt träffades af slag. Provinsialläkaren, som blifvit efterskickad, var själf sjuk, men i hans ställe kom den berömde hufvudstadsläkaren, professor Ehrendt, som händelsevis varit på besök hos sin gamla vän, doktor Greander. Utan att veta det, hade han den natten trädt in i ett hem, hvars lycka han en gång i ungdomligt lättsinne sköflat, och stod där plötsligt öga mot öga med sin ungdomsälskade.

Under den långa, kvalfulla nattens timmar hade det förflutna stått upp igen. Drifven af sin olidliga ångest och sina aggande samvetskval, hade fostermodern för Maria omtalat sitt lifs sorgliga hemlighet. Hviskande hade i nattens tystnad bekännelsen sprungit fram öfver hennes läppar: Ehrendt hade egt hennes ungdomskärlek . . . Rosa var hans dotter . . . Hon anklagade ingen annan än sig själf. Hennes felsteg var orsaken till att mannen drack . . . drycken-skapen hade brutit hans kraft och slagit honom tilljorden . . . han måste dö iör hennes synds skull, ty syndens lön var döden . . . Gud hade sändt sin straffdom öfver honom för hvad hon brutit.--------

Den natten hade Maria känt det, som om hon andligen förlyft sig på en tyngre börda än hon någonsin mäktade bära. Hur kunde hon mera sätta tro och Iit till någon, när hennes tro på fostermodern, som hon älskat högst af alla i världen, svikits? Hur kunde hon tro på en rättfärdig gud, när han tillintetgjorde och straffade de oskyldiga?

Men all sin sorg, all sin omätliga förtviflan måste hon gömma inom sig själf. För Rosa kunde hon ju ingenting yppa och öfver fostermoderns läppar gick sedan aldrig mer ett ord om det förflutna. Alla fostermoderns tankar och sträfvanden, hela hennes lif gick därefter upp i oaflåtliga omsorger om den sjuke mannen, som låg mållös och orörlig, medan dag följde efter dag och af dagarna blefvo veckor, af

veckorna månader, af månaderna år.-------

Mången natt hade Maria intagit fostermoderns plats i den stora stolen bredvid sjuksängen. Medan de långa timmarna ändlöst trögt drogo sig fram mot den förhoppningsfullare morgonen, hade den sjuke ibland genom tecken gifvit tillkänna sin önskan att höra läsas högt. Det blef alltid något ur Gamla testamentet han ville höra, oftast var det om Ökenvandringen. Och medan han lyssnade till den underbara historien om ett helt folks rastlösa vandring mot ett dunkelt anadt, fjärran, okändt hem, förefölldet som om hans bortdomnade själsförmögenheter småningom återväckts till lif. Öfver det förlamade ansiktet flög en ljusning, när det talades om att folket i öknen frambar sina dyrbaraste smycken och skönaste prydnader till att bygga församlingshyddan, symbolen af det gemensamma hemmet. Och när färden trots affall och straffdomar fortsattes i molnets och eldens tecken, tändes i det halft slocknade ögat en gnista af lifvets spörjande längtan och hopp. Men när domen ljöd, att ingen af vandrarna, som burit färdens tunga och hetta, skulle nå fram till sin längtans land, då slocknade åter lifvets spår i det härjade ansiktet. Och med ett uttryck af oändligt tröstlös hjälplöshet sökte de förlamade händerna knyta sig men föllo alltid maktlösa ned tillbaka.

Maria hade ofta undrat öfver hvad fosterfaderns förmörkade tanke i dessa ångestens stunder kämpade med. En gång försökte hon fråga, ty han kunde, ehuru oförmögen att tala, dock genom tecken och enstaka ord gifva tillkänna sina önskningar. — Sörjde han öfver dem som måste dö i öknen? Sörjde han öfver att de aldrig fingo ega ett hem? hade hon sport.

Men vid hennes fråga hade han häftigt begynt stöna och den hjälplösa blicken hade fått ett så för-färadt, ångestfullt uttryck, att hon skrämd sökte lugna honom och aldrig vågade upprepa frågan. Dock kvarstod denna händelse outplånligt i hennes minne. Och under de långa, dystra nätternas vaka hände det ibland, att hon själf gripits af samma isande förfäran.Hvad hon fruktade, hade hon aldrig funnit ord för, det kunde hvarken ses eller gripas, men hon hade varit fullt och fast öfvertygad om att detta osynliga fruktansvärda något fanns till. Och

skälfvande af fasa för denna osynliga, okända öfvermakt hade hon då krupit ihop i den stora stolen och dragit förklädet öfver hufvudet för att icke se, icke höra!--------

Hemmet hade icke blifvit ljusare eller gladare efter fosterfaderns död. När de ständiga omsorgerna om den sjuke icke mer behöfdes, hade fostermodern plötsligt liksom fallit ihop och mist den viljans kraft, som under pröfningens långa år hållit henne uppe. Utan att tala eller taga del i något, som försiggick omkring henne, satt hon overksam, med blicken stelt stirrande framför sig i sin stora stol. Och så hade hon blifvit sittande i två år.

Men en dag hände det att hon plötsligt steg upp utan hjälp, ehuru alla trott hennes ben vara förlamade. Hon begärde fram sina nycklar, hon ville ställa om sitt hus, sade hon, emedan hon kände att hon skulle dö.

Sedan hon sett öfver allt som förvarades i skåp och lådor, i källare och visthus och uppe på vindarna, kallade hon Maria in i sitt rum. Hon riglade dörren för att ingen annan skulle höra, hvad hon hade att säga. Därefter bad hon fosterdottern afgifva det högtidliga löftet att blifva ett stöd för Rosa i lifvet, att aldrig öfvergifva henne och att aldrig för henne yppa, hvem hennes fader varit. Hon visade fram ettbref, där han på hennes begäran heligt lofvade, att aldrig gifva sig tillkänna för dottern och heller aldrig på något vis ingripa i hennes lif. Brefvet skulle läggas på hennes döda hjärta, förordnade fostermodern, och följa med i grafven. Så skulle då hvarje spår af hennes ungdomsöfverträdelse vara utplånadt och hennes lilla Rosa finge bli lycklig — lyckligare än hennes mor varit, hade hon sagt med ett oändligt sorgset och ett oändligt kärleksfullt tonfall.

Dagen därpå hade hon dött. — Sedan fanns det gamla hemmet icke mer.---------

Men kunde det som en gång skett, aldrig utplånas? utbrast Maria högt för sig själf. Kunde ett helt lifs ånger, sorg och bot icke uppväga ett ögonblicks svaghet och fel? Vid denna tanke greps hon åter af samma isande förfäran, samma vanvettiga ångest för något osynligt öfvermäktigt som fordom under nattens timmar vid fosterfaderns sjukläger. Inför det hemlighetsfulla, outgrundliga, förfärande i ett människohjärtas kamp mot lifvets okända makter kände hon ångesten förlama all sin viljekraft och stod skälfvande som af feber.

Instinktlikt gick hon fram till fönstret. Därifrån kunde hon se Gamla kyrkträdgårdens vackra träd breda ut sina höstgranna, lummiga kronor och blef lugnare, som om något af naturens stora, hemlighetsfulla ro meddelat sig till henne.

En likhet betydde ju i självfva verket ingenting! Alldeles främmande människor liknade hvarandra.Rosa hade ju icke kommit i beröring med familjen Ehrendt och skulle heller icke göra det . . . Men till och med om händelsen förde henne tillsammans med någon af dem, kände de ju icke till det förflutna. Och hennes far var bunden af sitt löfte till den döda . . .

Lugnad af tankarna, som hon åter kunde behärska, började Maria göra sig i ordning att gå ut. En lång vandring ned till Brunnsparken med en bok till en kamrat, som bodde där, skulle blifva uppfriskande i det härliga höstvädret.

V.

Hösten hade varit ovanligt vacker. Ehuru september med de långa, blånande skymningarna redan vikit för oktober med de frostkalla nätterna, voro dagarna fortfarande Ijufliga och nästan sommarvarma. Dag efter dag flödade solskenet ned från den höstblå, underbart kristallklara, genomskinliga rymden och mot kvällarna svepte luften kring land och haf en skir slöja af fint dis, sammanväfd af de sällsammaste, mest utsökta färgskiftningar med glans och glöd lånade af solnedgångens klart lågande guld.

Sådana vackra höstdagar stiger Helsingfors med ungdomens bedårande käckhet fram i solljuset på sin hafomflutna udde. Hafvets unga, fagra dotter har af sin stolta, mäktiga moder till evig arfvelott fått naturens fägring ännu länge efter det inlandsbjör-karna stå höstbruna och löflösa och höstvinden hviner öfver inlandets frosthärjade, vissnade fält.

På hösten lyser och flammar skärgården kring Helsingfors i sin grannaste skrud. Lik en präktigt klädd härold i rödt och gult, breder den för sin unga härskarinna ut färgrika hyenden öfver stränder och öar. Kring de af vågorna blankslipade granithällarna glimmar vattenbrynet som smält silfver, liksom blå band slingra sig vikar och sund mellan de rödgulaholmarna och uddarna, vidga sig till fjärdar, där himmelens vindar plöja upp hvittoppiga vågor, och förena sig slutligen med det omätliga hafvet, där intet grand af jord mer skymtar fram mellan fästets och djupets blånande oändlighet.

När Maria Grahn den strålande hösteftermiddagen återvände från Brunnsparken, tog hon vägen öfver Ulrikasborgsbergen.

På den tiden hade ännu ingen plump hand förvandlat de ståtliga bergen till en vanlig stadspark. De bildade ännu en sällsam, egenartad vildmarks-värld midt inne i staden.

Vägarna öfver bergen voro innötta i graniten af vandrarnas steg liksom ödemarksstigar. I fördjupningarna mellan klyftorna samlade sig regnvattnet till små sjöar, som blånade, när himlen öfver dem var blå och krusade ytan, när de nyckfulla hafs-vindarna fjäskade fram däröfver. I skrefvorna knöto tufvorna ihop sig till små gröna mattor och mossan fyllde rämnorna med sin mörka, sammetsmjuka stoppning, medan styfmorsblomman blandade upp den enformiga, magra grönskan med de fina, försynta färgerna i sina små rosetter och den styfva renfanan myntade ut sina glänsande guldknoppar, som gåfvo ett sken af rikedom åt hela den tarfliga växtligheten däruppe. Oaktadt staden rundtomkring låg på lur, färdig att kasta sig öfver denna vildmark och tvinga den in i sin ordning och plan, förstärktes intrycket af oberörd ursprunglighet ytterligare genomden gränslösa rymden, som i bakgrunden flöt ihop med hafvet kring den vågombrusade staden. —

När Maria hunnit upp till bergens högsta krön, stannade hon och såg sig omkring. Hon var första gången här uppe och fängslades omotståndligt af den storslagna syn hennes blickar mötte.

Solen hade icke ännu gått ned men skulle snart göra det. Dess sneda strålar föllo öfver udden, där Brunnsparkens träd bundo ihop sina yfviga kronor till en enda jättebukett, som brann i höstens starkaste, mest praktfulla färger, medan ur löfmassorna katolska kyrkan stack upp sitt smärta torn och från villorna skymtade fram flaggstången på taken.

Men bakom dessa förgrundens våldsamt glödande färger spände hafvet ut sin stora, lugna yta, liksom i långa våder af mattskimrande, vattradt, grått siden. Vinden hade lagt sig till ro och aftonlugnet lät den blå oändligheten småningom blekna bort i tallösa fina förtoningar. Ute på den glänsande, grå ytan skimrade ett och annat hvitt segel likt en måsvinge eller ett stänk fradgande hvitt hafsskum, kvar-glömdt af dagens vindar. De små, låga skären blinkade fram mellan omärkligt vaggande dyningar, runda kobbar sköto fram sina våtblanka, kullriga ryggar och som en väktare mellan rymd och haf sträckte Gråhara upp sitt fyrtorn, färgadt rosenrödt af de sneda solstrålarna.

Mot öster steg Sveaborg fram på sin grund af granit, djärft och i stor stil. Dystert hemlighetsfullasimmade Långörns mörka murar öfver den blanka vattenspegeln, på Vargöns vallar och batterier lyste gräset granngrönt och byggnadslängornas fönster glimmade liksom blinkande rörliga ögon, när solstrålarna träffade dem. Borta öfver Sandhamn och Degerölandet begynte aftonen redan hänga upp sitt dis och lät bakom sin skira slöja jakter och skutor längst inne i Hästnässund försvinna liksom drömfartyg utan form, färg eller fäste.

Men utmed stränderna förstärkte bergen ännu sin röda granitfärg med en sista fångst solstrålar, träden, som sögo förgyllningen i sig, tycktes brinna och den röda stugan på Lotsholmen lyste som eld med sina bländhvita knutar och fönsterposter. Allra klarast strålade Ryska kyrkans lökkupoler högst uppe på klippan öfver den låga Skatudden, när solen i dem tände sina gnistrande reflexer och lät lökarnas buktiga, gyllene ytor tindra med stora, klara stjärnors glans. I södra hamnen, där båtar och jakter ristade upp långa, blänkande fåror i vattnet, som under dem syntes afgrundsdjupt när det speglade ångarnas svarta rök, hängde de sista solstrimmorna upp sig i master och rår utan att mer hinna ned till de gamla, tunga husen invid torget, men svingade sig i stället öfver till Nikolajkyrkan, som på sin jättetrappa hvälfde de hvita kolonnraderna och blå kupolerna högt ofvanom

människors boningar. Strålarna snuddade vid bibliotekets fina profiler, som kransades af höstens brokiga träd; i den hopgyttrade, mörka, tunga massan afmurar, tak och skorstenar tände de glimmande reflexer och slogo blixtlika gnistor ur fönsterrutor och fak-plåtar, tills slutligen i väster staden låg för blicken lik en enda dunkelblå silhuett mot solnedgångens flammande himmel, medan längst bort vid horisonten skärgårdens holmar, stränder och vikar sågos flyta ut i denna flod af gyllene ljus.

Maria stod gripen af den storslagna bildens skönhet, Vandringen hade satt hennes blod i hastigare rörelse; nya tankar och känslor stormade fram inom henne; hon tyckte sig försatt i en fullkomligt ny värld af storhet, skönhet och kraft. Den hafomflutna staden, som blånade kring henne mot aftonhimmelens gyllene grund, var hennes längtans land, där alla hennes framtidsdrömmar fingo blifva en verklighet. Åsynen af staden ingaf henne nytt mod.

Den beklämmande ångesten och oron, som minnet af det förflutna väckt hos henne, var utplånad af dessa nya intryck. Staden bar för henne vittne om hvad arbetsmod med arbetskraft förmådde uträtta och hon tyckte sig häruppe vid dess åsyn i luften omkring sig höra suset af den nya tidens unga, friska, dristiga tankar, som under segerjubel fyllde lifvet med tro på viljans och arbetets maktfullkomlighet . . .

»God afton, Maria Grahn! hvad står du här och ser på?» hördes en röst bakom henne.

Vid ljudet af sitt namn vände hon sig om, men fortfarande helt fången i sin egen tankegång stirrade hon endast på den frågande.»Nå, känner du mig inte? Hvad är det för lands-ortsfasoner att inte känna igen folk?»

Jo, jovisst kände hon Karin Dahl! Hennes ögon hade varit alldeles bländade af sqlnedgångens ljus, urskuldade hon sig, i det hon skyndade att hälsa.

Den nykomna var en kortväxt, kraftigt byggd ung kvinna med ett blackt hvardagsansikte och ljust, kortklippt, färglöst hår under en grå filthatt. Hennes rakskurna paletå, hatten, och den styf-stärkta, hvita kragen, sammanhållen af en liten grön kravatt, liknade karlkläder. När Maria uttalade sin förtjusning öfver den härliga utsikten, spände hon med knytnäfvarna ut paletåfickorna, kastade en hastig blick omkring sig, nickade instämmande och medgaf, att Helsingfors tog sig rätt bra ut härupp-ifrån. Strax därefter förmodade hon, att Maria redan stått här länge nog och gärna kunde gå ned med henne.

»Kom hem till mig,» föreslog hon. »Du skall där träffa några människor, som du förmodligen har nöje af att bli bekant med, och får höra talas om något, som kommer att intressera dig.»

»Hvem är det? Hvad talar de om?» frågade Maria nyfiken. Hon behärskades fortfarande af den upplyftande, eggande, Iifgifvande känsla, som åsynen af den af hafvet omflutna och utaf aftonens sol öfver-strålade staden väckt hos henne, och den kom henne att finna allt lätt, gladt och vackert.

»Ja, det får du se, kom bara med,» svarade gymnasten, i det hon raskt började gå nedåt, följd afMaria, som kände sig hedrad af inbjudningen, ty Karin Dahl åtnjöt stort anseende för skicklighet och gedigna kunskaper.

Hon ledde en del öfningar i den gymnastikkurs Maria besökte och utöfvade genom sin originella personlighet en rent af hypnotisk verkan på en del yngre kamrater och elever, som i blindt hängifven beundran togo efter hennes burdusa sätt och kantiga fasoner samt, ifall svärmeriet nådde höjdpunkten, äfven klippte håret kort.

VI.

När Karin Dahl fört Maria upp i sin lilla våning, försvann hon plötsligt, lämnande sin gäst ensam i ett stort rum, som var inrättadt till salong och gymnastiksal på samma gång. En soffa, en grupp stolar och några gröna växter borta vid fönstret utgjorde salongen, medan rummets andra hälft upptogs af gymnastikredskapen.

Just så skulle Maria också ordna sitt hem, när hon blifvit en ansedd gymnast med stor praktik, tänkte hon strax. Hemmet! det egna hemmet . . .

Hennes tankar afbrötos af en ringning på klockan i tamburen och strax därefter trädde en liten, blond, fin varelse

med fågelaktigt lifliga rörelser in. Bakom henne stack Karin Dahl fram hufvudet och ropade: »Gertrud Hoff, målarinna!» hvarefter hon ånyo försvann.

Konstnärinnan blef stående på tröskeln. Det trötta draget i hennes otroligt rörliga ansikte vek plötsligt för ett uttryck af öfverraskning, som stegrades till belåtenhet och förtjusning.

»Nej, nej, stå stilla, stå stilla för all del!» ropade hon och stäckte af värjande ut händerna, när Maria tog ett steg framåt för att hälsa. »Rör er inte ur en fläck, jag ber! Å-å, om ni bara visste, hur vackertni står där, insvept i skymningens allra finaste toner och skenet från aftonhimmelen som en gloria kring hufvudet. Stilla för allt i världen, stå stilla, jag måste noga betrakta det!»

Hon lutade hufvudet på sned och drog kisande ihop ögonen till små springor.

När Maria stannat orörlig och mållös af häpnad, fortfor hon: »Ni står modell för mig, inte sant? Ni är precis den modell jag behöfver, men förgäfves har sökt i veckotal; ni samtycker ju, inte sant, det gör ni?»

Och utan att vänta på svar började hon tala om sin stora, nya tafla och den modell hon behöfde. Det skulle vara en hög, ståtlig kvinna med vacker resning på nacke och hufvud precis som Maria. Hon hade redan nästan uppgifvit hoppet att finna någon sådan, ty ett fulare och otympligare folk än det finska fanns väl inte under solen. Och nu stod den eftersökta plötsligt här lifslefvande framför henne. Hvilken tur! undra på om hon var glad! — »Och sedan vill jag se hvem som åter kommer och anklagar mig för mina strykfula modeller!» gick hon på, i det hon knäppte med fingrarna af förtjusning.

»Nu kan man höra att Gertrud är i farten. Hvil-ket beklagansvärdt offer har hon nu slagit klorna i?» hördes skämtsamt en välljudande, mjuk stämma bakom målarinnan.

Hvar och en som såg den långa, mycket smärta unga damen, som trädde in i rummet, fäste sig strax vid de stora, strålande, något utstående blå ögonen,hvilkas egendomligt glänsande blick gaf ansiktet ett uttryck af hänförelse. Detta bleka, tunna ansikte var eljes alls icke vackert, ehuru det liksom de långa, smala händerna med deras nät af fina, blå ådror vittnade om gammal kultur och ras.

»Anna, du, se en sådan växt; se hur hufvudet sitter på hals och axlar, det kallar jag konstruktion, det!» fortfor målarinnan. Hon gaf sig icke tid att besvara Anna Lindcrantz’ hälsning utan fortsatte att kisande med ögonen betrakta ljusverkan, medan föremålet för hennes närgångna granskning i den tilltagande skymningen kunde dölja sin rodnad och förlägenhet. När Karin kom in för att tända lampan, protesterade konstnärinnan energiskt: alla togo sig utomordentligt bra och fördelaktigt ut i denna förtjusande skymning, bedyrade hon; det var synd och skam att förstöra en sådan belysning.

En liten, knubbig gestalt, som hållit sig dold någonstädes bakom de andra, blef nu synlig. Ingen fäste afseende vid henne, ingen nämnde hennes namn och själf yttrade hon icke ett ord. Hon följde Anna som en skugga, satte sig på en låg stol så nära henne som möjligt och när hon ibland lyckades få tag i Annas hand, tryckte hon den passioneradt med ett uttryck af hänryckning öfver sitt liksom utplånade ansikte. Om hon tilltalades, kallades hon endast »novisen».

»Vår ordförande är sen i kväll,» anmärkte någon. Men i detsamma trädde några unga lärarinnor inoch Hildur Grundel med det raska, beslutsamma ansiktsuttrycket och de djupa, kloka ögonen satte sig på ordförandens plats.

Diskussionsföreningen »Fria ordet» uppställde som mål att införa sina medlemmar i tidens brännande frågor, lära dem tänka Öfver dessa viktiga samhälls-spörsmål och uttala sina tankar om dem på ett klart och logiskt vis, upplyste Hildur Grundel, i det hon hälsade Maria Grahn välkommen i »Fria ordet»s kamratkrets.

Sedan ett referat upplästs af Stuart Mills bok om »Kvinnans underkufvade ställning,» började diskussionen.

Om någon af medlemmarna blef alltför ifrig eller af alltför lidelsefullt intresse för ämnet försummade formen, blef hon strax utsatt för en dräpande kritik af de kallare och klokare hufvudena. Det gick hett till, men ingen fick taga kritik illa upp eller mista humöret därför, lydde »Fria ordet*>s första ordningsregel. Liksom en vårflod

strömmade de samhälls-omstörtande förslagen, tankarna och hugskotten fram; där talades om lika lön för mäns och kvinnors arbete, om gift kvinnas eganderätt, om universitetsstudier för kvinnor och flere andra af tidens stora, nya spörsmål.

Maria satt tyst och hörde på. Hon kände sig okunnig och ovan att kläda sina tankar i ord medan alla de andra föreföllo henne ofantligt intelligenta, öfverlägsna och kunskapsrika. Men tillika kändehon sig glad, hedrad och liksom upphöjd i ett högre plan genom att vara tillsammans med så framstående, kloka och insiktsfulla människor. Och inom sig jublade hon öfver de uttalade åsikterna, som innehöllo just det hon själf i ensamheten dunkelt anat och formlöst känt utan att med någon annan kunna tala därom, emedan ingen i hennes omgifning någonsin föreställt sig att världen kunde blifva annorlunda än den var. Hvar och en, som önskade förändringar, hade där endast ansetts för en klandervärd, otacksam människa och särskildt hade alla sträfvanden i en sådan riktning blifvit stämplade som svartaste otack och rent af brottslig förmätenhet af fosterdottern i ett hem.

»Politiska rättigheter åt kvinnorna!» hördes under diskussionen en framkastad tanke. Det blef en strids-signal. Alla började tala om hvarandra, ingen gaf sig tid att höra på. Man skrattade som åt ett lustigt skämt; man ropade på ordnad diskussion; de försiktiga ville icke att man genom för långt drifna fordringar skulle skada saken och de skeptiska skakade på hufvudet; de trodde att frågan blifvit väckt minst hundra år för tidigt.

Men ordföranden knackade energiskt med blyertspennan i bordet och upplyste om att frågan redan för tjugo år tillbaka blifvit af Stuart Mill framlagd för det engelska parlamentet: den var således ingenting att skratta åt. Och därjämte uttalade hon sitt bestämda ogillande af att några föreningsmedlemmarständigt själfva gjorde narr af de nya tankarna och samhällsreformerna och tviflade på deras berättigande.

Pratet och skrattet tystnade och de skyldiga sökte se obesvärade ut. När om en stund diskussionen förklarades afslutad, kom Karin Dahl, som åter varit försvunnen, in med en stor bricka färdigbredda smörgåsar, följd af novisen, som bar ett ångande tekök.

Nu stod det hvar och en fritt att taga för sig efter behag, den som icke ville hålla till godo med hvad som fanns på brickan, finge gå hungrig hem, sade värdinnan i det hon började servera te.

Målarinnan, som tröttnat på samhällsförbättran-det, hade tagit fram sin skissbok och gjort en ypperlig teckning af Anna Lindcrantz med de långsmala, fina händerna hopknäppta i skötet och den glänsande blicken, som alltid tycktes skåda något vackert, riktad uppåt. Af de andra tecknade hon karrikatyrer, som hälsades med stormande bifall. Det hördes att ordet var förklaradt fritt: där talades om allt mellan himmel och jord. Endast novisen teg fortfarande ihärdigt.

Hon hade hela aftonen suttit bredvid Anna Lindcrantz. När Anna yttrade något, hade hennes ögon med andaktsfull hänryckning hängt vid hennes läppar, och nu var hon fullständigt upptagen af att gifva akt på hvarje af Annas rörelser och söka gissa sig till om det var te, grädde, socker eller smörgåsar föremålet för hennes dyrkan åstundade. Medett uttryck af gränslös beundran och svartsjukt vaksam uppmärksamhet hängaf hon sig helt åt uppgiften som tjänande syster och när Annas välljudande, milda stämma bad henne om något, lyste de stickande, bruna ögonen upp i hennes lilla, runda, gråbleka ansikte. —

Ett stycke af hemvägen följde Maria med Hildur Grundel och en af lärarinnorna. Ordföranden var tystlåten och reserverad, medan lärarinnan oafbrutet pratade om kamraterna i »Fria ordet».

Gertrud Hoff var en ofantligt begåfvad och lof-vande ung målarinna, som senast på vårutställningen väckt ett kolossalt uppseende med sin stora tafla »Spåkäringen». Medan hennes motståndare icke haft nog starka ord för att rifva ned taflan och anklaga den för vedervärdig fulhet och hänsynslös naturalism, hade beundrarna åter höjt dess unga käckhet, dess ypperliga färg och utomordentliga ljusverkan till skyarna. I tidningarna fördes en häftig fejd därom och följden hade naturligtvis blifvit att alla människor ville se den och alla talade om målarinnan.

Själf var Gertrud mycket excentrisk och fullkomligt oberäknelig. Ibland hände det, att hon på det varmaste förde en saks talan och försvarade den eller var idel eld och låga för genomförandet af någon ny idé, men plötsligt kunde hon tvärt slå om: alltsammans var icke värdt en pris snus en gång, förklarade hon då med samma

brinnande öfvertygelse. Och om hon försvarade eller ref ned, höll hon likastyft på sin åsikt och visade det mest kränkande hänsynslösa förakt för alla andras uppfattning. Också de som mest beundrade hennes konst, måste ibland bli uppretade af alla hennes orimliga påståenden. Men tråkigt hade man nog aldrig i hennes sällskap. Och det var just hennes sätt att strax rusa på folk och be dem stå modell, såsom hon gjort med Maria.

Den lilla, fula lärarinnan sneglade med en afund-samt beundrande blick mot den ståtliga gestalten vid sin sida, under det hon, uppmuntrad af sin åhöra-rinnas intresse, fortfor med sitt prat.

Anna Lindcrantz var sina rika föräldrars enda barn. Hennes far, som var öfverdirektör i — styrelsen, dyrkade henne och formligen bar henne på händerna. Allt hvad hon bara pekade på, smycken eller dyrbara kläder, kunde hon få. Men hon var så god och anspråkslös och begärde föga för egen del; det mesta af hvad hon fick skänkte hon bort, emedan hon ständigt tänkte på andra och arbetade för andras väl. Tillsammans med några varmhjärtade människo-vänner hade hon öppnat en skola i det illa kända antipoffska huset, där skaror af vanvårdade barn växte upp i okunnighet, laster och brott, därför att deras föräldrar voro alltför håglösa, fattiga eller lastfulla för att uppfostra dem eller skicka dem i skola. Anna Lindcrantz var där en af de mest nitiska, oaflönade lärarinnorna.

»Så vackert af henne!» utbrast Maria. — Men hvem var novisen?När hennes fråga besvarades med ett kort, ringaktande skratt, sade Hildur Grundel hastigt, som om hon velat taga en orättvist misskänd i försvar, att den såkallade novisen hette Augusta Lundberg och att hon bakom sitt hvardagliga, prosaiska yttre gömde ett i hög grad lidelsefullt temperament. Augusta, som var mycket fattig, hade anställning såsom kor-rekturläserska vid en tidning och arbetade oerhördt för att underhålla en lam mor och en svagsint syster. Ofta slutade för henne dagens arbete klockan två eller tre på natten; från mötet i kväll hade hon också skyndat till byrån.

Hon älskade eller rättare sagdt tillbad Anna Lindcrantz, och denna kärlek var naturligtvis öfverspänd, fortfor ordföranden småleende på sitt klara, kloka, bestämda vis. Augusta måste alltid ega ett föremål för sin odelade, hängifna beundran och dyrkade sina väninnor i tur och ordning. Först hade hon dyrkat Karin Dahl, men sedan hon lärt känna Anna, blef Karin glömd.

Lärarinnan brast i skratt. Ja, naturligtvis var det komiskt, medgaf Hildur Grundel leende, men Augusta var en så utomordentligt god och fullkomligt osjälf-visk varelse att man i alla fall måste både beundra och hålla af henne. Originell var hon onekligen: för henne existerade endast glödande hängifvenhet eller lidelsefullt hat till personer såväl som idéer. Hennes mor hade varit gränslöst olycklig i sitt äktenskap med en försupen man, som misshandlat henneoch slutligen öfvergifvit hemmet, medan barnen ännu voro små. Åsynen af moderns elände jämte läkarens påstående, att systerns obotliga sinnessjukdom hade sitt upphof i faderns dryckenskap, uppväckte hos Augusta, som var det äldsta barnet, ett lidelsefullt hat till alla män. Och det såg nästan ut som om hatet hade fördubblat hennes arbetskraft, hon blef tidigt familjens försörjare och underhöll sedan flere år tillbaka dem allesamman.

Men det anmärkningsvärda och storartade i saken var, att Augusta icke uteslutande gick upp i denna förtviflade kamp för brödet. Genom hennes dagliga mörka slit och släp lyste som en stor, strålande stjärna hennes bergfasta tro på den nya, rättfärdiga tid, som skulle randas, när kvinnorna finge vara med om att stifta lagarna. Huru hon egentligen tänkte sig denna nya tid, fick ingen någonsin veta, emedan den tystlåtna Augusta fullkomligt saknade förmågan att gifva sina tankar och idéer form, men när hon uttalade orden »den nya tiden», lyste hennes små stickande ögon med en glans, som förändrade hela ansiktet. — »Jag har nästan sett henne vacker i sådana stunder,» påstod Hildur Grundel och tilläde med en axelryckning och ett skeptiskt leende: »ja, se, Augusta tror fullt och fast att kvinnorna ska frälsa världen.»

Trodde deras ordförande då icke själf på kvinnorna 1 tänkte Maria häpen, men hann icke kläda tanken i ord, emedan deras vägar nu skildes åt. —»Hvar har du varit så länge?» frågade Rosa, när systern kom hem.

Upplifvad och värmd af aftonens många, nya intryck, började Maria tala om den stora föreningen »Fria ordet» och dess många, framstående medlemmar. Det var en reformförening, medlemmarna voro intelligenta, högt begåfvade, utmärkta personer, målet var hela samhällets pånyttfödande genom kvinnorna. Och medan hon talade,

utlade och beskref, kände hon sig redan vara i det framtidens utlofvade land, som strålande af ljus och klarhet blef rättvisans och frihetens hemvist.

Hon hade väntat en fråga, ett utrop, ett instämmande af Rosa, men systern satt tyst. Förstod Rosa icke det nya, stora och underbara i dessa sträfvanden framåt mot en ny tid?

Men när Maria talade om Gertrud Hoff och i förbigående nämnde om att målarinnan bedt henne stå modell, sprang Rosa upp och slog hänryckt ihop sina händer.

»Å, så roligt! Tänk, Maria skulle målas af! . . .» Då finge hon själf ju någon gång följa med upp i fröken Hoffs ateljé för att se teckningarna och taflorna där? bad Rosa öfvertalande. — Hon älskade ju allt som var fint, vackert och konstnärligt: icke sant, hon skulle få följa med Maria? Och hon ville också höra, huru konstnärinnan själf såg ut och huru hon varit klädd.

Men Maria förebrådde henne uppbragt, att honalltid blott tänkte på det som roade henne, på kläder och grannlåt. Kanske kunde hon någon gång få gå med och höra diskussionerna i »Fria ordet». Det skulle göra henne godt och lära henne förstå betydelsen af att kvinnor arbetade. Hon måste väl begripa det, emedan hon själf fått ett arbete, som skulle försörja henne och göra henne lycklig.

»Lycklig!» upprepade Rosa häftigt. »Kallar du det lycka att hela dagen sitta vid en kontorspulpet! Nej, nej! Jag vill därifrån . . . hem tillbaka! Ack, jag vill hem tillbaka!»

Hennes stora ögon fylldes af tårar och hon vände sig hastigt bort och började fläta ihop sitt långa, glänsande hår, som hon kammade till natten. Men i spegeln kunde Maria se, huru tårarna strömmade nedför hennes kinder.

Hennes barnslighet och oeftertänksamhet retade Maria. Måste icke Rosa en gång lära sig tänka själf, handla själf och glädja sig öfver arbetets lycka!

Kort och bestämdt svarade hon, att Rosas längtan tillbaka till det gamla hemmet var mycket barnslig, mycket oförnuftig. Efter moderns död hade det gamla hemmet ju blifvit upplöst, allt hade blifvit såldt, det gamla hemmet fanns icke mer, det visste ju Rosa. Och likaledes visste hon att hon måste arbeta, ifall hon icke ville sitta såsom ett nådehjon hos släktingar, som föga brydde sig om henne. Men oförnuftiga önskningar och dåraktig längtan tjänade till intet, ingen blef bättre eller lyckligare genomdem . . . Nej, hemmet fanns icke i det förflutna; hemmet fanns i framtiden; viljan och arbetet banade vägen dit.

Rosa svarade icke. Såsnart hon flätat ihop sitt hår, försvann hon bakom skärmen framför sängarna och af de lugna andetag, som snart hördes genom tystnaden, kunde Maria sluta till att hon sof. Rosa var aftonsömnig som ett barn och somnade vanligtvis, så fort hon lade hufvudet ned på kudden.

Men Maria hölls länge vaken af aftonens många, nya, starka intryck. Och när hon slutligen somnade, drömde hon att hon såg »novisen», som pekade ut mot »den nya tiden,» men trots de största ansträngningar kunde Maria icke nå fram.

VII.

Det hade ännu aldrig händt och skulle förmodligen aldrig hända, att en tjänarinna kunde städa ett rum, duka ett bord, putsa en silfversked eller torka ett glas, så att det obetingadt godkändes af statsrådinnan Ehrendt.

När den ståtliga frun denna vackra höstmorgon trädde in i sin präktiga matsal, flögo hennes hus-moderligt granskande blickar pröfvande öfver det dukade frukostbordet. Hon jämkade på serveterna, höll upp silfverskedarna mot ljuset, vände sig om och drog raskt med pekfingret öfver ekskänkens blankbonade skifva för att öfvertyga sig om att dammtorkningen skett enligt föreskrift. Lät sedan nästan med ett uttryck af förälskelse blicken glida öfver de öppna skänkskåpen, där det blanka, massiva silfret stod och fångade in ljus till sina långa, kalla glansdagrar, samt därefter följa raden af gammalt, äkta porslin och dyrbara, gnistrande kristallfat och skålar på de väggfasta hyllorna öfver den höga ekpanelen. Hela det stora, ljusa, luftiga rummet och allt som fanns

därinne gaf ett intryck af förnäm, solid lyx.Statsrådinnan Therese Ehrendt var omkring femti år. Men icke ens solskenet, som i långa ljusknippen strömmade in genom de höga fönstren, kunde leta fram annat än några nästan omärkliga rynkor kring ögonen och några liksom med nål ristade fina fåror vid munvinklarna i det ännu ungdomligt blomstrande vackra ansiktet med de stora, högmodiga Ögonen. Och i hennes mörka, rika hår, som låg slätt nedkammadt i mjuka vågor kring panna och tinningar, mäktade solen knappast uppdaga ett enda grått strå.

I den lösa, eleganta morgonrocken föreföll hennes högresta, raka, ståtliga gestalt ännu större och yppigare än eljes. Det utgjorde statsrådinnan Ehrendts stora sorg i lifvet att hon blef för fet, alldeles för fet. Förgäfves hade hon genom snörning sökt råda bot på denna öfverhandtagande, förargliga fetma; framgången hade tyvärr blifvit mer än tvifvelaktig. Försöken, som hon tidtals gjort, med sträng återhållsamhet i mat och dryck utföllo lika otillfredsställande. En sådan ständig fasta blef en botöfning, som i längden öfversteg hennes krafter. Hon hade en stark, sund människas friska matlust och ett godt bords njutningar voro för henne så lockande, att hon ovillkorligen måste falla för den dagligen återkommande frestelsen. Därför hade hon sist och slutligen nöjt sig med en kompromiss: hon hade fattat det förnuftiga beslutet att hålla sig inom den möjliga försakelsens gräns.Men hennes med åren tilltagande korpulens utgjorde en ömtålig punkt, hon tålde ingen påminnelse därom; hvarje ogrannlaga anmärkning tillbakavisades med ett onådigt ögonkast och den energiska försäkran, att hon den senaste tiden tvärt om magrat.

Genom salongen hördes brådskande steg och statsrådet Ehrendt kom in i matsalen. Han hälsade godmorgon med en kyss på sin hustrus hand, under det hans blick uppsökte det präktiga vägguret, som med låga, försynta knäppningar angaf tidens flykt.

Hvar voro barnen?

Icke hemkomna ännu, svarade fru Therese. Emmy var på morgonpromenaden, som fadern själf ordinerat henne göra före frukosten; Gustaf hade visst en föreläsning på torsdagsmorgonen och Karl brukade ju aldrig komma i rätt tid till frukosten. Han gick säkert aldrig direkt hem från skolan, hans vårdslöshet och lättja började bli riktigt oroande.

»Men du har naturligtvis brådt om som vanligt, vi väntar inte på barnen,» tilläde hon och ringde efter mat.

»Ja, jag måste till ett sammanträde.» — Han såg åter hastigt på klockan.

»Nå, rörelse och frisk luft ska snart göra Emmy kry och rask igen,» anmärkte han och vek upp den fuktiga morgontidningen, som låg bredvid tallriken.

Ack, en liten släng af bleksot betydde rakt ingenting för Emmy, som eljes alltid varit frisk. Honsjälf hade ju också haft bleksot i sin ungdom, slog fru Therese bort saken.

»Och troligen får Emmy mycket annat att tänka på i vinter,» tog hon efter ett ögonblicks tystnad upp samtalet med ett hemlighetsfullt triumferande leende öfver det högdragna ansiktet. — »När man så ifrigt och uppenbart gör henne sin kur, kan det verkligen inte räcka länge, innan . . .»

»Nå, jaså!» Mannen såg med ett förströdt leende upp från sin tidning och tog emot kaffekoppen, som frun räckte fram. »Jaså, hm, det gamla tycket håller i sig? Ja, jaha, han har ju nyss kommit hem från sin utländska studieresa och ...»

»Uno Greander, menar du,» afklippte fru Therese tvärt. »Nej, den där barnsligheten är väl glömd nu, hoppas jag . . . Ja, jag vet hvad du tänker om honom. Du har alltid haft en obegriplig svaghet för Uno Greander, därför att han är din ungdomsväns son och du är en trofast själ. Du bjöd honom alltid hit till söndagsmiddagarna och ville att han skulle känna sig hemmastadd här, därför att han själf intet hem egde. Du berömmer hans begåfning och hans stora energi, ja, jag tror naturligtvis att han har alla de där egenskaperna du säger. Men jag kan nu en gång för alla inte med honom, han har något obildadt i sitt sätt och hänsynslös är han. Eljes händer det inte ofta att Gustaf och jag tänker lika, men i det här fallet öfverensstämmer vi: han har heller aldrig tyckt om Uno Greander ... Å

nej, för Emmy finns nogbättre framtidsutsikter än ett giftermål med en fattig doktor. Emmy är vacker . . . och hvad man kallar ett godt parti är hon också.»

Mannen såg långsamt upp från sin tidning. »Men Emmys eget tycke måste i alla fall . . .»

»Naturligtvis,» afbröt fru Therese, »hvem talar om annat? Men,» tilläde hon, »en ung flickas tycke växlar som väder och vind. Hur ofta ser man ej att partier, som ingåtts utan att någon het kärlek har drifvit sitt spel, blir vida lyckligare än andra, där det ingen måtta var med förälskelsen. Eva var alltid lugn och sansad ... och det har i alla fall gått bra för henne och Herman.»

Statsrådet drog ihop ögonbrynen, så att två djupa veck klöfvo pannan mellan dem.

»Herman har alltid varit din favorit,» utbrast han litet häftigt. »Ja visst, jag förnekar det visst inte, han är en treflig sällskapskarl; kvick och rolig och en uppmärksam svärson också, men . . . men tror du han gör Eva lycklig?»

Frågan ljöd nästan som en anklagelse.

»Jag har aldrig hört Eva beklaga sig.»

»Nej, naturligtvis inte, det menade jag heller inte . . . men högljudd klagan är ofta inte den verkliga olyckans uttryck.» Därmed förde han spörsmålet Öfver till något mera allmänt, liksom hade han skytt att komma en påtaglig verklighet alltför nära inpå lifvet.

»Eljes är jag rädd för Hermans vidlyftiga affärs-spekulationer,*) anmärkte han. »Herman är djärf, sätter allt på ett kort, sådant brukar sällan sluta väl.»

»Har du hört något om Hermans affärer, något ofördelaktigt, menar jag?» — Fru Therese betraktade mannen med en uppskrämd, forskande blick.

»Nej, ingenting särskildt . . . det är bara min uppfattning af saken.»

»Nå, jaså! . . . Nej, din fruktan är säkert öfver-drifven,» svarade hon lugnad. — »Herman har den verklige affärsmannens snabba uppfattning af situationen och djärfhet att gripa tillfället i flykten. Och har han inte haft en förvånande tur med sina spekulationer? Han anses ju redan för rik, så ung han är.» Hon drack ut sitt kaffe i små korta, bestämda klunkar.

»Förmodligen har du rätt, Therese,» sade mannen, som om han sökt öfvertyga sig själf. — »I grunden förstår du dig nog bättre på affärer än jag, liksom du också förstår, hvad som är bäst och nyttigast för barnen. Jag hinner ju aldrig vara tillsammans med mina barn utom vid måltiderna. Otaliga andra människor tar min tid i anspråk, otaliga andra göro-mål uppslukar min dag och ofta natten också. Och ändå har det alltid varit min käraste önskan att kunna skapa ett lyckligt hem, där du och jag och barnen finge lefva lyckliga till vår död, som det heter i sagorna.»

Han kastade en blick omkring sig. — »Ja, här finns hemmet, ett fint, vackert, godt hem är det,men jag själf kommer liksom trollet i sagan bara in till natten för att sofva där.»

Han höll upp den blanka teskeden och balanserade den skickligt öfver pekfingret.

»Nej, bäst vore att lämna alltsammans här,» fortfor han efter ett ögonblicks tystnad, »ge upp alla göromålen här i Helsingfors och flytta till Lindby för att ändtligen finna verklig arbetsro.» — Rösten ljöd liflig och klangfull, blotta tanken härpå tycktes skänka honom nöje.

»Men du har ju redan lämnat din läkarpraktik,» inföll fru Therese. »Och det är jag glad åt, du hade ju råd att göra det, nu sedan — bolaget begynt dela ut så lysande dividender. Det låter nästan som en fabel, att de aktierna nu uppskattas till en hel förmögenhet, när man tänker på alla de år, de låg där utan att ge en pennis ränta och knappt ansågs duga till annat än binda öfver syltburkarna med, därför att papperet var starkt och godt ... Ja, det var nog stora summor min far i tiden lade ned i den affären, som sen nästan ruinerade honom och som genom alla

bekymmer den skaffade honom, blef orsaken till hans sjuklighet och tidiga död.»

Statsrådinnan Ehrendt talade gärna både med intresse och sakkännedom om affärer.

»Ja,» svarade mannen vänligt, »tack vare dig, kära Therese, kan jag nu lefva som en oberoende man. Men, ser du, det härliga ekonomiska oberoende, som nu fallit på min lott, ville jag också utnyttja på bästavis. Och det skulle jag göra genom att helt lefva för min vetenskap och för min familj. Jag behöfver all den tid, som ännu möjligen kan vara mig beskärd i lifvet, till att sammanställa, sofra och utarbeta det vetenskapliga material jag samlat. Summan af mitt lifs arbete ligger ännu där endast som en massa oordnadt material. Det behöfs framför allt tid och ro för vetenskapligt arbete, men när finner jag sådan arbetsro här i Helsingfors?» — Hans ansikte fick ett ångestfullt uttryck.

»Nej, låt oss ge allting här på båten,» fortfor han med en stämma, som blef ungdomligt liflig. »Jag lämnar in min afskedsansökan och vi flyttar ut till Lindby. Där får jag i stilla ro skrifva, forma, skapa det verk, som af allt i världen ligger mig mest om hjärtat . . . Och där får vi också tid att vara tillsammans, du och jag och barnen i det gamla hemmet, släktens gamla hem . . .»

»Hu, den långa, mörka vintern på landet!» utbrast fru Therese. »Jag för min del har mer än nog af sommarn där. Och hur vill du få barnen dit? Gossarna måste väl sköta sina studier i staden, Eva bor här och Emmy . . .? Nej, vi finge nog snart bli sittande där på tu man hand, du och jag. Och du själf skulle då snart få nog af den landtliga ensamheten, tro mig, Carl Fredrik, du skulle längta tillbaka till dina göromål här, det är jag öfvertygad om!»

Hennes ståtliga gestalt rätade på sig liksom till kamp mot någon osynlig fiende. I det ehrendtskalynnet låg en farlig böjelse att försöka och våga, att oberoende af den nytta eller skada det kunde medföra för den handlande själf, gå sina egna vägar, när längtan därtill blef stark. Hon visste att i detta karaktärsdrag lurade en fara, som hotade att kull-störta och omintetgöra hennes käraste och mest ärelystna framtidsdrömmar. Hennes praktiska förstånd hade aldrig förmått nå ned till djupet af detta lynnesdrag. Hon älskade sin man öfver allt i världen, hon beundrade honom, var stolt öfver hans framgångar och sökte främja det hon ansåg för hans lycka. Och just därför hade hon under hela sitt äktenskapliga lif oaflåtligt kämpat emot och sökt oskadliggöra detta »ehrendtska lättsinne» och hade likaledes bekämpat det farliga anlaget, när hon såg det framträda hos sina barn.

»Du, en man i dina bästa år, talar om att dra dig tillbaka från lifvet och verksamheten här för att gräfva ned dig på landetl» tog hon ånyo upp efter ett ögonblicks eftersinnande. »Du är ändå med lif och själ inne i ditt arbete här och dessutom» — det blixtrade till i de stora, högmodiga ögonen — »det har ju en gång varit fråga om ditt inkallande i regeringen , . .*

»Och jag har afböjt,» klippte han plötsligt af.

»Frågan kan väckas en gång till.»

»Då följer ånyo ett afslag.»

»Nej, Carl Fredrik, nej, jag förstår det inte, jag förstår dig rakt inte!» utbrast hon så häftigt att någradroppar ur kaffekoppen i hennes hand stänktes ut öfver bordduken. »Jag begriper inte, hvarför du envist afslår det hedrande anbudet. Och ändå vet du, hur mycket jag . . . hur mycket vi alla skulle glädja oss . . . hur stolta vi ...»

»God morgon, god morgon! ett härligt väder, en sån här dag ville man vara ute på Lindby!»

Emmy sträckte fram hufvudet mot fadern, som besvarade morgonhälsningen med en kyss på hennes panna. Hon tog kaffekoppen, som modern serverade, och begynte plocka småbitar från assietterna på sin tallrik.

»Emmy tänker som jag,» instämde fadern med ett gillande leende. »Finns det något härligare än en sådan här vacker höstdag ute på Lindby med sol öfver höstens brinnande, rödgula löf? Och skogsstigarna, där foten ljudlöst glider fram mellan blåbärsriset och ljungen öfver nedfallna, brunglänsande barr . . .»

»Och man kommer och går, man springer, man ropar, man kastar sig ned på marken, man far fram som man vill, utan att någon har med saken och göra!» fortsatte Emmy med ett stadsbarns hela förtjusning öfver den landtliga

friheten.

Fru Therese tog med ogillande min upp tidningen och fördjupade sig i dess innehåll; när pappa och Emmy började tala om Lindby, var det lönlöst att göra någon invändning.

Fadern uppmanade Emmy att äta duktigt; myckenmat, rörelse och frisk luft, så finge hon slippa alla järnpiller och järnvatten, som voro så motbjudande och bara förstörde magen. — Både ord och tonfall vittnade om huru svag han var för den vackra dottern.

Under tiden kom Gustaf in, satte sig med en kort, knapp hälsning till bords och började tyst äta. Hans ansikte med de fina ehrendtska dragen under den ovanligt höga, hvita pannan liknade faderns. Men i stället för det litet nervösa, vänligt förbindliga uttrycket i faderns anlete hade hans något inbundet strängt, det var förseglat för obehöriga och ögonen hade en ungdomligt sträng, kritiskt granskande blick.

En dörr smällde ute i tamburen och strax därefter kom en storväxt, välfödd ung gosse inrusande i matsalen.

Efter ett till alla i största allmänhet framslungadt godmorgon, kastade han sig öfver frukostbordets anrättningar, som om han icke smakat mat på mycket länge. När den äldre brodern gjorde en ordknapp, högdragen anmärkning om att »hyggligt folk» hvar-ken brukade sluka maten i sig eller smacka vid bordet, kastade han djärft och hånfullt anmärkningen tillbaka: »Hyggligt folk är odrägligt, å gudbevare en för hyggligt folk!»

»Åtminstone behöfver man inte truga mat och dryck i Karl,» sade fadern skämtsamt. Sedan såg han åter på klockan och steg hastigt upp från bordet. I tamburen hördes han besvara någon fråga af enkvittrande barnstämma . . . »Nej, nu hade morfar tyvärr inte tid, nu måste morfar skynda till ett sammanträde . , . en annan gång skulle lilla Max få rida ranka och se aporna i den stora boken.»

»God morgon, Eva, nå det var bra att jag fick träffa dig, jag satt eljes här och tänkte på att ge dig bud om mötet i kväll klockan sju, du vet, mötet för vår stora fest. Jag var inte rätt säker på att jag sade till därom, när vi senast träffades. Förberedelserna måste börja i god tid, ja, man kan rakt inte börja dem för tidigt, påstår jag alltid, mycket blir ändå sedan lämnadt till sista stund. Hvad tänker du, om vår syförening skulle brodera en stor matta? En präktig vinst, inte sant? Vi måste nödvändigt se till att få stora, dyrbara, vackra vinster, vår fest måste bli mer storartad och lysande än någon föregående fest, det måste den. Det gäller framför allt att ta in pengar, mycket, riktigt mycket pengar!» upprepade hon segerviss och belåten, i det hon långsamt gned sina stora, hvita händer med de dyrbara, blixtrande briljantringarna mot hvarandra. — »Du kommer ju till mötet, Eva?»

»Ja.»

»Ja, nu börjas det igen!» utbrast Emmy med en otålig axelryckning.

»Jaha,» svarade modern energiskt, »det gör det! Vi behöfver stora summor för barnhemmet däruppe i norden och det enda sättet att samla in dem är ett stort lotteri. Ändamålet är godt, ingenkan påstå annat, men hvad görs utan pengar här i världen? Vill du ha en kopp kaffe, Eva, och Max en pepparkaka?»

»Nej tack, inte kaffe för mig och Max får heller ingen pepparkaka så här på morgonen, då äter han sedan ingen frukost, aptiten har varit dålig på senaste tid. Vi måste strax hem igen till vår frukost; jag stack mig bara in för att hälsa god morgon i förbifarten, när vi var ute på vår morgonpromenad i det vackra vädret.»

En tjänarinna kom in och anmälde, att sömmerskan väntade att få profva, och fru Therese steg ovigt upp från bordet. Den där förargliga styfheten i benen hade nog fordrat en grundlig badkur i somras. Det blef aldrig samma resultat af baden hemma på landet, hennes man kunde säga därom hvad han ville. Han påstod ju att mera motion vore bästa botemedlet.

»Således kommer du i kväll, Eva,» sade modern, i det hon gick in i sitt rum till den väntande sömmerskan. Gustaf, som slutat äta, hade gått utan att säga ett ord och Karl hade med lilla Max på ryggen galopperat till sitt rum, därifrån höga indiantjut trängde ut.

När systrarna blifvit ensamma, utbrast Emmy: »Ja, nu börjar eländet!»

»Hvad menar du?» frågade Eva stillsamt, van vid de många hastiga växlingarna i systerns Iifliga lynne.»Lotteriet naturligtvis! . . , och alltsammans för öfrigt! Finns det något afskyvärdare än de stora festerna för ’allmännyttiga ändamål’? Tror någon förnuftig människa att den hårdhjärtade, giriga senatorskan Werander bryr sig ett dugg om de eländiga barnungarna där uppe i -ta -ta -ta? . . . hvad socknen heter gör ju detsamma. Eller tror någon att assessorskan Ström, som aldrig öppnar en annan bok än almanackan och möjligen adelskalendern, efter hon är född adlig, glöder af nit att inrätta skolor?»

»Nej, Emmy, du dömer för strängt, ändamålet är godt och lofvärdt i alla fall. Och ser du» — öfver Evas ansikte flög ett fint leende, som gjorde det mycket likt hennes fars — »ser du, människorna vill ha roligt! Hvardagslifvet är för de flesta mycket enformigt och grått och . . . lyckan är en sällsynt gäst,» tilläde hon, i det leendet åter försvann. — »Därför vill de roa sig i stället.»

»Det är vämjeligt alltihop!» svarade systern, som stigit upp och gått fram till fönstret, där solskenet föll in öfver hennes långa, smärta flickgestalt med den käckt utmanande hållningen, det ljusa håret, som glänste likt guld kring panna och tinningar, de öfvermodigt strålande ögonen, som voro snara att upptäcka människors svagheter och brister, och den röda munnen med de gäckande läpparna. — »Å, jag ville komma härifrån ut i den stora, härliga världen!» utbrast hon plötsligt och sträckte upp armarna som för att famna en okänd, efterlängtad lycka.Eva såg hastigt på henne. Ehuru hon var van vid de växlande känslornas ebb och flod i Emmys häftiga lynne, ingaf stämmans tonfall henne tanken att någon personlig motgång denna dag låg till grund för systerns missmod. Hon gjorde dock ingen fråga. En sådan förtrolighet att frågan omedelbart hade sprungit fram och blifvit besvarad, rådde icke mellan systrarna, så varmt fästa vid hvarandra de än voro.

»Nej, nu måste jag gå hem. Herman blir otålig, om han får vänta på frukosten.»

»Hvarför åt du inte med oss? Kan Herman inte en dag äta frukost allena?»

»Nå, det gör han i alla fall ogärna,» svarade Eva och tog afsked.

Emmy kunde genom fönstret se, huru systern med lilla Max vid handen gick nedåt gatan. Eva hade en smärt, litet tunn gestalt. Hon såg alltid fin och distingerad ut; hon klädde sig alltid i mörka färger, som i förening med hennes lågmälda stämma och stillsamma sätt gaf hela hennes person något dämpadt, inbundet och oåtkomligt. Det retade Emmy otroligt att se systern med nästan ängslig omsorg rätta sig efter alla mannens önskningar, formligen söka gissa sig till dem. Hvad tyckte, hvad tänkte, hvad ville då Eva själf?

Det var dock frågor, som förblefvo obesvarade. Hon hade haft lust att ställa samma frågor till andra unga fruar bland sina vänner, men mellan dessa rådde liksom något slags hemligt, tyst frimureri,

Thvars tecken voro en olöslig gåta för alla utomstående. Emmy måste därför nöja sig med att gäckas och retas samt besluta att, i fall hon gifte sig, icke blifva »som de andra.»

Ehuru hon längesedan förlorat systern och lilla Max ur sikte, stod hon fortfarande kvar vid fönstret. Det var som hade de strålande flickögonen ihärdigt spanat efter någon, som icke kom.

VIII.

Redan i trappan kunde litet försenade mötesdeltagare höra sorlet af pratande och skrattande röster tränga ut från statsrådinnan Ehrendts salong. Och därinne välkomnades de med ett förbindligt leende af den ståtliga värdinnan, som gick omkring och med fältherreblick mönstrade de skaror hon skulle föra i elden.

»Mitt herrskap! Mitt herr-skap!»

Hon klappade i händerna och höjde stämman för att öfverrösta det allmänna pratet och göra sig hörd.

Mötet skulle börja . . . en ordförande måste utses . . . hon för sin del ville därtill föreslå senatorskan Werander.

Det var en särskild artighet af värdinnan; de båda damernas män tillhörde olika politiska partier och drabbade

ofta samman i det offentliga lifvet. Genom sitt förslag ville fru Therese strax uttryckligt betona, att från festen och allt som stod i samband därmed politik och språkfejd voro bannlysta.

»Nej! nej!» Senatorskan viftade afvärjande ut i luften med en knubbig, fet, juvelprydd hand. En herre måste leda förhandlingarna, eljes blefve där ingen ordning och reda med alltsammans, påstod hon och såg med ett kort, gnäggande skratt bort motherrarnas fåtaliga grupp. Hon hoppades att doktor Sellenius ville intaga ledarens plats.

Några andra understödde förslaget genom ett doft mummel, hvarefter den unga doktorn trädde fram. Han bugade sig artigt, tackade för det visade förtroendet och framställde i lätt kåserande ton, muntert och spirituellt de allvarliga, behjärtansvärda orsakerna till att detta möte blifvit sammankalladt.

Sedan de närvarande sålunda fått veta hvad alla redan visste förut, bad hofrådinnan Ling om ordet.

Innan något annat afgjordes, påpekade hon energiskt, måste man besluta, huruvida den stora festen skulle anordnas med eller utan ett lotteri. Ordet »lotteri» framslungades med en kraft, som angaf frågans stora betydelse.

Hufvuden, som böjdes mot hvarandra, och hemlighetsfullt hviskande röster vittnade om att sakens vikt uppfattades, men det dröjde likvisst en stund, innan någon yttrade en åsikt.

Slutligen steg assessorskan Ström upp och uttalade sin djupa, fasta öfvertygelse om att lotterier i allmänhet måste ogillas af alla tänkande människor, emedan de väckte vinningslystnadens onda ande till lif, underblåste den fördärfbringande spelpassionen och manade fram många andra fula, låga känslor i människornas hjärtan och tankar.

Assessorskan Ström hade ordet i sin makt och talade städse både förståndigt och väl. Hennes frimodighet, fina takt och hofsamhet väckte alltidbeundran inom hennes krets, där hennes sunda, goda omdöme likt iyrbåkens sken visade vilsna seglare vägen inom den allmänna opinionens osäkra, lömska farvatten.

»Men i det dagliga lifvet tvingas vi nu tyvärr ändå ofta att göra eftergifter och uppgifva vår personliga ståndpunkt för det som kallas samkänsla och samarbete,» fortfor hon. »Och efter det nu en gång är så illa beställdt här i världen, gäller det enligt min tanke således att söka få ut det bästa möjliga ur gifna, existerande förhållanden, som man ändå inte med bästa vilja i världen förmår ändra. Men naturligtvis får man aldrig glömma att idéernas fana måste hållas högt.»

Efter en liten välafvägd paus afslutade hon sitt vackra tal med en energisk uppmaning, att ett lotteri i alla händelser skulle anordnas i samband med den stora festen för barn- och arbetshemmet. Och icke blott ett vanligt lotteri, utan det borde med uppbjudande af alla krafter göras större och präktigare än något föregående.

»Ty lotterier,» slog hon fast med ett fint, skeptiskt småleende öfver sitt allvarliga, intelligenta ansikte, »lotterier är nu en gång för alla det enda säkra, bepröfvade, osvikliga medlet att samla in pengar, mycket pengar!»

Alla närvarande instämde obetingadt i hennes yttrande. Konsulinnan Sörling måste därjämte sär-skildt uttala sin stora tillfredsställelse öfver att derasgemensamma åsikt om lotterier i allmänhet blifvit så klokt, klart och bestämdt angifven. — »Å, herregud, hvem ville inte, om man bara det kunde, bannlysa alla lotterier och för alltid! Men hvarifrån då taga pengarna till alla stora, allmännyttiga, välsignelse-bringande företag?»)

Hon såg sig spörjande omkring, men när ingen tycktes veta mer än hon i denna sak, satte hon sig åter ned med bekymrad uppsyn.

Ordföranden knådade nu ihop allt som blifvit yttradt, till en vackert afrundad sats, som han framsade långsamt och med eftertryck, samt frågade, om detta således finge anses för mötets beslut.

Några dofva, hemlighetsfulla stämmor svarade ja, hvarefter alla de närvarande liksom befriade från en tung, tryckande börda började tala högt, öfver-röstande hvarandra.

»Mitt herrskap! mitt herrskap!» — Doktorn knackade energiskt med blyertspennan i bordet. Hans uppdrag att öppna mötet var nu fullgjordt och han ville lämna sin plats med en uppmaning till deltagarna att utse ledarinnan

för den stora festkommittén, som skulle tillsättas. De många fina trådarna i ett sådant kommittéarbete kunde endast sammanhållas af en på samma gång mjuk och energisk kvinnohand, förklarade han och drog sig med ett förbindligt leende och en artig bugning tillbaka till herrarnas grupp vid kakelugnen.

Det varade en stund innan man kunde enas omdet viktiga valet. Senatorskan Weranders namn nämndes åter, men hon motsatte sig bestämdt i det hon försäkrade, att hon hade hvarken tid, krafter eller förmåga för en så kräfvande uppgift. Men friherrinnan Lindcrantz skulle . . .

»Nej, nej, för ingen del!» Friherrinnans stora, orörliga ansikte arbetade upp sig till det högsta mått af energi det mäktade uttrycka. Hon kunde omöjligt åtaga sig något sådant. Men här fanns ju asses-sorskan Ström, som otaliga gånger stått i spetsen för festkommittéer och styrelser, och statsrådinnan Ehrendt, initiativtagarinnan . . .

Det mödosamma uppdraget, inneslutande »alla de närvarandes förtroende,» stannade, sedan det likt en boll en stund kastats af och an, hos statsrådinnan Ehrendt, som med en liten suck småleende lofvade göra sitt bästa såsom den stora festkommitténs ledande kraft.

Liksom en flod genom att dela sig i många armar famnar vida landsträckor, så kunde ock den stora festkommittén genom att dela sig i smärre grupper ställa upp ett rent af storartadt program. Man rådslog, beräknade, öfvervägde, förkastade eller godkände förslag, medan sorlet af skämtande, pratande och skrattande röster, som måste skrika för att göra sig hörda, blandades med klangen af silfver mot fint äkta porslin, när de stora tebrickorna bjödos omkring.

Det gällde framför allt att i god tid försäkra sig om medverkan af stadens unga damer och herrar.Den vackra fröken Hjortström, som i fjol väckte så stort uppseende i alla tablåer, måste naturligtvis fås med, föreslog någon.

Hon hörde inte till dem som läto fånga sig i en handvändning, upplyste assessorskan Ström med sitt lilla korta, skeptiska skratt.

Fröken Ekerooth måste naturligtvis stå i spetsen för lotteriafdelningen, ingen annan egde en sådan vana och erfarenhet som hon.

Det utsedda offret gjorde intet försök att undkomma, emedan hon aldrig på allvar energiskt förmådde säga nej. Denna oförmåga att värja sig blef orsaken till att hon alltid rörde sig liksom i en virfvel af nyupptagna samhällsplikter.

Visserligen skakade hon betänksamt sitt stora, adliga hufvud, men de små, vänligt kisande ögonen i det runda ansiktet lyste humoristiskt, i det hon förmodade, att »en gammal Iotterihäst måste draga lasset tills den stupade.»

Gertrud Hoffs idé att ställa upp ett lefvande skulpturgalleri förklarades alldeles briljant. Och det väckte stor munterhet, när hon omtalade sin afsikt att en dag gå till en af stadens banker, där flere vackra unga damer voro anställda och där, efter i tysthet gjorda studier och iakttagelser, utvälja sitt material för »det skönaste lefvande skulpturgalleri i världen.»

Hon betraktade lifvet och människorna uteslutande ur konstnärlig synpunkt. Allt med ringaste anstrykning af hvardagslag och kälkborgerlighet väcktehennes gränslösa förakt och affärdades af henne med en axelryckning eller ett satiriskt småleende. Hennes vanvördnad för antagna former stötte mången för hufvudet, ogillades och klandrades skarpt, men hennes konstnärsanseende, hennes lysande förmåga att arrangera tablåer och hennes sprudlande fantasi, som alltid uppfann något nytt och lockande, gjorde henne till en så ovärderlig hjälp för de stora festernas tillställarinnor att de höllo till godo med hennes burdusa sätt, blundade för hennes ohöflighet, kallade hennes hänsynslöshet originalitet och hennes oberäknelighet konstnärskynne. Hennes beundrarinnor åter, som sågo inga fel hos henne, funno allt hvad hon sade eller gjorde »storartadt.»

Vid stora fester utgjorde vanligtvis inkomsten från buffeten en betydande vinst. Man hoppades därför att fru Friman ville stå för buffeten. — Ja, Amanda var en så insiktsfull, god husmor, intygade stats-rådinnan Ehrendt.

Fru Friman, som i sin tarfliga dräkt och ovan vid stora sällskap känt sig bortkommen och generad i denna

samling af societetsdamer, hade strax vid ankomsten krupit i en vrå. När nu den allmänna uppmärksamheten plötsligt länkades vid hennes person, fingo de nyfikna, bruna ögonen i det godmodiga, rödletta ansiktet ett förskräckt uttryck.

Å nej, hon kunde inte . . . hon trodde verkligen inte att hon kunde gå i land med något sådant . . . hon hade aldrig försökt det förr . . .Men hon blef energiskt motsagd, hennes afsägelse förkastades strax enhälligt. Ju mindre hugade de öfriga kände sig för det mödosamma värfvet, desto mer aktningsfullt och entusiastiskt prisades fru Frimans husmoderliga dygder, tills hon slutligen, smickrad af så mycket erkännande, lofvade göra hvad hon förmådde: hvem ville inte göra sitt bästa för den goda sakens skull! —

»Å-å, pu-u-uh!» stönade Emmy när hon, sedan mötet var slut, gick och ordnade böckerna och planschverken på salongsborden samt släckte vägglamporna och ljusen i den vackra antika kronan, hvars gnistrande kristaller slocknade i kapp med dem.

Men plötsligt stramade hon upp sig, hennes rörliga ansikte antog ett afmätt, strängt uttryck och hon började i högtidlig ton tala om stora allmännyttiga företag, höga fosterländska idéer, solidaritetskänsla och »ljus åt vårt folk.» Hon slog sig ned i soffan, sköt fram bröstet, gjorde sig så bred som möjligt, lutade hufvudet litet på sned, lät ansiktet blifva apatiskt orörligt och begynte i släpande ton tala om sina nerver, för hvilka arbetet i festkommittéer var ett dödande gift.

Här föll hon emellertid ur rollen. Det släpande, nasala tonfallet byttes i hejdlöst skratt, i hvilket Eva, sedan hon förgäfves uttryckt sitt ogillande öfver systerns respektlösa uppträdande, måste instämma.

»Ha-ha-ha! Nej, fy Emmy! Assessorskan Ströms oaflåtliga arbete för alla goda företag är verkligenlofvärdt . . . ha-ha-a . . . och inte rår friherrinnan Lindcrantz för att hennes tankegång . . . ha-ha-a!»

Skrattlusten öfvermannade henne ånyo, när hon såg Emmy, härmande assessorskans värdiga gång och ståtliga hållning, långsamt skrida fram öfver golfvet, men plötsligt stanna för att i afmätt ton yttra: »Vi måste i alla händelser ställa till ett lotteri, det är vårt enda, säkra, bepröfvade medel att samla in mycket pengar!»

»Nu är du för stygg, Emmy!»

»Å!-> utropade systern, i det hon öfvermodigt kastade hufvudet bakåt med ögonen glittrande af skalkaktighet, »om jag tvingas vara med i allt det här, måste jag åtminstone få skratta åt deras obe-skrifliga löjlighet!»

»Jag tycker vårt möte var riktigt lyckadt,» sade statsrådinnan Ehrendt, som i detsamma kom tillbaka efter en lång rådplägning i tamburen med de sista mötesdeltagarinnorna.

Hon tog sig ståtlig ut, där hon gick och jämkade på borddukar och antimakassar. Atlasgameringarna och de svarta stenkolspärlorna glimmade och blänkte på den eleganta, välsittande dräkten, som slöt sig liksom gjuten kring hennes högresta, fylliga gestalt.

»Med en början som i kväll är segern till hälften vunnen,» fortfor hon, »men» — blicken flög granskande kring rummet — »jag får nog låta städa grundligt i morgon och mattorna måste tagas ut.»•>De lades ju på för några dagar sen, då piskades möblerna också och här städades från golf till tak,» opponerade sig Emmy.

Moderns evinnerliga städande blef verkligen oroande; det begynte urarta till en mani. Allting i hemmet lyste och blänkte af renlighet, damm var något okändt och fläckar fingo aldrig förekomma, men så tvättades och fejades där äfven oaflåtligt. Emmy drog djupt efter andan, som om hon hållit på att kväfvas i all denna snörräta ordning, bland alla de präktigt snidade, mjukt stoppade möblerna, de svällande soffkuddarna, de mjuka, tjocka mattorna och tunga, veckrika draperierna.

Fru Therese skakade energiskt på hufvudet. Nej, mattorna måste nödvändigt piskas efter en sådan sammankomst och möblerna dammas. Säg, tyckte inte Eva detsamma?

Den äldre dottern, som rest sig för att gå hem, svarade icke, emedan hon visste att modern i alla fall skulle göra som hon ville.

»God afton! Kan man komma in? Är fältet fritt? Och är min hustru här? Jag är ute och söker en förlupen hustru!» hördes en högljudd röst.

En yngre korpulent man, hvars hjässa redan glänste hvit och skallig, trädde raskt in, i det han hälsade statsrådinnan med en kyss på hennes hand, Eva med en nick och Emmy med ett kamratlikt handslag.

Hans blekfeta ansikte med de stickande, brunaögonen hade ett ungdomligt lifligt, vaket uttryck.

»Jo, tack bra,» svarade fru Therese på svärsonens fråga huru det stod till. »Och du själf, Herman? Du ser ut att må förträffligt och ser så belåten ut, just som om något särskildt lyckligt hade händt dig.»

»Ja visst, det har det också. Ingenting mer eller mindre har händt, än att jag, Herman Bernström, blifvit utsedd till verkställande direktör i — bolaget. Herr direktören! det låter något, inte sant?»

Han bugade sig skämtsamt högtidligt och värdigt för sin ståtliga svärmor, som glad utbrast:

»Nå, jag gratulerar, det var riktigt roligt! En fördelaktig plats, eller hur?»

»Utmärkt! Och anseendet och krediten sedan, som följer med,» skämtade han uppsluppet. »Nå, Eva, du säger ingenting! Är du inte nöjd, hvad?»

»Jo, naturligtvis!» Hon smålog älskvärdt, ehuru hennes ansikte bibehöll sitt inbundna, outgrundliga uttryck.

»Vet ni hvad man eljes talar om i stan?» fortfor den nya direktören, mysande af belåtenhet. »Jo, det påstås, att Werander afgår och att svärfar i hans ställe ska inkallas i senaten.»

Den hastigt uppstigande rodnaden i fru Thereses ansikte förrådde triumferande glädje, Svärsonens ord ljödo som musik i hennes öron; de jublade till henne det segersälla budskapet om hennes ärelystna framtidsdrömmars fullbordan.»Och jag har inte ens hört omnämnas någon rival till portföljen,» fortfor svärsonen att späda på det nöje hans ord framkallat.

När Gustaf i detsamma kom in, gick han fram och skakade hand med svågern, i det han upprepade: »Jag talar här om pappas sannolika inkallande i senaten. Du har naturligtvis också hört ryktet därom?» »Å, nå, det pratas alltid så mycket om sådant där.» »Alltid reserverad! alltid skeptisk!»

»Ja, af Gustaf får man ju ingenting veta, han talar aldrig om något,» sade modern ogillande,

Emmy såg hastigt på brodern. Moderns förebråelse gjorde synbarligen intet intryck: i det stränga, unga ansiktet förändrades icke ett drag.

»Nå, hvad säger du om — bladets ledare i dag? Där mäts skeppan full åt er liberaler.»

Hermans utmaning blef signalen till en af de vanliga häftiga dispyterna i dagens frågor mellan de båda svågrarna. Han fick undsättning af Karl, som försiktigt stack in hufvudet genom dörren för att se om mötet var slut och fältet fritt. När han hörde ordväxlingen, skyndade han fram och kastade sig i striden med en kamplysten ungtupps hela stridsfröjd. Han slungade ut sina mest dräpande djärfva och vågade pojkkvickheter. Han slog omkring sig med sin djupsinnigaste konventsvisdom. Han fråssade af att rikta udden af sin mest bitande ironi mot den i hemlighet både fruktade och beundrade äldre brodern, som dock med öfverlägset lugn och mycken värdighettog emot dessa våldsamma utfall, under det han retad och med skärpa tillbakavisade svågerns angrepp.

»Det är vår olycka att allt och alla här ses under den eviga språkstridens synvinkel,» vidhöll Gustaf. För ett verkligt samarbete till landets och folkets bästa behöfs framför allt ett organiseradt, sant liberalt parti. Rättvisa och humanitet . . .»

»Heliga oskuld!» skrek Karl näsvist och med sådant eftertryck att de andra brusto i skratt.

»Karl, låt bli att slita sönder mina bordduksfran-sar!» förmanade modern. »Sysslolösa pojkfingrar ställer alltid till något spektakel! Och varsågod, trampa inte mina antimakassar under fotterna!»

Karl, som fått nog af striden och för denna gång uttömt kvickhetsförrådet, erinrade sig plötsligt att han ännu

måste ut i staden för en högst viktig angelägenhets skull. Och Eva påminte sin man om att klockan var mycket och det blef tid att gå hem.

Efter en sista lång, granskande blick öfver salongen bestämde modern, sedan hon och Emmy blifvit ensamma, att där i alla fall måste ställas till storstädning följande dag.

IX.

»Vill du mig något?»

Gustaf Ehrendt, som öppnat dörren till sin fars arbetsrum, drog sig åter tillbaka.

»Förlåt, det var inte min mening att störa pappas arbete,» svarade han och gick in vid faderns tilltal. »Jag trodde pappa var utgången och ville bara taga Darwins »Descent of man» från bokhyllan; behöfver den för ett citat.»

»Du finner boken på tredje hyllan till vänster,» svarade statsrådet, som efter en blick på sitt ur skyndsamt steg upp, samlade ihop papperen på sitt skrifbord och stack dem i fickan.

»Men säg mig, Gustaf, hm-m, tror du verkligen att våra arbetare förstår sådana saker? Hm-m. När man söker införa här en arbetarrörelse efter utländskt mönster, manar man kanske fram förhållanden, som en vacker dag växer upphofsmännen själfva öfver hufvudet ... ja, ja, jag bara frågar.»

»Jag trodde pappa hade en större och vidare syn på saken,» utbrast Gustaf häftigt. »Jag hoppades pappa var mer frisinnad än dessa inskränkta, kortsynta, bornerade pedanter, som spår världens undergång, därför att vi arbetar för att sprida upplysning, och som skriker på uppror, därför att man tror på en framtid för massorna.»»Det ges i alla fall olika sätt att leda och lära,» invände fadern. »Också jag är Iifligt öfvertygad om att ledningen tillkommer de klokaste och mest insiktsfulla. Och ingenting är för mig vissare, än att det goda och rätta slutligen måste segra. Jag tror att lifvet är en fortsatt utveckling till en allt större och högre öfverensstämmelse med det gudomliga, såsom det uppenbarar sig i vårt samvete och i naturen . . . Lifvet är en Iofsång, om vi svaga dödliga blott förmår uppfatta den rätta melodin. Men vi måste akta oss att tillmäta de stridiga och förgängliga företeelserna på ytan ett större värde, än de i själfva verket eger. Man talar nu för tiden ständigt om kampen för tillvaron och vill med tillhjälp däraf finna lösningen äfven på civilisationens många invecklade sociala och till och med rent psykiska problem. Men ren i naturens hushållning ser man emellertid exempel på rakt motsatta företeelser. Det är inte blott kampen för tillvaron, utan också den ömsesidiga hjälpen, som leder till förkofran och framsteg, det är min fasta öfvertygelse. Jag för min del tror nu alldeles inte att inom andens värld den ena nödvändigt måste utveckla sig på den andras bekostnad. Och likaledes tror jag att för en högre utveckling alla rättförstådda samhällsintressen harmonierar ... Jag har tidigare velat tala med dig härom och varna dig för de farliga öfverdrifterna. Nu hinner jag emellertid inte mera, jag måste upp i en kommitté. Vi får fortsätta en annan gång.»Gustaf stod kvar och såg efter den höga, resliga gestalten med det vackra, grånade hufvudet.

»Harmoni! En lofsång!» upprepade han hånfullt halfhögt för sig själf. — Hur dristade sig någon att tala om harmoni i en samhällsordning, så full af de mest hårresande, skriande orättvisor som den närvarande, grundad på massornas järnhårda slafveri? Det var löjligt, det var brottsligt! Rättvisa var det som fordrades och det man borde tala om . . . rättvisa helt enkelt, hvarken lof eller pris . . . och till hvem?

»Är pappa där?»

»Nej, han har gått ut.»

Emmy kom in i alla fall. I det hon fäste sin lifliga, spefulla blick på brodern, förklarade hon, att han såg mäkta fundersam ut.

Han besvarade hennes anmärkning med en hånfullt föraktlig fråga, om hon trodde att en hungrig, utsvulten människa blefve mätt genom öfvertygelsen om att det goda och rätta slutligen en gång måste segra öfver ondskan och orättvisan. Eller om trosartikeln att lifvet vore en lofsång kunde lyckliggöra den som alltid bara hörde

missljuden. Och han strök ytterligare under sitt ogillande och gränslösa förakt, i det han försäkrade, att han hatade denna gamla, illa afpassade idealism, som ännu aldrig i världen gjort en hungrig mage mätt, en frysande kropp varm eller en olycklig människa lycklig.

När han slutade, märkte han till sin stora förtrytelse, att systern icke hört på hvad hansade. — Naturligtvis voro kvinnorna alltför tanklösa och ytliga för att kunna fatta de stora sociala frågorna och intressera sig för dem.

Emmy stod och lekte förströdd med något föremål på skrifbordet. Men plötsligt frågade hon, om brodern nyss träffat Uno Greander.

»Greander?» upprepade han, med möda lösslitande sig ur sin egen tankegång. — »Ja, jag såg honom visst för några dagar sedan. Hvarför frågar du det?»

»Nå, han brukade också förr tala om massornas höjande ... Jag undrar eljes, om han är nöjd med sin utländska resa.»

»Har han ännu inte varit här?» — Brodern såg på henne, men Emmy skyndade att vända sig bort med en af sina snabba, smidiga rörelser.

»Jag vill minnas att Greander, när vi träffades, nämnde något om att han varit ofantligt upptagen. Här torde startas något stort företag på fennomanskt håll och han lär vara en af ledarna, har jag hört . . . en företagsam man, en framtidsman . . .» tilläde Gustaf försmädligt, men afbröts af systerns uppbrusande :

»Du har alltid haft något emot Uno Greander!»

»Ja, det har jag haft och har fortfarande,» svarade Gustaf med skarp betoning af hvarje ord. »Jag har emot honom, att han alltid så ypperligt förstår se sig själf till godo. Ren som gosse förstod han att draga nytta af allt, hans egen fördel kom alltid i främsta rummet. Hela skoltiden och de första studentårensatt han ju hvar söndag vid vårt middagsbord. Det var så likt pappa att sålunda vilja bereda sin gamla ungdomsväns son någon ersättning för ett saknadt hem. Jag minns schackspelet, som jag i förtviflan grep till för att förkorta den långa söndagseftermiddagen, då han satt där och bara talade om sig själf. Hur han glödde af ifver att vinna, hur han darrade af förtrytelse, när motspelaren lyckades göra ett fördelaktigt drag. Det var betecknande för hans karaktär. Ja, jag känner honom väl och det borde du egentligen också göra. Å, dessa afskyvärda söndagsmiddagar och den odrägliga eftermiddagen sedan, då man måste sitta och hålla honom sällskap och höra honom oupphörligt tala om sitt eget märkvärdiga jag. Lyckligtvis kom sedan inte sällskapandet mer på min lott.»

Systern rodnade. — »Du afskyr honom därför att han är fennoman,» svarade hon häftigt.

»Nej, det gör jag inte,» tillbakavisade Gustaf påståendet bestämdt och med värdighet. — »Jag kan högakta människor och vara vän med dem, ehuru jag inte delar deras åsikter. Jag kan uppskatta och beundra svär-mare, som med hela sin själs eld hängifvet och oegennyttigt arbetar för ett ideelt mål och däri ser det enda eftersträfvansvärda . .. Men jag har ännu aldrig sett eller hört Uno Greander riktigt varm eller hänförd för någon annan än sig själf. Också finskhets-sträfvandena är numera, jag är öfvertygad därom, för honom endast ett medel att taga sig fram, svingasig upp och bli en ledare inom partiet ... Ja, ja, jag vill inte påstå, att det har varit så från början. Hans far hörde ju till de första oegennyttiga, hänförda svärmarna för finskhetens sak, de som arbetade, trodde och offrade. Kanske hade faderns inflytande och ideella stärfvanden först ledt Uno i samma riktning, det vet jag inte, det ar ju möjligt, också troligt, men numera ...» Gustaf skakade på hufvudet och höjde på axlarna.

»Emmy, Emmy!» — Modern ropade från tamburen, att Emmy skulle komma dit för att se på en räkning.

Hon vände sig om och gick hastigt bort utan att svara brodern. Men samtalet hade för ingen del haft åsyftad verkan. Det tvärtom bekräftade hennes åsikt att både brodern och modern voro i hög grad orättvisa mot Greander. Hvarje motstånd eggade hennes själf-rådiga sinne: öfvertygelsen om att han var misskänd och nedsvärtad och att hon måste taga honom i försvar endast stegrade den känsla, som hon hyste för honom. . . . Men hvarför kom han icke? Hon hade förgäfves väntat honom alltsedan hans hemkomst. En gång hade han varit på en högtidlig söndagsvisit, men då hade hon icke varit hemma. Hennes mor, som tagit emot honom, hade sagt,

att Uno Greander tycktes vunnit mycket på sin utländska resa; han hade sett helt fin och europeisk ut, men modern kunde nu i alla fall icke med honom. —

När Gustaf gick genom tamburen, hörde han modern gifva den lilla sömmerskan en strängtillrättavisning för hennes orimliga anspråk. — Att komma med en sådan räkning var oförskämdt . . . hade Emmy verkligen beställt allt som blifvit upptaget på räkningen?

Gustaf stängde förbittrad sin dörr för att icke höra mera. Han kände till det, samma sak upprepades hvar gång hans mor skulle betala en räkning. Alltid samma missnöje, samma prutande, samma fruktan för att blifva bedragen.

Moderns alltbehärskande respekt för penningen hade, sedan han begynt tänka själf, hos honom framkallat en kritik, som när den ibland fog sig uttryck i ord, ledde till konflikter mellan dem. — Han såg, huru hon från den trygga plats i lifvet, som rikedom och en hög samhällsställning skänkte, liksom från en befästa d borg skådade ut öfver den trånga bit af världen hon därifrån kunde öfverblicka och sedan bedömde alla företeelser ur denna synpunkt. Hennes lifsåskådning var en gång för alla fastslagen, färdig, välordnad liksom hyllorna i hennes skåp och skafferier. — Han såg, att hon i grunden icke heller förmådde uppfatta faderns djupaste lifsintresse, hans vetenskapliga forskaråtrå, hur högt hon än älskade honom och hur lyckligt världen än ansåg deras äktenskap vara. — Hvad människorna dömde ytligt! Hela det närvarande samhällsskicket var förkastligt, äktenskap, hemlif, allt var idel elände, endast värdt att kullstörtas för att läggas om från grunden!

Den ungdomligt jäsande, sjudande oppositionen,som hos Gustaf Ehrendt ständigt låg färdig att flamma upp vid beröringen med verklighetens misshagliga förhållanden, dref honom till skrifbordet, där han hastigt började nedskrifva inledningen till sitt föredrag.

I otyglad fart löpte pennan öfver papperet, lämnande efter sig rader af våldsamma, glödande ord om nya förhållanden mellan människorna och ett nytt samhälle, där vetenskapen tände ljus och förklarade lifvets mening för den längtande, lidande mänskligheten, där den löste alla gåtor och förde sanningssökaren från okunnighet till kunskap, från lidande till lycka. Endast en falsk idealism kunde dock vänta vinning utan strid, ty blott genom strid vunnos nya värden. Allt gammalt och lifsodugligt måste ryckas upp! All falskhet, all förställning nedgöras! Alla falska gudar kullstörtas, deras beläten krossas utan försköning och deras altare till grunden nedslås för att bereda rum åt vetenskapens strålande rättfärdighet!

Utan att en enda gång se upp från papperet, hade han skrifvit hela inledningen till föredraget. Sedan lutade han sig tillbaka i stolen och läste uppmärksamt igenom det skrifna. Han var nöjd därmed, det var såsom han velat ha det. Allt det öfriga var redan färdigskrifvet och nu hade de tändande inledningsorden, som han i flere dagar förgäfves sökt en form för, sprungit fram liksom af sig självfva. —

Plötsligt erinrade han sig något, som kom honom att springa upp ur stolen. I det han skyndsamt bör-jade göra sig i ordning att gå ut, antog hans vanligtvis så allvarsamma ansikte ett egendomligt vekt, förväntansfullt uttryck.

Han tänkte på en ung flicka, som han händelsevis en kväll träffat i Gertrud Hoffs ateljé, dit han gått för att se några teckningar till en folkskrift, hvars redigering han ombesörjde. Han hade funnit konst-närinnan i fullt arbete och framför henne, belyst af lampans begränsade, afskuggade ljus, en ung flicka, som hon kallade Rosa Grahn och som strax gjorde ett egendomligt djupt intryck på honom. Emedan seansen just var slut, hade hon snart tagit afsked och gått med löftet att återvända på onsdagen.

Sedan hon gått, hade målarinnan på sitt energiskt uttrycksfulla vis gifvit luft åt sin förtjusning öfver den utmärkta modell hon funnit. — De voro två systrar Grahn, berättade hon, ypperliga modeller båda två. Den äldre, som var mörk, hade suttit några gånger, men kunde på grund af bristande tid icke fortfara. Den yngre, Rosa, som hade anställning på ett kontor, kom däremot ett par gånger i veckan på kvällen, när hon var ledig från arbetet. Nu vid lampsken gjordes endast teckningar och studier, men mot våren, när eftermiddagarna blefvo långa och blånande ljusa, skulle hon stå modell för en stor tafla . . . något riktigt fint.

Det var eljes egendomligt hvilken sällsynt artistisk instinkt Rosa egde. Hon hade växt upppå landet långt från

människor, dar hon aldrig förr hade sett konst, och likvisst kunde hon vid en blick på studierna eller konsttidskrifterna, som lågo framme i ateljén, plötsligt uttala ett riktigt konstnärligt omdöme. Och det skedde fullkomligt omedvetet och naturligt, hon trodde sig alldeles icke säga något märkvärdigt. Äfven hennes färgsinne var rent af häpnadsväckande fint; hon hade en utsökt känsla för färgsammanställning och riktig uppfattning af färgmotsättningar. När Gertrud Hoff en dag uttalade sin förvåning däröfver, hade Rosa svarat, att hon älskade blommorna och deras lysande färger; de hade varit hennes läromästare. Ända sedan hon var ett litet barn, hade hon planterat och dragit upp blommor, hade lekt med dem och gifvit akt på alla deras fina färgskiftningar. I samma andetag hade hon tillagt, att hon afskydde kontorsarbetet.

Hvad målarinnan omtalade, hade stegrat Gustafs önskan att återse den unga flickan. Han hyste i allmänhet icke några höga tankar om kvinnorna. Från sin ungdomligt manliga vishets höjd hade han betraktat dem såsom underlägsna intelligenser och de hade hittills haft föga inflytande på hans lif. Men Rosa Grahn föreföll olik alla unga flickor, som han träffat förr. Ifall någon hade sport efter hennes intelligens, skulle han ofelbart uttryckt sitt djupa förakt för en så otympligt löjlig fråga. Naturligtvis kunde hon icke mätas med samma mått som andra. — Han var fast besluten att se henne igen.Genom att på onsdagen åter gå upp till Gertrud Hoff och fråga efter teckningarna, skulle han säkrast nå sitt mål. Det var därför han skyndade att göra sig i ordning och kläda sig med större omsorg än vanligt. Sedan han låst in sina papper i skrifbordslådan för att de icke möjligen skulle utsättas för Karls vanvördigt nyfikna blickar, begaf han sig med en egendomligt förväntansfull känsla på väg till målarinnans ateljé.

X.

Fru Friman gick vaggande på sina sjuka ben fram och åter i matsalen och tog af bordet efter middagen.

Hon tänkte på att hösten gått fort och att hon haft tur med sina inackorderingar detta år. Fullt hus och därtill så många glada och hyggliga middagsgäster, som bara rymdes kring hennes bord, mest ungt folk med frisk matlust allesammans. Hon försökte ju också ställa så trefligt för dem det bara var möjligt. Och hon trodde verkligen att hon hade lyckats. De skulle känna, att de icke bodde på något vanligt inackorderingsställe, utan i ett godt, varmt hem. Och det gjorde de äfven. — Hennes vänliga, bruna ögon lyste helt fuktiga, när hon tänkte på huru väl hon ville dem alla, huru hon riktigt höll af dem allihopa. — Om sedan bara inkomsterna och utgifterna velat gå ihop, hade hon känt sig fullkomligt nöjd . . . Det gjorde de tyvärr inte ännu, men hon hoppades nu att nästa månad . . . om bara Georg inte behöfde så förfärligt mycket pengar. Han tröstade henne visserligen med att hans musikstudier i framtiden skulle gifva en mycket hög ränta, men pengarna voro därför icke mindre svåra att anskaffa . . .

Hon kastade en blick in i salongen, där de alla väntade på kaffet.Herregud, om Georg ändå ville låta bli att jämt reta fröken Hallén! Men när hon bedt honom därom, hade han bara skrattande svarat, att det var just det sättet, som fröken Hallén tyckte om — det tyckte kvinnorna i allmänhet om, hade han tvärsäkert påstått. Och i själfva verket sågs fröken Hallén alltid vid hans sida, så snart han fanns i rummet. Nå ja, undra på om flickorna sprungo efter Georg, så vacker som han var! — Fru Friman måste le, där hon gick och sysslade.

»Nej, nej, syndens lön är döden och efter döden följer domen,» hörde hon fru Sahlviks stränga, klara röst därinifrån.

När fru Sahlvik flyttade in i det sista lediga rummet, hade fru Friman riktigt gladt sig åt att hon, som så sällan fick tid till att gå i kyrkan, nu kunde blifva i tillfälle att i hemmet någon gång höra ett styrkande, trösterikt gudsord. Men fru Sahlvik gick ständigt ut till möten och sammankomster och under de korta stunder, då hon var hemma, tycktes den stränga, rannsakande blicken i hennes stora, kalla, utstående ögon hos omgifningen endast upptäcka otaliga svagheter, fel och synder, som måste framdragas och gisslas. Några goda, tröstande samtal och upp-byggelsestunder blef det aldrig tid till, det insåg fru Friman snart till sin stora missräkning. — Att Maria nu därinne blef utsatt för fru Sahlviks stränga ord, kunde verkligen icke skada. Maria var själf sträng, och häftig var

hon också mången gång mot Rosa.Det var eljes icke lätt att förstå sig på Maria, tänkte fru Friman. Ståtlig var hon med sina mörka ögon, sitt svarta hår och sin sammetslena, matta hy. Men när hon spände de stora ögonen i den hon talade med, kunde man bli nästan hemsk till mods. Och ett uppbrusande lynne hade hon — men det hade väl alla från Österbotten. — Eljes var hon tystlåten och förbehållsam och talade aldrig om sig själf, ehuru det nog kunnat vara intressant att veta något om hennes tidigare lefnadsöden. Allt hvad fru Friman visste om dem hade hon fått höra genom att fråga Rosa. Endast när Maria talade om sitt arbete, blef hon som förvandlad: hela ansiktet lystes upp liksom af en inre eld, de mörka ögonen riktigt strålade.

. . Hvad märkvärdigt det nu egentligen var med hennes arbete, kunde fru Friman inte fatta. Det var väl inte förmer än hvilket annat arbete som helst? Och när Maria kom hem från sina lektioner, satt hon och läste till långt inpå nätterna — ingen af de andra brände så mycket petroleum i lampan som hon.

Nu blefvo rösterna därinne riktigt högljudda.

Nå, jaså, herrarna Greander och Woller hade igen kommit i dispyt. Det skedde för öfrigt mest alla dagar nu för tiden.

Den lilla sirliga, bleka herr Woller, som eljes alltid uppträdde så regelrätt och reserverad, stod där eldröd i ansiktet. — Nu svarade Greander något, och den utmanande stämman tycktes yttermera reta upp rivalen. Ty det såg väl hvar ochen som hade ögon i hufvudet, att de båda gått och förälskat sig i Rosa. Men hvem kunde icke bli kär i Rosa, så söt och blid och älsklig som hon var med sina strålande, blå ögon och sitt silkesfina, guldglänsande hår? Hon hörde nog till dem som hade »karl-tycke;» till och med den strama, fåordiga amanuensen såg icke helt och hållet oberörd ut. — Fru Friman log: ack ja, ungdomen . . . kärleken . . . dårskapen . . .!

Hvem Rosas tycke slutligen skulle falla på? Hm, Greander kanske! Hur ofta hände det icke med barndomsvänner . . . och han var nog eldfängd af sig, det syntes på ögonen. Före hans utländska resa talades det allmänt om att han och Emmy Ehrendt vore förlofvade. Hur skulle det nu gå ihop med hans tycke för Rosa? — Fru Friman såg helt bekymrad ut. — Hon, som hade känt Greander så länge, önskade honom allt godt. En ståtlig karl var han: lång och bredaxlad med håret som en kort, tät fäll öfver hufvudet och kloka, skarpa ögon långt inne i hufvudet under de raka, svarta ögonbrynen. Efter den utländska resan var han också fint och modernt klädd; såg han inte ut som en riktig sprätt, där han stod och samtalade med Rosa!

Nu var kaffet färdigt. Fru Friman bar in den tunga brickan och skyndade att servera, ty alla hade som vanligt bradtom att begifva sig bort.

Majorskan, som slumrat in ett ögonblick i soffhörnet med Fox i knäet, vaknade upp och begynte med sin vanliga distraktion sticka sockerbitar tillhunden i stället för att lägga dem i sin kaffekopp, tills hon häjdades af sin brors dundrande fråga, om sockret var framsatt för människor eller djur.

Sedan öfversten själf fyllt sin kaffekopp till hälften ur sockerskålen, lät han drycken svalna, förtjust öfver att han i den nya middagsgästen fått en åhörare, som ännu icke kände till hans teorier.

»Hela mitt lif har jag sökt tjäna människorna,» fortfor han. »Och lönen därför? Två tomma händer och ett sjukt ben!

Mitt sjuka ben, det rår inte människorna för, tänker ni naturligtvis som alla andra. Men sjukdomen är just en följd af alla mina mödor och umbäranden i främmande land den tiden, då ingen här hemma ännu studerade de ekonomiska frågor, som är lifsvillkoret för hela vårt lands framåtskridande.

Nej, nej, nej!» afbröt den hetsiga gamla herrn sin åhörare, som kom med ett inkast om forskarens och nydanarens ära och anseende. »Vi blir berömda för det som lyckas och ringaktade och utskrattade för det som misslyckas. Men ändå kan för det stora hela det som misslyckades betyda ofantligt mycket mer, än det som lyckades. Efter hundra år visar det sig icke sällan, att det var geniet, som misslyckades, och dumbommen, som lyckades.

Det är nu visserligen inte hundra år sen jag kom hem från min amerikanska resa. Men hvem kände den tiden här till dränering, trädgårdsskötsel och fruktodling? Allt det där införde jag på det gods,som jag ärfde. Jag ville lära

mina underhafvande att använda den hälsosamma växtfödan och därigenom göra släktet friskt och arbetskraftigt. Hvar och en af dem hade sin egen trädgård: jag ville att medvetandet om en säker utkomst skulle göra hvar man och hvar kvinna god, hederlig och lycklig . . . Ser herrn, det var så jag drömde om att bygga upp vårt land, vårt stora hem. Den drömmen drömde vi alla den tiden. Det påstås att man gör så fortfarande. Men jag ser och hör idel split och strid nu för tiden; den ena rifver ned hvad den andra bygger upp; det kallas framåtskridande och fäderneslandets väl . . . Annat var det förr! Jag ville göra mitt gods till en mönsteregendom, ett föredöme för trädgårdsskötseln i landet. Det blef det också, ehuru inte jag fick njuta mödans lön. Jag läser jämt och samt i tidningarna om hvad det stora bolaget med sina nya maskiner och metoder uträttar därborta på min forna gård. Men ingen kommer mera ihåg, hvem det var, som först tänkte den stora tanken. Ingen minns honom, som för den offrade dagens arbete och nattens sömn och som hade varit färdig att offra till och med sin själs salighet, om han bara därmed hade kunnat föra sitt land framåt.»

Åhöraren såg huru ögonen, som lågo djupt under de buskiga ögonbrynen i öfverstens magra, fårade ansikte och som vanligtvis med en ironiskt illvillig blick betraktade alla hvardagsförtretligheterna, fingo en egendomlig glans, när den gamla mannen nämndefäderneslandet. Det var som om de skådat något stort och oförgängligt, något himmelshögt öfver alla mänskliga beräkningar, öfver all strid och allt kif, öfver människornas nytta eller skada, deras beröm eller tadel.

«Det jag behöfde,» utropade öfversten, i det han darrande af ifver sträckte fram sina knotiga händer, »det var pengar! Pengar, mera pengar för att gräfva ned i jorden, tills slutligen den svarta mullen hade gifvit tio-, tjugu-, hundrafaldt igen. Och det gör den så säkert, om man bara odlar den rätt. Tänk er landet täckt af fet, läcker, fruktbar trädgårdsmylla med skördar liksom svamp efter regn! Och hvad är en sådan jord inte värd?

Men mitt gods såldes på auktion för en spott-penning och alla mina fruktträd, som jag ympat med egen hand hvart endaste ett. Jag delade ut frukt-trädsplantorna, som jag drog upp, i hundra- och tusental till höger och vänster, till underhafvande och grannar. Och nu ser jag som oftast, att frukten från Tallmo vinner pris vid alla utställningar . . . frukten från mina träd och buskar! Hvilket kapital låg där inte i mina fruktträd! Om man beräknar inkomsten från ett godt träd till femti mark årligen, blir det ränta på ettusen mark för hvart träd. De åttahundra fruktträden i min trädgård var således lika med åtta-hundra-tusen mark, en stor förmögenhet, som man har röfvat ifrån mig, plundrat mig på, förutom alla bärbuskarna, som dignade af bär.Hvad hade jag inte allt kunnat uträtta med dessa pengar, som min jord skänkte mig! Människor, djur, jorden själf hade jag kunnat förnya. Allt hade växt fram helt naturligt, hade växt inifrån utåt, förkof-rats, förökats, blommat och gett rika skördar, såsom det var skaparens mening, när han sade, att människan skulle råda öfver jorden . . . Men den som tänker tanken, får stå där med tomma händer. Har inte andra skördat vinsten af mina idéer? Nöjer sig människorna med mindre än vårt hjärtblod? Och när de har sugit ut det, pockar de ännu på annat och mer. Solen på himmelen begär de . . .! Aldrig upphör deras fordringar, aldrig, förr än de själfva står där som gäldenärer ... då sjunger de på en annan ton. Och de som fordrar mest — märk det — de ger minst, det är regeln!» —

»Gubben är en gammal fantast,» anmärkte Grean-der till den nya middagsgästen, när de i tamburen togo på sig paletåerna.

»Ja,» svarade den andra, »jag tycker mig i honom finna en typ för det släkte, som ville bygga upp landet genom vackra drömmar och storvulna afsikter. Hans funderingar är en märkvärdig blandning af praktiska förslag, som har framtiden för sig, och rena galenskapen . . , Och,» tilläde han tankfullt, »ett offer är han ju för lifvets stora, obegripliga tragik, som lönar banbrytaren med martyrskapet, medan de som följer efter får skörda äran och fördelarna.»

»Nej tack,» afböjde Greander, i det han drog sigtillbaka, när den andra öppnade dörren till farstun och ville låta honom gå först, »jag väntar på fröken Grahn.»

Han önskade att den nya middagsgästen skulle gå, men denne, som sett att fröken Grahn var en ovanligt vacker flicka, stannade också och när Rosa kom färdigklädd ut ur sitt rum, följdes de alla åt.

Det var icke i Greanders smak. Han ansåg det som sin rättighet att efter middagen, när han gick hem till sig, följa Rosa till kontoret. Och han var icke böjd för att dela nöjet af hennes sällskap med någon annan.

Under höstens lopp hade hans känslor för Rosa utvecklat sig på ett för honom själf oväntadt sätt. Det som hos henne allra först fängslade honom, var en viss likhet han tyckte sig finna mellan henne och Emmy Ehrendt. När han med en gammal bekants ratt närmade sig Rosa, kom hon honom till möte med sitt naturligt omedvetna begär att behaga. Ensam och öfver-gifven som hon kände sig i den stora staden bland idel obekanta människor, visade hon sin glädje öfver hans vänlighet, och rädd som hon först varit på de främmande gatorna, blef hon mycket belåten med en följeslagare, när den korta hösteftermiddagen tidigt mörknade.

Han tyckte att hon liknade en lättskrämd fågelunge, som behöfde skydd. Och medan han hängaf sig åt beskyddarens angenäma värf, kom Rosa att ihans tankar småningom uttränga Emmy Ehrendt, sedan de båda först på ett besynnerligt sätt där liksom sammanblandats med hvarandra. Det blef i längden mycket lättare och angenämare att vara tillsammans med Rosa, som visade sin glädje öfver hans uppmärksamhet och sin beundran för hans världskänne-dom, än med den självfrådiga Emmy, hvars lynnes snabbt skiftande och växlande stämningar ofta gestaltade samvaron till en kamp. — Om Greander denna tid afsiktligt undvek att träffa Emmy, fann han för sig själf en ursäkt i sin strängt upptagna tid. Genom att följa Rosa till kontoret förlorade han ingen tid. Från morgon till afton var ju hvarje stund af hans dag strängt tagen i anspråk af organisationsarbetet för det stora, nya bolaget, i hvars styrelse han intog en ansvarsfull plats. Han var en energisk, ärelysten, praktiskt anlagd man, som, fast besluten att komma fram i världen, hoppades vinna både ära och guld i de fosterländska idéernas tjänst.

XI.

Hvart skulle Maria gå? Hade hon lektioner på kvällen? — Fru Friman trodde att hon arbetade alldeles för mycket.

»Jag har lofvat fröken Lindcrantz att en eftermiddag i veckan undervisa barnen i hennes skola i det antipoffska huset», svarade Maria kort. Det ständiga utfrågandet plågade henne.

Dit borde hon icke gå, afrådde fru Friman. Det huset var ett sådant näste, att till och med polisen icke alltid vågade sig in. — Och fröken Lindcrantz var visserligen en utmärkt människa, men hon var opraktisk och öfverspänd. Ingen undervisning kunde bita på de fasliga ungarna därborta. Om Maria nödvändigt måste dit, borde hon åtminstone se väl upp, både portmonnä och öfverplagg kunde i en handvändning försvinna, ja, kanske var man icke ens säker till lifvet bland ett sådant pack.

Det var orättvist att misstänka och anklaga människor, därför att de voro fattiga och olyckliga, svarade Maria ogillande. Och Anna Lindcrantz' arbete för de fattiga var rent af storartadt. Så som hon borde alla rika och lyckliga kvinnor handla.

Hm, om nu kvinnor verkligen förstodo sig påsådant! Fru Friman skakade misstroget sitt hufvud. Män sågo nog klarare i sådana fall. Hon för sin del trodde att stadens myndigheter borde ingripa . . .

»Hvad vill du Berta?» af bröt hon sig vid åsynen af den lilla flickan, som kommit in i rummet och med de runda ögonen uppspärrade af förvåning hörde på samtalet.

Berta var hennes aflidna mans systerdotter, som hon af godhet tagit till sig, för att låta flickan gå i skola.

»Hvarför läser du inte dina läxor?»

»Dem har jag redan läst.»

Fru Friman tog bibliska historien, som den lilla flickan räckte fram. Men innan hon hunnit börja förhöra läxan, stack köksan in hufvudet genom dörren och bad frun komma ut.

Å, aldrig blef där en minuts rast eller ro! Säg, ville inte Maria vara snäll och förhöra läxan? — Och utan att invänta svaret, försvann fru Friman i köket.

Maria tog upp boken och den lilla flickan lade händerna på ryggen, i det hon allvarsamt och högtidligt med sin klara, gälla barnröst begynte läsa upp Guds straffdom öfver det första syndiga människoparet:

»Herren Gud förbannade dem och sade, att när kvinnorna föda flickor, skola de hafva stor vedermöda, och när karlarna föda gossar, skola de arbeta i sitt anletes svett ...»»Nej, hvad säger du, Berta! »utropade Maria, men brast samtidigt i skratt. Vid de runda, förvånade barnaögonens frågande blick blef hon emellertid förlägen. Det var icke lätt att förklara saken för ett barn.

Hon undgick lyckligt utredningen af den svårlösta frågan, genom att klockan, som i matsalen började slå sex, påminte henne om att tiden för lektionen var inne. I det hon hastigt gaf boken tillbaka till den lilla flickan och med handen strök öfver det ljushåriga hufvudet, rådde hon henne att läsa läxan ord för ord utantill, bara riktigt noggrannt utantill.

Visserligen blygdes hon själf öfver rådet, men kunde, medan hon skyndade fram genom gatorna, icke afhålla sig från att gång på gång åter le åt den kostliga jämlikhet lilla Berta förkunnat.

Anna Lindcrantz hade sagt, att det antipoffska huset var en mörk punkt i stadens lif. En eländets, fattigdomens, okunnighetens och lastens värld, där hon och några andra personer ville tända kunskapens och upplysningens ljus genom arbets- och skolkurser, till hvilka de sökte infånga den förvildade ungdom, som likt ogräs växte upp i de fuktiga rummen, de mörka korridorerna och de stinkande trapporna. Hon sökte också ständigt flere medhjälperskor till arbetet.

När Maria trefvat sig fram genom en halfmörk, smutsig korridor, öppnade hon dörren till ett stort rum. Därinne såg hon en skräddare, som vid ettlångt bord skar till, tråcklade och profvade gosskläder, medan en ung diakonissa stillsamt gick omkring i sin prydliga svarta dräkt och lilla hvita mössa, tålmodigt undervisande och hjälpande tillrätta en hop halfvuxna gossar, hvilkas stylva fingrar otympligt och liksom i raseri stretade med nål och tråd.

Man kunde aldrig lämna ut mer än en trådända i sänder till hvar gosse; att gifva hela trådrullen hade varit detsamma som att kasta ut ett fruktansvärdt stridsäpple, hviskade diakonissan, när hon såg Maria intresserad betrakta den lilla skaran. Visserligen arbetade de för tillfället rentvättade och kammade gossarna nu stillfärdigt, eggade af löftet att själfva få behålla det plagg de sydde. Men det behöfdes bara ett enda trotsigt framkastadt glåpord för att som eld i blår låta de slumrande vilda lidelsernas låga åter flamma upp.

Ett utbrott lät heller icke vänta på sig. Plötsligt stod en af gossarna med knutna näfvar och ögon blixtrande af ondska och slungade ut anklagelser mot hela samhället, därför att hans tråd brast.

Det var en fräknig, rödhårig krabat med en lömskt lurande blick under sin låga panna. Redan hans yttre intygade, att han var bestämd för elände och brott samt att alla försök att rädda honom skulle blifva fruktlösa, tänkte Maria.

I det vreden färgade hans fula ansikte mörkrödt, famlade handen upp mot midjan efter slidknifven, som brukade göras till skiljedomare i hans våld-samma fejder mot samhällets regler och tvång. Men denna gång lyckades trotsaren icke vinna medhåll. En af kamraterna räckte försmädligt ut tungan åt honom och andra skrattade ringaktande, såsom mängden hånar misslyckade upprorsförsök. Det blossande gossansiktets uttryck af hopplöst, van-mäktigt raseri gentemot något oundvikligt fängslade Marias uppmärksamhet i så hög grad, att diakonissan måste påminna henne om småbarnen, som väntade i rummet bredvid.

Därinne fann hon smågossarna och småflickorna uppradade på låga, ohyflade bänkar, tätt tryckta till hvarandra likt halffjädrade fågelungar, som funnit fäste på trädgrenarna. Vana att alltid tillmätas minsta möjliga plats, trängde de instinktlikt ihop sig till hinder för arbetet, som utfördes med små, svarta fingrar, hvilkas ingrodda smuts icke kunnat aflägsnas endast genom tvättning.

Medan Maria gick omkring bland barnen och lärde dem handarbetets enklaste grepp, uppsteg hos henne en känsla af fasa och vämjelse. På landet hade hon ofta sett både fattigdom och nöd, men det hade varit något annat än den stadens förnedring, hon här första gången kom i beröring med.

Oupphörligt måste hon förmana, varna och tillrättavisa barnen. I deras förvildade sinnen funnos inga rågångar

mellan det tillåtnas och det förbjudnas områden. När gränserna oaflåtligt öfverskredos, syntes blickarna glimma af skadegladt trots ellerillfundig nyfikenhet, som sökte utspeja huru länge lärarinnans tålamod kunde pröfvas. Den slöa likgiltigheten i andra ögon visade åter en fullständig okunnighet om de enklaste regler för lydnad, ordning och snygghet.

De små bleka, utsvultna barnen liknade vilsna, hungriga fåglar, som lockats dit af värmen, ljuset och maten, och som stannade kvar af fruktan för mörkret, kölden och hungern. En dag skulle de kanske utebli, därför att de på något annat håll kunde plocka i sig smulorna, som de behöfde. Eller därför att de för alltid spårlöst och ljudlöst försvunnit ur lifvet, liksom en gnista slocknar i rymden eller ett grässtrå bryts och vissnar på marken, utan att det har minsta betydelse eller någon lägger märke därtill. — Maria ryste för denna första beröring med stadens nöd och elände.

Om en stund kom Anna Lindcrantz in. Hon såg på Maria med sin strålande blick, tryckte hennes hand mellan sina båda och sade, att hon var glad öfver att hon fått en ny medhjälperska. Gud var god, som alltid sände arbetare i vingården, när de behöfdes.

Var det en god gud, som tillät att sådana eländiga varelser föddes endast till nöd och brott!

Men Maria uttalade icke sin tanke. Där låg något afväpnande i Annas strålande blick, när den kärleksfullt mönstrade barnskaran, såsom hade den skådat något vackert, medan hennes långsmala, hvita hand smekande for öfver de illakammade barnhufvudena.Anna skulle upp till den israelitiska gosskolan i en af de öfre våningarna och frågade, om Maria ville gå med.

De gingo genom trånga, halfmörka korridorer, uppför smutsiga, klibbiga trappor, där den under åratal hopade stinkande smutsen, som sugit sig fast vid väggar, golf och tak, blandade sina vämjeliga ångor med en rå, fuktig luft.

I de skumma trapporna ströko trasiga, mörka varelser med misstroget granskande blickar förbi dem. Ibland skönjdes gestalterna icke mot väggarnas smutsfärg och i vrårnas svarta skuggor, förrän en hotfull blick eller en lyftad arm förrådde deras närhet.

Men Anna tycktes hvarken se blickarnas hot eller åtbördernas fientlighet. Utan tvekan eller fruktan gick hon fram. Och liksom kufvade af blicken ur hennes strålande ögon veko de dystra gestalterna undan. Till och med en drucken karl, som med en fientligt fräck åtbörd spärrade vägen, gick för en befallande rörelse af Annas smala hand åt sidan, nöjande sig med att kasta ett oanständigt ord efter de förbigående.

Slutligen stannade hon och öppnade en dörr. En osund luft med tillsats af röken från en osande taklampa slog emot dem och inom den mycket begränsade ljuskretsen i rummets midt syntes kring ett stort bord liksom genom en dimma flere små mörklockiga gosshufvud, nedlutade öfver stora böcker.

Alla hufvud lyftes plötsligt och dubbelt så mångasvarta, brinnande ögon riktades mot de inträdande. Också läraren vände sig om och steg upp. Men Anna bad honom icke afbryta lektionen. Hon skulle vänta tills timmen var slut.

Gosshufvudena lutade sig åter öfver de stora böckerna, som lågo uppslagna på bordet, så att två barn kunde läsa ur samma bok. Vid ett tecken af läraren började en kör af barnröster allvarligt och afmätt högtidligt i ett slags rytmisk takt läsa eller framsjunga sällsamma, främmande ord, medan de små barnkropparna med en sakta vaggande rörelse följde läsningens rytm och takt.

Rummet var äfven judarnas kyrka, här hade löfhyddohögtiden firats i tre dagar, och de stora böckerna innehöllo Gamla testamentets skrifter, hviskade Anna.

Maria såg sig nyfiken omkring. Det var ett trångt, smutsigt rum, men tanken på att det var ett landsflyktigt, hemlöst folks helgedom gaf den sotiga lampan i taket något af en symbols allvarstunga högtidlighet. De främmande orden förstod hon icke, men hon visste att inom dem rymdes tankar och känslor, som under årtusenden uppstått i miljoner människohjärtan och hjärnor. De gömde den bäf-vande, rastlöst sökande aningen

och drömmen, den trotsande tanken, den upproriska förnekelsen, den mörka förintelsen. Och orden hade lånat färg och glöd af sinnenas lustar och världslig prakt och glans, storhet af andens kraft och eld, djup af hjärtatsgränslösa, alltbetvingande längtan. Hon hade förnimmelsen af en hemlighetsfull, mäktig, osynlig kraft, som nedärfd och bevarad under årtusenden från släkte till släkte burit ett folk genom förtryck och nöd öfver maktens orättvisor och våld. Och de mörklockiga gosshufvudenas tindrande svarta ögon påminte om främlingskapet med dess ödslighet och vedermöda. Marias medkänsla för dem som saknade ett hem i världen, vidgades, förstorades, den fördes af sången och rytmen upp mot ordlösa drömmar om ett stort hem för alla folk.

Plötsligt tystnade barnen. Med detsamma var stämningen bruten; templet blef åter ett mörkt, osnyggt, illaluktande rum och gossarna blefvo en hop förvildade barn, som när timmen var slut, skrå-lande tumlade ut. —

»Den dåliga luften därinne tröttar mig mer än arbetet,» sade fröken Lindcrantz, när hon och Maria kommo ned på gatan. »Hvilken olycka för dem som ständigt måste lefva, arbeta och sofva i en sådan luft!» till-lade hon suckande.

Maria såg hastigt upp på henne. Hon hade icke förr gifvit akt på hur ömtåligt bräcklig den tunna gestalten var och hur nästan onaturlig ögonens glans i det smala, blodlösa ansiktet.

»God afton!» hälsade en röst och tilläde omedelbart: »Hvilken smuts, hvilket otroligt kroppsligt och andligt elände här midt ibland oss, bara några steg från våra egna hem!»Det var Gustaf Ehrendt, som vid skenet af en gatlykta stod och slog dammet af sin paletåärm.

Också han kom från skolan, där han ett par gånger i veckan lärde de äldre gossarna räkning och geografi. — Naturligtvis tjänade det till intet, reserverade han sig. Den stora fattigdomen och den oerhörda sedliga förvildningen därinne i det dystra huset måste göra alla ansträngningar fruktlösa.

»Ack, nej, framför allt ingen misströstan! Mycket är redan vunnet, hvar dag medför säkert något framsteg. Det goda och rätta måste slutligen alltid segra!» — Det var Anna Lindcrantz fullt och fast öfvertygad om.

Men Gustaf Ehrendt tillbakavisade energiskt denna naiva uppfattning. Det goda segrade naturligtvis icke, innan det blifvit en lefvande kraft inom människorna själfva. En god och rättfärdig tanke, med andra ord: sanningen, trängde endast småningom genom okunnighetens och fördomarnas mörker. Det skedde kanske efter femti år, kanske efter hundra, kanske först efter många hundra år. Endast tanklösheten och godtrogenheten upprepade alltjämt godtköps-frasen om det rättas segertåg genom världen. Erfarenheten visade tvärtom, att all utveckling skedde långsamt och gradvis, mödosamt och genom stor kamp och strid. Under och mirakel hade ingen plats inom utvecklingens strängt lagbundna förlopp.

Anna fäste icke afseende vid förnekelsen i hansord, hon uppfattade den måhända icke ens. För innerligheten i hennes lifsuppfattning blef det hufvud-saken, att man gick Guds vägar. Att hon funnit Gustaf Ehrendt som en af arbetarna i vingården, var för henne tillfylles. Fullföljande sin egen tankegång, sade hon, att hvar och en finge ge efter måttet af sin förmåga; gifvandet vore hufvudsaken i alla fall.

Men åter motsade han henne bestämdt. Han erkände inga nådegåfvor, hvarken för egen eller andras del. Alla människor egde samma rätt till hvad lifvet bjöd. Det de kunde eröfra i kampen för tillvaron, blef deras andliga eller lekamliga tillhörighet. Om människorna öfver hufvud taget kunde gifva hvarandra något, var högst osäkert. Han för sin del trodde det icke. Han tviflade likaledes på att man genom undervisning kunde förändra de naturliga anlagen hos en ärftligt belastad afkomma. Kunde människor öfver hufvud taget uppfostras? Måste icke hvar och en själf tillkämpa sig allt som egde verkligt värde? Och måste icke hvarje framsteg göras under oaflåtlig kamp mot andras viljor och andras intressen? Nej, några nådegåfvor existerade icke; allt hvad som kunde vinnas, var mödans rättmätiga lön.

»Men välja måste vi i alla fall. Den goda uppgiften att kämpa för måste vi själfva välja,» vidhöll fröken Lindcrantz. »Eljes blir kampen fördärfbrin-gande och tillintetgörande för oss själfva och andra.»Var det då så säkert, att människorna förmådde göra ett val? — Han skakade tviflande på hufvudet.

»Nej, nej, nej!» utbrast hon förfärad. »Ifall intet val gifs, kan man ju heller inte tala om en god eller en ond vilja. Alla våra sträfvanden tjänar då öfver hufvud taget till intet . . . Men ni själf ... ni undervisar i alla fall dessa stackars, förvildade barn. Hvar-för gör ni det, om det ingenting tjänar till? Och sker det inte af fri vilja?»

Hennes strålande blick sökte hans ansikte, som hade ett afvisande uttyck. — »Jag är fullt öfvertygad om att allt som görs för att höja dessa människors moral eller utjämna den himmelskriande orättvisan mellan deras lefnadsvillkor och våra, sker förgäfves, så snart man inbillar sig kunna ge dem nådegåfvor. Det som kräfves är rätt — icke nåd,» sade han hastigt. — Ett meningsutbyte med dessa såkallade troende tjänade ju till intet, tänkte han ringaktande.

När de skiljdes åt och Maria ensam fortsatte vägen hem, upprepade hon för sig själf: »Rätt —• icke nåd!»

Var det icke just det hon fordrade för sig: rätt till en plats i samhället genom sitt arbete? Var det icke, tänkte hon vidare, frågans lösning för alla ensamma, alla hemlösa på jorden, för de små, ömkliga barnen därborta i det dystra huset, från hvilket hon kom; för de mörkhyade, svarthåriga gossarna, som sjungit om ett helt folks hemlängtan .. .? Det låg något stärkande, något vidgande i denna tanke. Genomden fördes hon in liksom i en stor helhet, där det fanns mm för hvar människa. —

När Maria kom hem, satt Sofi Friman i matsalen, där hon efter slutadt kontorsarbete vanligen till-bragte sina aftnar framför en stapel trasiga linnekläder, som hon lagade och stoppade. Hon höll munnen hoppressad, så att de smala läpparna nästan försvunno, hennes låga panna var randad af en hop fina rynkor, hela ansiktet hade ett trött, buttert uttryck.

Där var tomt hus i kväll, sade hon, alla voro utgångna. Till och med hennes mor var borta på ett möte för den stora festen.

Var Rosa inte hemma?

Nej, doktor Greander hade kommit med teaterbiljetter till henne och fröken Hallén. Hvar hade Maria varit?

Maria begynte tala om skolan och barnen, hvilket dock föga tycktes intressera Sofi. Men när Anna Lindcrantz' namn nämndes, frågade hon, hur Maria blifvit bekant med henne?

«1 vår diskussionsförening.»

»Hvad talar ni om?»

»Nå, naturligtvis om förbättrandet af kvinnans ställning i samhället, om hennes rätt till själfförvärf och många andra betydelsefulla frågor,» svarade Maria med en nyomvänds hela glödande trosvisshet, för hvilken inga tvifvel gåfvos.

Sofi såg på henne med en lång, egendomlig blick.»Rätt till själfförvärf!» upprepade hon långsamt. — »Om man måste försörja sig själf, därför att ingen annan gör det, blir det en hård nödvändighet liksom mycket annat här i världen,» tilläde hon bittert. »Hvad är det att tala om?»

Jo, det var stort och betydelsefullt, att en kvinna kunde bryta sig en egen väg . . . inte behöfde bero af andra . . . inte behöfde äta nådebröd. Från den sidan måste saken ses. Så gjorde Karin Dahl, Gertrud Hoff och de andra . . . och det borde Sofi för öfrigt också göra: hon försörjde sig ju genom sitt eget arbete.

»Ja, det kallas så,» svarade Sofi i samma tvära ton, »när man sitter vid en kassa och räknar pengar dag ut och dag in. När man på morgonen går till sitt arbete och på kvällen kommer därifrån och sen sitter här och stoppar och lappar. Nå, det är visserligen att underhålla sig genom sitt arbete . . . men tycker du man har mycken glädje däraf? ... Jag för min del skulle gärna se, att någon annan gjorde det i mitt ställe.»

Maria betraktade henne häpen. Orden uppenbarade en fullkomligt ny och okänd varelse. Dag efter dag hade hon sett den tystlåtna, samvetsgranna Sofi punktlig som ett urverk gå till sitt arbete och lika punktligt komma därifrån, för att sedan efter sin långa arbetsdag yttermera utföra en massa småsysslor i hemmet. Hon hade aldrig talat med henne om denna verksamhet. Men hon hade varit fulltoch fast öfvertygad om att Sofi kände sig

oändligt lycklig.

»För en vacker kvinna blir allting annorlunda,» tog Sofi plötsligt upp efter en kort tystnad. »En vacker kan äfven njuta, vinna tillgifvenhet, beundran, kärlek . . . hon kan få något för sin egen del . . . något som helt och hållet tillhör henne och ingen annan . . . medan en ful ...»

Hon tystnade tvärt, orden tycktes ofrivilligt und-sluppit henne. Och liksom för att utplåna något alltför personligt i dem, tilläde hon hastigt:

»Hvad Rosa är vacker! När hon kom ut färdigklädd för att gå till teatern, fäste jag mig vid att hon bestämdt blifvit vackrare än förr. Hennes hår skimrade som guld, hennes ögon glänste och hennes hy liknade nyponblommans blad,» fortfor Sofi, med förtjusning anförande uttrycken ur de romaner hon slukade på sina få lediga stunder. — »Men,» tilläde hon med öfvertygelse, »jag tror verkligen inte det är kontorsarbetet, som gör Rosa vacker eller glad. Nyss hörde jag henne säga, att hon afskyr intet så mycket som det.»

»Rosa är barnslig och oerfaren. När hon småningom lär sig förstå arbetets värde, börjar hon också älska det,» svarade Maria.

Sofi skakade på hufvudet. — »Rosa älskar glädje, fester och allt som är vackert.» — Hon samlade hastigt ihop de lagade kläderna och gick bort med dem.När Rosa kom hem, betraktade Maria henne uppmärksamt. — Ja, Sofi hade rätt: hon var mycket vacker. Den ljusa dräkten hon burit på teatern klädde henne, aftonens nöje hade gjort henne upp-lifvad och glad, hennes bågformiga, röda läppar logo och i hennes älskliga, unga, ljusa ansikte fanns ett nytt drag, som Maria icke varsnat där förr och som hon tvekande sökte tyda: var det lefnadsmod . . . eller var det njutningslystnad?

Rosa omtalade strålande af förtjusning, att hon blifvit bjuden till en kostymfest, som en af Gertrud Hoffs manliga kamrater ställde till i sin ateljé . . . hon skulle få följa upp med Gertrud.

>>Du har inte tid eller råd till så dyrbara nöjen,» svarade Maria med en skakning på hufvudet.

Rosa sköt ut sina röda läppar. — Gertrud hade lofvat låna henne en vacker kostym. Hon behöfde ju ingenting annat än ett par nya handskar, sade hon öfvertalande.

Och när Maria icke svarade, fortfor hon:

»Men nångång måste jag väl få roa mig! Jag kan inte som du bara gå på och arbeta och finna min glädje där af.»

»Men i alla fall kan du inte . . .»

»Nej, du har ingen rätt att bestämma öfver mig! Jag är inte något barn längre!» utropade Rosa häftigt.

»Jo, det har jag. När vi reste hit, lofvade jag din farbror att taga vara på dig. Och minns löftet, somjag gaf din mor på dödsbädden, att alltid bli ett stöd för dig!»

Rosas läppar begynte skälfva såsom vanligt vid hvarje påminnelse om det förflutna. Men lik en fången fågel, som till försvar plötsligt hugger vildt omkring sig, utbrast hon: »Du misstror alla . . . eller kanske är du afundsjuk!»

Sedan samlade hon ihop sina kläder och skyndade bakom sängskärmen. Härefter ville hon aldrig mer för Maria omtala något gladt eller roligt. Det hade eljes varit mycket hon ämnat berätta ikväll. Om konstnärerna, som hon ibland såg hos Gertrud, om magister Ehrendt och hans samtal, när han numera hvar onsdags och lördagskväll, medan hon satt modell, kom upp i ateljén. Men hon skulle minsann akta sig att nämna ett ord därom, eljes kunde Maria också förstöra den glädjen för henne.

Maria satt ett ögonblick eftersinnande. Med hvad hon sade och gjorde, afsåg hon ju endast Rosas verkliga väl. Det skulle Rosa nog själf en gång inse.

Medan hon åter lutade sig ned öfver de på bordet uppslagna böckerna, hörde hon en och annan kväfd snyftning bakom skärmen, tills snart lugna, jämna andetag förrådde, att Rosa som vanligt strax somnat, när hon kommit i

säng.

XII.

Julen var förbi och arbetet för den stora festen hade börjat på fullt allvar. Syföreningarna tillverkade under högtryck praktfulla och dyrbara lotterivinster. Festkommittén sammanträdde oupphörligt till möten, som varade långt ut på kvällarna. I tidningarna ingingo oaflåtligt notiser, som likt strålkastare läto den stora festens väntade underverk framträda i bländande belysning och som prisade dess människovänliga syfte och fosterländska betydelse i högstämda ord både på svenska och finska.

Familjefäder, som blefvo störda i kärvordna vanor och fingo vänta på försenade måltider, klagade öfver försummade hemplikter och ökade utgifter, medan yngre äkta män, som följde med sin tid, inskränkte sig till att endast gyckla öfver damernas verksamhets-ifver. Men skämtet fick naturligtvis icke drifvas för långt: det fick endast blifva en pikant krydda, som satte smak på anrättningen, eller en lifgifvande vind, som i hemlighet underblåste elden. Ty fruarnas och döttrarnas uppträdande blef i själfva verket en gradmätare på männens och fädernas sociala ställning. Och de insamlade pengarna fingo ju målsmännen sist och slutligen om hand jämte beslutanderätten öfver deras användning.Statsrådinnan Ehrendt var i oaflåtlig verksamhet och sparade hvarken sin tid eller sina krafter. Hon kom missnöjd ut i tamburen: Emmy var naturligtvis icke färdig, hon var aldrig färdig i rätt tid. Men Emmy fick komma efter, hon väntade icke. Sedan hon med handen slagit bort några för andra osynliga dammkorn från den dyrbara pälskappan, som tjänarinnan hjälpte på henne, gick hon ståtlig och elegant ned för trappan och styrde stegen till Societetshuset.

Hon var mycket missnöjd med sin dotters själf-rådighet och oberäknelighet. Nyss hade Emmy rätt och slätt gifvit den hyggliga, rika baronen-friarn en korg. Delvis var nog hennes far skulden till hennes egenmäktighet. Visserligen hade han bestämdt vägrat att blanda sig i denna sak, hans dotter rådde själf öfver sitt hjärta och sin hand, hade han sagt. Men huru Emmy än handlade, var hon alltid sist och slutligen viss om sin fars gillande. Emmy var »helt och hållet en Ehrendt», brukade hennes mor säga, när hon, i hög grad ogillande sin dotters åsikter eller handlingar, ville fritaga sig från ansvaret för ett ohjälpligt, beklagligt sakförhållande, som det icke stod i hennes makt att ändra.

Äktenskapet blef nog lyckligast, ifall hustrun styrde och ordnade hemmet, det var hennes fasta öfvertygelse. Men enbart en dans på rosor, såsom människorna föreställde sig, blef det ändå aldrig. . . . Det kunde ju också vara mödosamt att hafva omsorg om allt. Hennes man var så opraktisk ochdärtill så öfverhopad af arbete, att han icke ens hann tänka på sina egna kläder. Han skulle nog gärna sett, att hon icke blott beställde dem, utan äfven kunnat gå och profva dem i hans ställe, brukade hon skämta, när han med en ridderlig kyss på hennes hand tackade henne för god hjälp ... Ja, hon älskade honom. Han hade varit hennes ungdomskärlek och efter de många årens äktenskap kände hon, att hon alltjämt älskade honom högre än någon annan i världen. Aldrig hade hon under hela deras långa samlif egnat en annan man ens en tanke . . . Ja, de hade varit mycket lyckliga . . .

Och när hennes tankar gingo ut mot framtiden, såg hon den för sig som en fortsättning af samma lugna, solida lycka samt därjämte som en glänsande väg uppåt mot samhällets högsta höjder . . .

En bekant, som artigt hälsande gick förbi på gatan, tänkte vid åsynen af hennes småleende min och de stora, högdragna ögonens glans, att stats-rådinnan Ehrendt fortfarande var en ovanligt vacker och ståtlig dam.

I Societetshuset fann hon arbetet i full gång. En ung arkitekt, som hoppade öfver bänkar, bord och ställningar, skrek ut order till en massa arbetare; den stora salongen genljöd af hammarslag, rop, prat och skratt; unga damer och herrar skyndade fram och åter och försvunno brådskande i de inre rummen, där öfningarna till danser och tablåer började.I det muntra sorlet med brådskan och ifvern kände fru Therese sig i sitt rätta element. Hälsande till höger och vänster, gick hon belåten omkring och tog en öfverblick af det hela. Hon var en utmärkt ledarinna, det var den allmänna åsikten. —

»Nej, för all del lägg inte af kappan! Dörren här öppnas oupphörligt och här är kallt som i en källare,» varnade öfverstinnan Thordén Emmy Ehrendt, som om en stund brådskande kom in i rummet, där några damer togo emot lotterivinsterna och sorterade dem.

»Å, se på de här!» utropade doktorinnan Merdin muntert, i det hon höll upp två afskyvärdt fula urnor, med tydliga spår af en rastlös vandring från lotteri till lotteri.

Under ändlöst skämt öfver de många fula, onyttiga föremålen hjälptes hon och Emmy åt att numrera de inlämnade vinsterna. Ibland hände det att bakom deras öfverdådiga, uppsluppna ord gömdes en dubbelmening, med udden riktad mot någon af de äldre damerna, som ansågs alltför ointelligent att uppfatta gycklet. Deras tokroligheter kunde komma till och med den allvarsammaste att draga på munnen.

»Nej, nej, nej! härifrån fås ingenting!» ropade doktorinnan, i det hon intog försvarsställning framför sitt bord för att afvärja en plundring af fröken Ekerooth, som kom in med små, trippande steg.

Jo, hon måste nödvändigt ha några stilfulla broderier till sin orientaliska bazar, svarade hon energiskt. Och trots de högljudda protesterna gickhon skrattande och triumferande bort med sitt rof, medan doktorinnan hämnades genom att hviska till Emmy något om gamla damer, som ville spela unga.

»Hvem var den unga mannen?» frågade senator-skan Werander med sin långsamt högtidliga röst och såg efter Georg Friman, som skyndade genom rummet in till dansöfningarna.

»Den vackra Georg Friman, som alla flickor är förtjusta i,» svarade doktorinnan. »Han sjunger utmärkt, dansar utmärkt och är alldeles bedårande. Jag såg honom här i går, när de öfvade in den spanska dansen: han tar verkligen hjärtan med storm. Ja, jag försäkrar, han är en farlig ung man till och med för en så stadig gammal fru som jag är.»

Hennes bekännelse hälsades med allmänt skratt.

»Jag har hört sägas, att unga Friman lefver friskt om,» anmärkte assessorskan Ström på det bestämda vis, som uteslöt hvarje motsägelse. »Här ges inte ett nöje, inte en fest, utan att han är med och i kamratkretsarna lefs det också högt. Ja, nutidens ungdom är förfärligt nöjeslysten. Naturligtvis blir ett sådant lif kostsamt, därför gör också de unga männen stora skulder . . . stora skulder,» betonade hon energiskt.

»Ja, det är sorgligt, mycket sorgligt med dessa skulder» instämde fröken Ekerooth, som återvändt och uppgjorde planen till en ny plundring. Hon runkade ogillande sitt stora hufvud, som liknade en solros i biåsväder, och tilläde;»Skulder blir ungdomens fördärf. Det slutar aldrig väl för den som en gång har börjat låna. Skulderna växer honom snart öfver hufvudet, de växer som en snöboll i kramsnö, det finns ingenting förskräckligare än skulder! . . . Gör hvad ni behagar, men gör inte skulder, brukar jag varnande säga till mina nevöer, och skrif för all del inte på växlar.»

»Studentväxlarna är vårt samhälles kräftskada, har jag hört min man påstå,» inföll fru Ljunglöf, och lät sina förskräckta ögon uppsöka assessorskan Ström liksom för att vädja till ytterligare en auktoritet.

Från bordet, där Emmy och doktorinnan ordnade vinsterna, hördes undertryckt skratt. Men det tystnade, när öfverstinnan Thordéns allvarliga stämma yttrade:

»Ja, det går nog an att afråda ungdomen från skuldsättning, ifall man kan bekosta dess uppfostran och studier, men alla föräldrar och uppfostrare har tyvärr inte råd därtill. För fattiga unga män blir det en tvingande nödvändighet att ta upp studielån . . . någon annan utväg ges inte.»

Alla visste att öfverstinnan talade af erfarenhet och att hon själf som enka under stora umbäranden uppfostrat fyra raska, välbegåfvade söner. Men hon ansågs i alla fall litet egen af sig och hennes åsikter väckte alltid opposition inom hennes krets.

»Kära Henriette, sådana skulder blir, så att säga, ett i framtiden räntebärande kapital. Naturligtvis har jag inte talat om dem, utan om de stora summor,som lättsinnigt slösas bort på värdshuslif, teaterbiljetter, blommor och

mycket annat, utan att ungdomen det minsta bekymrar sig om hvar pengarna för att återbetala lånet tagas ifrån. Vi mödrar, anser jag, kan i det afseendet inte nog strängt hålla på våra principer. Jag är öfvertygad om att just bristande fasthet i åsikter och handling hos de äldre är orsaken till att ungdomen blir slapp och principios.»

Medan assessorskan talade, hade hon tagit upp en liten naken statyett, som funnits bland de inlämnade vinsterna, och betraktade den eftertänksamt.

»Det är dock på grundvalen af principer man måste lefva. Därigenom blir familjen stark och genom familjen folket. Vi måste minnas, att ett folks sedliga styrka blir ett lands säkraste skydd och största kapital. Den främsta plikten för oss mödrar är att hålla fast vid det som är rätt och godt för de unga,» tilläde hon och sköt den lilla statyetten åt sidan.

»Du uttalar precis min åsikt,» instämde fröken Ekerooth. ><Om ungdomen vore mindre nöjeslysten, kunde många förfärliga skulder undvikas. Hur ofta säger jag inte till mina nevöer: inte roade sig er far såsom ni, när han var ung, och inte beställde han sig hvar säsong en ny, dyrbar kostym.»

»Men,» invände öfverstinnan med ett fint leende öfver sin energiska mun, »är det nu rätt af oss att så strängt klandra ungdomens nöjeslystnad? Tänk bara på alla de stora festerna vi ställer till, huru de frestar och lockar . . .»Ett mångstämmigt rop af motsägelser afbröt den djärfva slutledningen. Detta var något helt annat! Och för öfrigt . . . hvarifrån skulle pengar tagas till alla de stora allmännyttiga företagen, ifall man icke ställde till fester . . .?

»Nångång måste ungdomen i alla fall roa sig,» fastslog fröken Ekerooth. »Ja, ja, skratta inte, jag talar af egen erfarenhet. Som barn och ung hölls jag så strängt, att jag knappt vågade tänka på dans och nöjen en gång. En ung flicka måste arbeta i hemmet, hette det alltid — arbetet bestod då i att sy skjortor med många veck och stickningar åt mina bröder eller att brodera brudnäsdukar åt mina väninnor, som gifte sig. — Men ni ser nu hvad följden blifvit: jag vill i stället roa mig nu på gamla dar.»

Det blef allmänt skratt. Men någon anmärkte, att tillställandet af lotterier och soaréer icke precis kunde kallas ett nöje.

»Jo, jovisst, jag tycker det är roligt, mycket roligt till och med. Så snart en fest har gått af stapeln, tänker jag strax på den följande. Lifvet vore oändligt långtrådigt och enformigt utan sådana afbrott; våra stora fester är ju riktiga kraftprof. Några dagar efteråt känner man sig visserligen mycket trött och medtagen. Men snart är man färdig att börja på nytt igen. Och det goda medvetandet att man drar sitt strå till den stora stacken blir riklig lön för alla mödor. Tänk bara på de myckna pengarna vi samlar in! Hvarifrån skulle de eljes tagas?»»Ja, pengarna! det är hufvudsaken,» bekräftade senatorskan Werander långsamt och högtidligt,

»Har någon sett Agda Hjortström?» frågade fru Hegerth, som sökande kom in. — »Nå, där är du ju! Hon lyfte hotande pekfingret. — »Här har jag gått och sökt dig en lång stund och alla därinne väntar på dig.»

Sedan hon öfvertygat sig om att flyktingen återvände till sin plats i tablån, satte hon sig och slog med en åtbörd af komisk förtviflan ihop händerna. Hennes korta, krusiga, hår, skälmska, klara ögon och hurtiga, kantiga rörelser gjorde henne lik en ung gosse.

»Å-å-å! om ni visste hur vi haft det därinne!» utbrast hon. »Vår Maria Stuart var på väg att löpa ifrån oss. Och vår Jeanne d'Arc kunde inte fås att hålla ställningen. Så snart Gertrud Hoff vände ryggen till, ändrade hon den. Hennes fula handlofvar blef synliga, ifall hon höll fanan på det anvisade sättet, påstod hon. När Gertrud då på sitt vanliga häftiga vis läxade upp henne, började Jeanne d'Arc gråta och ville inte längre vara med. Men jag känner minst tio herrar, som kommer upp för att se henne i tablån. Det gick inte an att hon lämnade oss i sticket. Vi kunde minst af alla undvara henne, sade jag. Men det borde jag för ingen del ha gjort. Där blef allmänt knot och missnöje. Alltsammans höll rent af på att gå sönder, när den genompräktige Lund — skulptören, ni vet — i detsamma kom in och räddade fäderneslandet, ögonblickligen hade han uppfattat

nsituationen. Högtidligt allvarsam började han tala om ställningens och linjernas skönhet hos en del antika

kvinnostatyer. Han är en stor spjufver: han lade sina ord så skickligt att hvar och en af de missnöjda kunde taga dem som en komplimang åt sig — inom fem minuter var allt idel solsken igen . . . Ack ja, måste man inte vara en smul diplomat här i världen!» log hon.

»Men säg, hvad går åt Emmy Ehrendt?» frågade hon halfhögt af doktorinnan Merdin, när Emmy gick ut ur rummet. »Hon har inte varit sig lik hela hösten och vintern, tycker jag.»

Doktorinnan hviskade svaret, så att de andra icke skulle höra det.

»Nej, tror du det!» utbrast den lifliga fru Hegerth, som aldrig kunde tala sakta. — »Det vet jag, att Emmy nyss har gifvit baronen en korg. Men tror du verkligen, att hon är kär i doktor Greander, och han inte . . .»

»Tyst! ropa då inte ut det!» af bröt doktorinnan henne förskräckt.

»Nu måste ni komma och se tablåerna och danserna, som repeteras i kostymer,» hördes fröken Ekerooths stämma, i det hon stack in hufvudet genom dörren och vinkade med båda händerna, för att de skulle skynda sig. — »Man måste passa på att se det nu, ty på festaftonen står ju hvar och en bunden vid sin plats.»

De uppträdandes släktingar, som talrikt infunnitsig till repetitionen, hälsade med ett sorl af beundran den lysande medeltidsbilden, när ridån drogs upp, och Iäto stormande applåder följa, när den åter gick ned.

Endast en gammal geheimerådinna sågs i högsta grad missnöjd och uppbragt öfver att hennes dotter blifvit så illa inställd i tablån. Louise var vacker, var ståtlig, men hvarken hennes skönhet eller hennes ståtliga figur gjorde sig gällande på den plats, där hon stod: en ladugårdspiga hade likasåväl kunnat stå där. Geheimerådinnans svärson, en elegant medelålders herre, sökte förgäfves lugna den gamla damen, men hon gaf sig icke tillfreds, innan han lofvade uppsöka fröken Hoff för att få ställningen ändrad.

När ridån åter gick upp, blef det stor munterhet bland åskådarna. Där tecknade sig i grotesk silhuett en jätteskugga af kung Eriks näsa mot den ljusa rymden, som i bakgrunden smälte samman med ett blånande haf. Men så snart rampljuset blifvit om-ställdt och jättenäsan försvunnit, skördade Emmy Ehrendt stort bifall som Karin Månsdotter.

Sedan spelade musiken upp. Tamburinerna skrällde, kastanjetterna knäppte och öfver unga, smidiga kroppar, som rörde sig i de af lidelse mättade sydländska danserna, föll det eldiga röda, dämpade gröna, trånande blåa, silfverskimrande hvita ljuset, eggande sinnenas åtrå och sporrande fantasin till flykt.

Vackrast af alla var Georg Friman. Hans ungdomligt smidiga gestalt i toreadorens klädsamt åt-sittande dräkt med den blodröda duken kring hufvu-det och det bjärtgula skärpet om midjan var skön som en af antikens statyer, påstod skulptören Lund förtjust.

Fru Friman strålade af lycka öfver allt beröm, som kom sonen till del. Men Maria, som hjälpt henne att ordna buffeten och gått in med henne för att se på dansen, lade märke till att Georg såg orolig och nervös ut. Han torkade sig oupphörligt med näsduken öfver pannan, när han efter den ansträngande dansen kom fram till modern. Blicken irrade flaxande omkring och när den händelsevis mötte Marias, skyggade den liksom skrämd tillbaka. Det var så olikt hans vanliga glada sorglöshet.

Men när statsrådinnan Ehrendt berömde hans dans, log han åter som vanligt. Hon hade också några erkännande ord för fru Frimans anordningar: buffeten skulle blifva en guldgrufva, trodde hon och gned belåten sina stora, hvita händer med de gnistrande juvelringarna mot hvarandra. Och fru Frimans rödblommiga, välvilliga ansikte lyste af glädje öfver berömmet af en så erfaren husmoder som Therese Ehrendt.

XIII.

De äldre, erfarna damerna rörde sig hela dagen likt planeter i sina säkert utstakade banor, medan ovanare nykomlingar följde dem som månar i det stora solsystemet. Ibland stördes det jämna arbetets förlopp af några oroliga element, som icke läto inpassa sig i den stora arbetsfördelningen, utan oberäkneliga likt kometer drogo

från rum till rum, åstadkommo oreda och kritiserade allt.

Man visste aldrig hvar man hade dem, ständigt gingo de i vägen och någon nytta gjorde de verkligen icke, förklarade assessorskan Ström förtrytsamt. Att de icke förmådde åstadkomma annat än tillfälliga störingar, blef den utmärkta ledningens förtjänst: statsrådinnan Ehrendt hade öga äfven för de minsta detaljer och fordrade osviklig precision.

Där hölls ingen riktig måltidsrast en gång. Den som hade tid skyndade hem, fick sig i all hast en bit middagsmat och återvände genast, medan i festvåningen spikandet, hamrandet, ropen, skrattet, pratet och brådskan alltjämt ökades, ju längre dagen framskred. —

När Emmy på kvällen gick hem, sedan hon i ett gathörn skilts från doktorinnan och några af de andra yngre damerna, försvann plötsligt den forcerademunterhet hon hela dagen satt upp som en sköld mellan sig och de många nyfikna blickarna. Hon visste att hennes väninnor talade om hennes förhållande till Uno Greander. Det retade henne och hon tog stoltheten till hjälp för att le och gyckla som vanligt.

Men så snart hon blifvit ensam, öfverfölls hon af ett djupt, hejdlöst förakt för sig själf, för de andra och för hela det onyttiga, tomma, dumma lif hon förde. Hennes tankar trasslade in sig, hon var på väg att brista i gråt och visste ingen annan utväg att undfly dessa stridiga känslor och tankar än hastigt skynda framåt.

När hon kom till esplanaderna, fängslades dock hennes konstnärligt känsliga blick af vinterkvällens prakt. Det hade nyss upphört att snöa och luften var fullkomligt lugn, så att icke en vindfläkt rörde sig. Snön hade fyllt ut hvar gren, hvar kvist, smygande sig utefter trädens linjer liksom vårens nyspruckna löf. Lätta och luftiga sträckte grenarna ut sig och slogo hvita, skimrande hvalf från stam till stam. I den vindstilla luften och det hemlighetsfulla vintermörkret lyste de hvita hvalfgångarna i oförliknelig prakt mot den nattblå rymden, såsom hade de varit byggda i fantasins och drömmens hvita underland.

Naturens härlighet kastade plötsligt om Emmys sinnesstämning i en ny riktning. Var icke lifvet skönt . . . rikt . . . hvarför förstöra det genom små-aktighet och förkonstling! Och om man höll någon kär ... så ... ja ... hvad angick det andra?

Hon hörde sitt namn nämnas af någon bakom henne, vände sig hastigt om och såg sin bror Gustaf. Han förmodade ironiskt, att hon kom från »fåfängans marknad» och att hon gick hem, hvarför de kunde följas åt.

Gustaf Ehrendt hade en tankemänniskas oöfvade, liksom aftrubbade blick för de yttre tingen. Uteslutande upptagen af sitt eget tankelif, gaf han i allmänhet föga akt på omgifningen. Men de af månskenet öfvergjutna trädens stämningsfulla skönhet stod måhända i något osynligt, hemlighetsfullt samband med hans eget stämningslif denna kväll. Han lät sitt öga stanna vid dem och fängslas af dem, så att han vände sig till hälften om för att betrakta dem än en gång. Därvid föll hans blick också på systern vid hans sida och dröjde kvar vid hennes unga, vackra ansikte.

»Hvad är det, Gustaf?» frågade hon, som mer kände än såg den iakttagande blicken.

»Å, ingenting!» — Ett småleende lyste upp hans allvarliga drag. — »Jag ser bara på dig, därför att jag tycker du är vacker.»

Hon vände sig häpen mot honom. Svaret var så olikt hennes förbehållsamma bror.

Men han fortfor att le på samma hemlighetsfulla vis och nickade bekräftande med hufvudet »Ja, jag finner dig vacker!»«»Gustaf,» utbrast hon häftigt, uppmuntrad af hans ovanliga vänlighet, »om någon . . . om du ville veta något . . . vinna klarhet i en sak, som kunde förvandla hela ditt Iif . . . om, ja, huru skulle du handla

om . . .»

»Naturligtvis skaffa mig visshet,» svarade han alltjämt med samma småleende på läpparna. Men när han varsnade uttrycket i systerns ansikte, blef han plötsligt allvarsam och förstod att bakom den tilltrasslade naiva frågan låg något för henne djupt betydelsefullt. Han anade äfven, hvad det var och hade velat gifva ett broderligt

råd. Men han kände sig tafatt och ur stånd att säga något. Förtroligheten fattades: hennes känslolifs ömtåligaste nerv kunde han icke röra vid.

Han sade intet och de båda syskonen, som hunnit hem, gingo tigande uppför trappan.

Nej, hon var icke hungrig, svarade Emmy på sin mors fråga, om hon icke ville äta kvällsvard. Föräldrarna hade redan gjort det, emedan modern för en stund sedan återvändt hem.

Så snart Emmy kom in i det präktiga hemmet, där allt blänkte och lyste i snörrät ordning, kände hon det, som om hon varit på väg att kväfvas bland alla de svällande, stoppade möblerna, de mjuka mattorna, de tunga, veckrika draperierna. För drömmen och aningen, för lifvets skiftande rika mångfald fanns ingen plats därinne. Förut hade hon icke uppfattat det på samma sätt. Moderns motstånd hadeendast gjort hennes känsla för Greander varmare, hade eggat hennes själfrådighet, och i ungdomligt trots hade hon gladt sig åt att hon stod allena och måste kämpa oförstådd och misskänd. Men de många förstulet nyfikna blickarna, som hon uppfångat under dagens lopp, orden och meningarna, som plötsligt afbrutits när hon närmade sig, antydningarna, som framkallat en munterhet, i hvilken hon instämde endast för att dölja sin ovisshet och förvirring, allt hade hos henne jagat upp oro och ängslan. Allt hade blifvit så smått, fult och ovärdigt. Hon hade känt sig förnedrad och så ensam, som om ingen i hela världen brytt sig om henne. När hon ytterligare vid hemkomsten mötte sin mors forskande blick, i hvilken hon också tyckte sig läsa en fråga, rusade hon med ett kort godnatt hastigt in i sitt rum.

»Jag begriper mig rakt inte på Emmy!» utbrast modern med en ogillande skakning på hufvudet.

»A, låt henne bara vara i fred!» svarade Gustaf kort. — »Där gror och spirar så mycket i ett ungt sinne,» tilläde han mildare. »Och det är synd mot den heliga anda att röra därvid.»

Innan modern hann invända något, var också han försvunnen.

Men inne i sitt rum satte han sig icke till sitt arbete. Böckerna fingo ligga orörda på bordet, medan han lutade sig tillbaka i soffhörnet. Hans allvarliga, unga ansikte fick ett drömmande uttryck och till läpparna återvände det hemlighetsfulla småleendet.Förut hade intet varit honom mer motbjudande än det dunkla, förvirrade och obestämbara; af sig själf liksom af andra fordrade han klarhet och logik och sökte städse analysera tankar och intryck. — Men hvar gång han varit tillsammans med Rosa Grahn, njöt han just af det sväfvande och obestämda 1 den lyckokänsla, som fyllde hela hans varelse. Af sina tankars och stämningars finaste osynliga trådar väfde han då en skimrande lyckoväf, som för hvar gång ständigt blef ny och annorlunda. Han kände, att han älskade Rosa och att han älskat henne från den första aftonen, då han träffade henne i Gertrud Hoffs ateljé.

Sedan han ett par gånger återvändt under förevändning att se teckningarna till boken, hade konst-närinnan, som snart genomskådat afsikten med hans besök, leende förklarat, att teckningarna visserligen voro färdiga, men att han i alla fall vore mycket välkommen, när han bara hade lust att tillbringa en stund däruppe. Och sedan hade det blifvit en gifven sak att han, när seansen led mot sitt slut, infann sig i ateljén de kvällar Rosa satt modell.

Ack, dessa aftnar med deras underbara stämning! Då arbetet var slut, tände målarinnan spritköket, och medan tevattnet kokade, tog hon gitarren från väggen och sjöng sina sprittande muntra eller läng-tansfullt känsliga visor. Här kände han sig hemmastadd; här lät han sig föras ut i aningens och drömmarnas värld; här talade han om sina åsikter, sinaframtidsplaner, sitt arbete. Han mötte motsägelser, men också medhåll; här fanns liksom plats för allt. Och sedan följde han Rosa hem.

Han hade nyss skilts från henne, när han träffade Emmy. Och han hade funnit systern vacker, därför att han tyckte hon liknade Rosa.

XIV.

På söndagseftermiddagen rådde en ovanlig stillhet i huset. Sofi satt i matsalen, fördjupad i en af de spännande romaner, som utgjorde hennes sällsynta fristunders högsta nöje och vederkvickelse.

Böckerna förde henne långt bort från det enformiga dagliga arbetet och släpet till en värld, fylld af storhet, prakt och glans. Ju mer inveckladt kärleksintrigen blifvit flätad, desto mer intresserade den henne, desto ifrigare slukade hon boken i andlös spänning att se huru äfventyret skulle sluta. Men de grå hvardagshistorierna föraktade hon djupt. Hvilken fröjd kunde hon eller någon annan fcafva af att läsa om allt det platta, fula och tråkiga, som man ständigt själf omgafs af och dagligen såg och hörde? Hon förstod rakt icke att författarna brydde sig om att skildra sådant.

När Rosa småsjungande kom ut ur sitt rum, såg Sofi upp ur boken och for hastigt med handen öfver ögonen, som voro fuktiga af medkänsla för berättelsens olyckliga hjälte.

Rosa smålog och nickade farväl: hon måste skynda bort.

Sofi stirrade efter henne. Var det icke som om lyckan själf gått genom rummet? Så förändradRosa blifvit! Aldrig hördes hon helle rmer klaga öfver det tråkiga kontorsarbetet.

Sofi hade ibland hört människorna kalla Rosa kokett. Men om Rosa försökte behaga, så var hon i alla fall lika mot alla; mot herrar och damer, mot gamla och unga var hon lika blid och vänlig . . . Det måste ju också vara härligt att blifva omtyckt af alla såsom Rosa . . . omtyckt och beundrad! Gingo icke Greander och Woller där och betraktade hvarandra med »rivalers bistra blickar,» såsom det hette 1 romanerna. Men ingen kunde påstå, att Rosa gaf någondera företrädet; hon var lika mot dem som mot alla andra.

Sofi fann detta nästan lika intressant som den mest spännande berättelse: man kunde ju aldrig veta, huru »kärlekens vägar slingrade sig.» — När hon vände sig om för att taga upp sin bok och fortsätta sin afbrutna läsning, blickade hon händelsevis öfver fönsterskärmen ned mot gatan. Där såg hon Rosa komma ut genom porten. En ung man, som förmodligen väntat på henne, gick fram, hälsade, vände om och sedan vandrade de bort tillsammans.

Trots den osäkra belysningen från gatlyktan kände Sofi igen Gustaf Ehrendt. Hon böjde sig fram mot fönstret och tryckte ansiktet platt mot rutan för att riktigt öfvertyga sig därom. — Å, nå, detta var således förklaringen till lyckoskenet öfver Rosas ansikte!

»Är mamma här?»Det var så ovanligt att se Georg hemma denna tid på dagen, att Sofi förvånad utbrast:

»Jag trodde du också hade gått ut.»

»Nej,» svarade han med ett frånvarande uttryck i ansiktet och satte sig ned vid bordet. — »Nej, jag har tänkt arbeta i kväll.»

»Vill du dricka kaffe? Mamma ställde pannan på hällen för att hållas varm, ifall du ville dricka eftermiddagskaffet senare.»

»Är mamma inte hemma?» frågade han, när systern kom tillbaka från köket med kaffepannan.

»Nej.»

»Vet du hvart hon har gått?»

»Till Soeietetshuset. Där återstod ännu mycket att ordna till i morgon, sade hon». — Något i broderns röst kom Sofi att rikta sin skarpa forskande blick på honom, medan hon talade. Hon såg, att han satt och stirrade framför sig och smulade sönder brödet på bordduken utan att dricka det islagna kaffet.

När han mötte hennes blick, ryckte han häftigt till som af skrämsel.

»De förbannade festerna och lotterierna!» for han plötsligt ut. — »Jag önskar att jag aldrig i mitt lif hade satt min fot på en enda fest!»

»Jag trodde du var road af sällskapslif och fester . . . hvarför är du eljes alltid med?» utbrast systern häpen.

»Får man rå om sig själf här i stan?» fortfor han på samma upprörda vis. — »Där kommer en charmant, leende dam och ber en vara med, bevisarsolklart att en hederlig karl måste sjunga, måste dansa . . . talar om det goda

ändamålet ... de stora allmännyttiga företagen . . . man är alldeles oumbärlig . . . den som vägrar är en barbar, en samvetslös usling . . . Och så, ja så måste man svara ja . . . Men tiden rinner bort . . . smulas sönder . . . försvinner . . . och man kommer ur vanan att arbeta!»

Han lutade sig mot stolens ryggstöd och trummade nervöst med fingrarna på bordet.

»Jag . . . jag har ingenting allvarligt gjort hela denna höst och vinter,» fortfor han liksom mot sin vilja drifven att tala — »ingenting . . . rakt ingenting ... Jag har inte arbetat ett dugg ... Jag kan inte ens arbeta allvarligt eller studera mer.» — Det ljöd som en snyftning.

Sofi visste icke hvad hon skulle svara; sådan hade hon aldrig sett brodern förr.

Han tycktes icke heller väntat något svar. Orden voro knappt riktade till systern. De tycktes framjagade af någon olidlig tanke, någon outhärdlig oro, som blifvit honom öfvermäktig och som han icke kunde bära ensam och under tystnad.

»Och det värsta är, att jag har gett ut mycket pengar . . . förfärligt mycket pengar!» tilläde han på samma häftiga vis. -— »Det kostar att lefva med . . . det blir förfärligt dyrt . . . jag vet inte . . . jag ser ingen annan utväg än att be mamma tala med herr Woller . . . han har goda inkomster och . ..»

»Det får du inte be mamma om,» afbröt Sofiuppbragt. — »Herr Woller har redan betalt hela hyran i förskott. Det är synd och skam att på det viset pressa ut pengar af inackorderingarna. Här går mamma och knogar och arbetar dagarna i ända och ger dig allt hvad hon möjligtvis kan undvara . . . ja, mer a,» strök hon under med bitter ton. — »Du får inte säga ett ord till mamma om herr Woller, kom ihåg det!»

»A . . . nå!» Georg sköt häftigt stolen från bordet och sprang upp, röd i ansiktet.

Han såg djupt förolämpad ut. Tillika föreföll det som om en hemlig förhoppning svikits att systern på något vis hjälpande skulle ingripa, så snart han nedlät sig att med henne tala om sina affärer.

»Naturligtvis behöfver mamma ingenting veta . . . jag . . . jag klarar det nog själf!» skrek han, i det han skyndade ut och våldsamt slog igen dörren efter sig.

Sofi knep ihop de tunna läpparna och mellan hennes tjocka, mörka ögonbryn gräfde sig ett djupt veck, medan hon satt och stirrade efter honom.

Hon var många år äldre än brodern: flere syskon i åldern mellan dem hade dött som små barn. — Hon såg för sig den lilla brodern, som fordom tog sin tillflykt till stora syster, när han behöfde hjälp och skydd. Som en liten mor hade hon skött och vårdat honom. Hur hade hon icke älskat den lilla varelsen med det silkesfina, lockiga håret och det strålande leendet! Och han hade älskat henne tillbaka.Men medan han växte upp, hade de småningom och omärkligt glidit från hvarandra. Lifvet hade, obarmhärtigt som alltid, skilt och söndrat, tills mellan de båda syskonen knappt något annat samband fanns kvar, än att de bodde under samma tak, att de åto vid samma bord och att Sofi lappade broderns kläder, samtidigt som hon satte hemmets öfriga linneförråd i stånd.

Den bekännelse, som nästan ofrivilligt undsluppit Georg, hade ljudit lik ett eko af forna dagars förtrolighet. — Sofi stirrade ned i sin bok utan att läsa, medan hon i tankarna började summera ihop några tal. — Rosa hade nyss gått ut, svarade hon, när Maria kom hem och frågade efter systern,

Sofi sade icke, att hon sett Rosa gå bort med Gustaf Ehrendt. Hon anade instinktlikt att Maria skulle ogillat det, emedan hon ofta hört Maria säga, att Rosa illa använde sin lediga tid. Men Rosa svarade alltid, att hon icke orkade läsa på kvällarna, hon blef genast sömnig, så snart hon öppnade en bok. Eljes såg man sällan Rosa hemma någon kväll numera. Om hon icke satt modell för fröken Hoff, hände det, att Greander kom med teaterbiljetter eller att fröken Hallén fått konsertbiljetter af sin lärare och bjöd Rosa med som sällskap.

Kanske var Maria alltför sträng mot Rosa! Sofi hade ibland sett Rosa med tårar i ögonen, när systern förebrådde henne något. Rosa var vek och känslig. Och hur ömsint var hon icke mot alla somledo J När Sofi haft ett sjukt finger, hade hon dagligen skött och förbundit det och bara sagt, att det för henne var ett nöje att plåstra om sår:

det förtjänade ingen tack. Sedan dess var Sofi alldeles intagen af henne; hon undrade alls icke öfver att karlarna blefvo kära i Rosa. Om hon varit karl, skulle hon blifvit det själf . . .

Vackrast var Rosa de kvällar hon kom från Gertrud Hoff, det hade Sofi särskildt lagt märke till. När hon då gick genom matsalen och stannade för att prata en stund, sågos hennes ögon lysa med ovanlig glans och öfver hela ansiktet låg som ett skimmer. På frågan, om det icke blef tröttsamt att sitta modell, hade hon svarat, att timmarna i Gertrud Hoffs ateljé tvärtom voro dagens roligaste stunder. Hon visste intet större nöje än att se konstverken och alla de vackra sakerna, som Gertrud fört med hem från sina resor. Och dessutom var Gertrud så innerligt snäll, bjöd henne frukt och sötsaker och sjöng vackra och roliga visor . . .

Sofis funderingar afbrötos af att Maria kom tillbaka från sitt rum och frågade efter fru Friman. Maria hade lofvat hjälpa henne med de sista anordningarna i buffeten. Och följande dag, som var en lofdag, skulle hon stå där hela dagen.

»Mamma har redan gått till Societetshuset», svarade Sofi och tilläde spetsigt, att hon hört modern tala om sina vackra medhjälperskor, som skulle locka herrarna till buffeten.Maria log. Hvem ville icke hjälpa till för det goda ändamålets skull! Många små hungrande, frysande barn fingo ett hem genom de förenade ansträngningarna. Det var ädelt gjordt.

Nå, allt skedde kanske inte af idel människokärlek! — Men Sofi hade lagt märke till att Marias ögon lyste och hennes röst fick ett vackert tonfall, när hon talade om ett hem.

Ja, fanns det något bättre i världen än ett hem?

Ett hem kunde också bara bli en trampkvarn.

Men Maria utbrast: »Ett hem är det stället, där vi har rätt att vara utan att be om lof. Att lefva i en annans hem är inte detsamma som att vara i sitt eget. Och det vet jag, att den som förstör och sköflar ett hem, gör sig skyldig till ett af de största brott, som en människa kan begå.»

Sofi hade aldrig tänkt härpå. Hon visste bara att ofta på kvällarna, när hon trött kom från sitt arbete, kändes hemsysslorna mycket tunga och hon hade gärna sluppit dem allesamman.

Men åter opponerade sig Maria. Den som älskade sitt eget hem och arbetade för det, lärde sig sedan älska det stora hemmet, fäderneslandet, och arbeta på dess förkofran. Förut hade hon heller icke vetat det. När hon satt ensam därborta på landet, hade hon icke förstått det gemensamma arbetets betydelse. Men här hade hon sett människor förenade sträfva mot stora mål. Hon kände därvid detsamma, som när hon första gången i höstas gick öfver Ulrikas-borgsbergen och blickade utöfver staden med alla de tusentals byggnader, som där samlats till en stor enhet, omsluten af det vida hafvet och den oändliga rymden. Så långt ögat nådde, syntes ingen gräns. Likaså visste förenade människokrafter och människoviljor af inga gränser.

Sofi betraktade henne med en lång, undrande blick: huru kom Maria att tänka på sådant? Var det därom de talade i diskussionsföreningen? Hon hade trott att de bara talade om kvinnofrågan.

Retad af Sofis ringaktning för kvinnors åsikter, förmodade Maria, att hemmet, det stora såväl som det lilla, var något som angick kvinnorna. Och för öfrigt var det icke någon kvinna, som hon hört tala om det stora hemmet. Det var unga Ehrendt, som användt ordet.

Huru kände Maria honom?

Genom Anna Lindcrantz. På senaste tider hade hon ofta träffat honom. När läkaren för några veckor sedan skickade bort Anna från Helsingfors' kalla vintervindar, hade Maria öfvertagit några af hennes timmar i skolan, och dessa inföllo händelsevis på samma tid som Ehrendts lektioner. Hon hade ofta samtalat med honom.

Visste Maria måntro af att Rosa kände Gustaf Ehrendt? tänkte Sofi.

Instinktlikt afhöll hon sig åter från att tala därom, men sade, att hon fann Gustaf Ehrendt högdragen ; de voro ju släkt, men fattiga släktingar . . .1 tilläde hon med en axelryckning.Nej, nu måste Maria gå, hon var säker på att

fru Friman väntade henne.

Också Maria var förändrad, tänkte Sofi, när dörren stängdes efter henne. Hon hade blifvit gladare och mera meddelsam, och vackrare hade hon bestämdt äfven blifvit . . . Men när Sofis tankar kommo till den punkten, trasslade de in sig: hvarför voro några vackra, omtyckta, beundrade . . .? hvarför voro andra fula, förbisedda, glömda . . .? ja, hvarför . . .?

Sedan hon genom en blick på klockan förvissat sig om att lyckligtvis ännu en timme återstod, innan kvällsvarden måste göras i ordning, lutade hon sig åter ned öfver sin bok. På söndagsaftonen hade tjänarinnan ledigt och när, såsom i kväll, fru Friman äfven var borta, föllo alla hushållsomsorgerna på Sofi. —

Medan Maria hastigt gick fram längs gatorna, fortsatte hennes tankar med det hon och Sofi talat om. Den kalla, rena vinterluften gjorde stegen spänstiga och lätta och gatans rörelse och omväxling eggade tankarna.

Hon tänkte på att det kommit något nytt och betydelsefullt in i hennes lif genom bekantskapen med Gustaf Ehrendt. Ehuru de åsikter, som han vid deras första sammanträffande uttalat, genast starkt fängslat henne, hade hon likvisst undvikit honom. Hon borde icke ha något att göra med sonen till den man, som sköflat hennes barndomshem, hade hon trott. Mengenom Anna Lindcrantz' bortresa hade det gemensamma arbetet ofta fört dem tillsammans och ledt till utbyte af tankar. Och dessa samtal med en ung, intelligent man hade för henne öppnat en ny värld. I denna nya värld, där det sjöd och jäste af uppror mot gamla fördomar och där gamla, utnötta ideal förnekades, togo trefvande spörsmål och oklara tankar, som hon förgäfves grubblat öfver, form och framträdde för henne i ny belysning genom Ehrendts skarpa kritik och hänsynslösa sanningskraf. Den nya tid, som han talade om, skulle sopa bort allt gammalt ondt, skulle lufta, rensa, pånyttföda världen. Genom tron på denna kommande rättfärdighet vek skuggan af det förflutnas mörker och sorg småningom undan. Hon kände att hon gick mot det nya . . . framåt . . . uppåt ... i aning och dröm mot lyckan . . .

När Maria hunnit fram till Societetshuset och skyndade genom festsalen, där det sjöd af de sista timmarnas arbetsbrådska, var det flere än en af de unga männen därinne, som med beundrande blickar följde den ståtliga, vackra flickgestalten.

XV.

Arkitekterna hade under natten gjort underverk: allt stod färdigt och prydligt, när damerna på morgonen hastade in till dagens ansträngande värf.

Förmiddagen var barnens tid. Skolbarnen, som hade en Iofdag, kommo instormande, skockade sig kring zigenarlägret, trängdes kring marionett-teatern och belägrade fiskartältet. Och småbarnen, följda af mödrar och sköterskor, jublade kring den stora gissdockan. Det var ett myller, ett stimmande virr-varr af glada ansil:fen, skrik, skratt, rop och kvittrande barnröster.

Ungdomen hade en härlig aptit: de goda sakerna i buffeten ströko med i en handvändning Och den stojande munterheten verkade smittande. Fru Frimans rödblommiga ansikte sken af välvilja; hon skramlade högljudt med alla pengarna, som hon kasserade ¡n, och Maria fyllde skrattande fruktskålar och brödkorgar, som oaflåtligt tömdes igen.

Ibland uppstod kraftmätning mellan viljor och lynnen. Utanför fiskartältet sågos två små gossar pionröda i ansiktet med knutna näfvar rusa mot hvarandra, därför att den ena på sitt metspö fått, hvad den andra velat ha. En liten flicka, som med glödande kinder darrande af otålighet tagitemot sitt paket, kastade gråtande och skrikande dess innehåll ifrån sig. Och en annan liten flicka satte sig ned på golfvet och grät bittert öfver sina svikna förhoppningar.

Gertrud Hoff banade sig brådskande väg genom barnstimmet fram till Maria.

»Vi får Iof att ställa Rosa i tablån som Karin Månsdotter i stället för Emmy Ehrendt, som insjuknat,» sade hon

ifrigt.

»Är Emmy sjuk?» frågade doktorinnan Merdin, som stod och band ihop blommor till små buketter.

»Emmy ligger till sängs och kan inte vara med i kväll, sade mig hennes mor, när hon för några minuter sedan kom hit.»

»Nå, fröken Rosa Grahn blir mycket bra i hennes ställe, de båda likna eljes hvarandra, tycker du inte det? Jag förvånar mig bara öfver att du inte förut har ställt fröken Grahn i någon af tablåerna: en så vacker flicka 1»

Konstnärinnan log spefullt. »Tror du kanske jag inte har sett att hon är vacker? Härlig är hon! Just därför har jag velat behålla henne för mig själf. Så snart hon har en ledig stund, står hon modell för mig. Och jag har inte velat ge bort en enda minut af hennes lediga tid. Men nu måste offret ske för fosterlandets och den allmänna välfärdens skull.»

De kringstående skrattade.

»Å nej, det är ingenting farligt med Emmy, hufvud-värk och litet feber, troligtvis en liten förkylning,»svarade statsrådinnan Ehrendt på de många frågorna, som mötte henne, när hon kom fram till buffeten för att dricka en kopp kaffe. — »Ledsamt nog hindrar det Emmy emellertid att uppträda här i kväll och hennes far har också ordinerat henne att ligga till sängs. Min man ser i allmänhet såsom läkare fester och baler med oblida ögon; han brummar alltid öfver det myckna nattvaket och dansandet. Men ungdomen måste väl få roa sig, säger jag.»

Doktorinnan tog Gertrud under armen och drog henne i en vrå.

»Jag vet hvad det är åt Emmy Ehrendt,» hviskade hon så högt att Maria kunde höra det.

»Medan vi var här i går aftse hände något. Emmy och jag satt där inne och skref ut nummerlapparna. Framför bordet hade jag ställt en skärm, som skyddade oss för draget och gjorde oss osynliga för dem som kom in. Det var tämligen sent ren, de flesta hade gått härifrån och rummet var tomt. Jag hade inte gifvit akt på att någon hade kommit in, förr än jag hörde artisten Lunds röst och såg honom stå framför den stora väggbonaden, som är vår vackraste lotterivinst. Han berömde färgerna och mönstret, och när hans följeslagare svarade något, hörde jag doktor Greanders sträfva österbottniska stämma.

Jag undrade hvad som hade fört honom hit, men erinrade mig sedan, att han som tekniker hade lofvat visa en ny belysning för tablåerna. Du vet ju att Lund, så snäll och genompräktig han eljes är, har den lillasvagheten att ofta, isynnerhet på kvällarna, inte vara riktigt klar i hufvudet och att tungan då löper af med honom.

Plötsligt hör jag honom skrattande slå Greander på axeln och säga, att han från sitt fönster alia dagar hade sett honom gå förbi med en vacker ung dam. 'Jo, jo, du är en herre med flere strängar på din båge’, fortsatte han på samma vis, ’före din utländska resa var det fröken Ehrendt . . . apropå, nu när fadern är senator, vore det ju att få biskopen till morbror.’ I samma ögonblick ser jag Emmy, som hade blifvit mycket blek, häftigt stiga upp och gå ut ur rummet rakt förbi de båda herrarna . . .»

»Doktorinnan Merdin, kom för all del hit!» hördes assessorskans stämma.— Doktorinnan böjde sig framåt och hviskade sakta några ord, som Maria icke hörde, samt försvann, följd af målarinnan, som ryckte på axlarna och mumlade något om dårskaper . . .1

Maria stod förvirrad, orolig, ur stånd att besluta hvad hon skulle göra. Yttrandet om likheten mellan Rosa och fröken Ehrendt hade åter skrämt henne. Rosa borde icke uppträda i tablån, den omtalade likheten skulle måhända därigenom tilldraga sig större uppmärksamhet . .. Men Gertrud Hoff brukade alltid drifva sin vilja igenom och afstod aldrig från ett fattadt beslut . . .

Hon fick icke tid till vidare öfvervägande, ty buffeten stormades af en ny skara skolbarn. Pratet, skrattet och glammet af alla de glada rösterna verkadesom en frisk vårvind. — När Gertrud Hoff om en stund återvände, måste Maria lofva att föra Rosa dit, så snart hon kommit hem till middagen, och sedan hjälpa henne med påklädningen.

Oemotståndligt rycktes Maria med i ungdomens glädje öfver att det var fridag och fest. Hon upphörde att oroa sig, öfverlade icke längre, grubblade icke mer.

När hon på aftonen uppsökte Rosa i rummet, där de unga damerna sminkades och koafferades, mötte henne en äckligt fadd lukt af puder, smink, parfymer och människokroppars utdunstningar. Hon såg två koafföser, som med hårnålar instuckna mellan läpparna och armar och händer Öfversållade af puder under feberaktig brådska fäste upp de konstfärdiga koaffyrerna. I vimlet af halfklädda unga flickor syntes Rosa i den nya ljusblå, spets-besatta peignoiren, som var så klädsam, Ansiktet strålade, de bågformiga läpparna öppnades, liksom för att suga glädjen till sig, hon höll på att lösa upp håret och vid åsynen af detta ovanligt långa, mjuka hår med de praktfulla guldreflexerna kunde koafförsen icke hålla tillbaka ett utrop af yrkes-beundran. Ropet drog strax en mängd beundrande eller afundsamma blickar öfver till Rosa, som rodnaden gjorde ännu vackrare.

Men i kväll hade Maria icke som vanligt ett klander för systerns nöjeslystnad. Hon kände sig själf för första gången i sitt lif glad och ung. En ny, hemlighetsfull lyckokänsla fyllde henne, det var somom hon väntat på något. — Hon fann allt vackert och lät sig föras med af feststämningen, som från alla sidor slog emot henne. —

Hela aftonen trängde sig människorna kring buffeten.

»Jag tror herrarna är frikostigare i kväll än nånsin förr,» sade assessorskan Ström, som uttröttad satte sig på en stol och bad om en kopp te. — »Och ungdomen är rakt öfverdådig . . . champagnen flödar! Ja, de glödande spanska danserna sätter lif i spelet! Jag var nyss därinne och såg på dansen. Det applåderades och ropades, tills danserna alla måste tagas om igen, och sedan blef där på nytt samma jubel. Unga Friman var utmärkt.»

Maria såg fru Frimans ansikte stråla öfver berömmet. I detsamma kom Georg in och gick fram till bordet, där champagnen serverades. — Hon hade aldrig sett honom vackrare än i kväll. Han bjöd den dam, som han dansat med, ett glas champagne och höjde med ett strålande leende sitt glas för att dricka henne till. Men i det hans blick mötte Marias, bleknade plötsligt hans ansikte med ett uttryck af förskräckelse, nästan fasa. Växlingen var så synbar, att den unga flickan vid hans sida hastigt vände sig om för att upptäcka orsaken. I detsamma kastade han hufvudet djärft tillbaka, tömde sitt glas, bjöd sin dam armen och försvann med henne i människo-vimlet.

Hvad gick åt Georg? Han föreföll så egendomligtupphetsad och nervös. — Maria såg bort mot fru Friman, som dock icke tycktes lagt märke till något ovanligt i sonens uppträdande.

När statsrådinnan Ehrendt kom för att svalka sig med en glace, betraktade Maria henne nyfiket. Hon var ståtlig i sin magnifika atlasklädning och strålade af belåtenhet öfver alla de komplimanger, som hon skördade för den utomordentligt lyckade festen, och de många lyckönskningar, som hon fick taga emot, med anledning af hennes mans inkallande i regeringen. Under det hon långsamt gned sina stora, välformade hvita händer med de många briljantringarna mot hvarandra, besvarade hon hyllningen med småleenden och förbindliga ord.

»Ja, damerna förstår verkligen att lägga ut sådana snaror, som man inte undkommer, förr än plånboken är plundrad och tömd,» pustade en tjock, gammal herre, när han kom fram och hälsade på henne, i det han oupphörligt torkade sig med näsduken öfver pannan.

»Men ger vi inte valuta för pengarna också?» frågade fru Therese och pekade leende på de många små hoprullade lottsedlarna, som han bar i hatten. — »Jag är öfvertygad om att kommerserådet där går med den stora vinsten, se efter bara!»

När han, efter att hafva kastat bort en mängd niter, slutligen läste på en liten hvit lapp: »Ett par antimakassar,» utbrast han förskräckt: »Nej, jag tackar, mina damer, var så goda och behåll demsjälfva! Jag vet ingenting af sky värdare än sådana där lappar, som man antingen sätter sig på eller trampar under fotterna!»

Han bjöd frikostigt omkring af innehållet i sin hatt. Hvar gång en vinst drogs fram, blef där skratt och rop och ett ändlöst jubel, när slutligen kommerserådet själf, som var ungkarl, vann en stickad liten barntröja. —

»Där ser jag vår nyutnämnda senator,» sade en herre, som stod och skalade ett päron vid Marias bord, till en annan, som bredvid honom försökte dricka ett glas brännhett te.

Maria följde hastigt riktningen af deras blickar och såg senator Ehrendts ståtliga gestalt med det fina ansiktet och det starkt grånade håret. Hon drog djupt efter andan, som om sinnesrörelsen kväft henne. Sedan den natten, då han kom till hennes fosterfars sjuksäng, hade hon icke återsett honom. Men hon kände strax igen honom och kände också att hon hatade honom.

Hon förmådde icke taga sina blickar från honom. Ihärdigt, nästan ångestfullt följde de honom, där han förbindligt hälsande till höger och vänster gick och tog emot lyckönskningar till utnämningen eller yttrade sin beundran öfver den lysande festen och det storartade resultat som blifvit mödans lön. Hon såg, att hans son var mycket lik honom.

»Nå, han tog sist och slutligen emot portföljen ändå,» hörde hon herrn med päronet säga, »jag hareljes hört från säkert håll, att han länge tvekade. En gång har han till och med afböjt ett anbud.»

»Kanske! Men han är väl ärelysten som vanliga dödliga; kanske är han något lycksökare också!»

»Nej, det är han inte! Jag känner honom sedan gammalt. Han är en fin och nobel natur, något vankelmodig kanhända; och en god portion fåfänga att vilja synas och lysa kan man inte frånkänna honom. Jag har en gång sett honom helt och hållet bragt ur fattningen, emedan en annan och inte han fick uppdraget att vid en medborgerlig fest, som gafs här för en celeber främling, hålla talet till hedersgästen. Nå, ja, herregud, alla har vi väl våra små svagheter och brister! . , . Nej, jag antar att orsaken till hans tvekan har varit kärleken till hans vetenskap. Ehrendts första uppträdande som vetenskapsman var ju utomordentligt lofvande, rent af lysande. Men han har inte infriat löftena. Jag är öfvertygad om att detta är hans ömtåligaste punkt. Det är de små samhällsförhållandenas förbannelse, att faran för begåf-ningens splittring blir stor. Man tas i anspråk på alltför många håll. Sådant har händt och händer alltjämt här hos oss: förmågorna är få, uppgifterna många. Fosterlandsvännen kommer i pliktkollision, offer kräfves . .,»

»Brännoffer eller rökoffer?» gycklade den andra.

»Du tror dig på äkta helsingforsmanér lösa alla spörsmål med en vits,» svarade den första förargad.

»Ursäkta, men predikosjukan är också verkligenmycket utbredd här. Hvarför håller du en föreläsning i moral, när vi är ute för att roa oss?» skrattade den andra.

»Minsann har du inte rätt!» instämde herrn med päronet. »Låt oss gå och köpa lotter och hylla den gamla satsen, att hela Iifvet är ett enda stort lotteri. »

»God afton!») hörde Maria en röst bakom sig.

Hon vände sig om och en hastig rodnad flög öfver hennes ansikte. Den hon sist af alla väntat att se här, var Gustaf Ehrendt.

Ett leende lyste upp hans drag, när han varsnade hennes förvåning.

Leendet strömmade emot henne som det ljufligaste solsken, — Han visste att hon var här — därför hade han kommit, tydde hon leendet och något som han sade om att han blifvit intresserad för festen.

Liksom en blomma plötsligt för solstrålarnas värme uppenbarar sitt innersta, så blef i detta ögonblick Marias känsla uppenbar för henne själf. Upptäckten att hon älskade honom, kom öfverväldi-gande som något oändligt ljuft och samtidigt något fullkomligt ofattbart. Ofrivilligt slöt hon en sekund ögonen, liksom den från mörkret komna vandraren bländad stannar på tröskeln, när dörren till en ljus, varm fristad oförmodadt slås upp. Samtidigt kände hon det, som skulle hennes kärlek varit uppenbar äfven för alla omkring henne Och hon skyndade att gömma ansiktet bakom det stora teköket, i det hon serverade teet, som Ehrendt begärt.Men när hon vände sig om och räckte honom koppen, blef hon varse Rosa vid hans sida. Han talade med henne och i samma sekund såg Maria, att han med sina blickar liksom insvepte Rosa i en oändlig ömhet, samt att detta uttyck af tillbedjan gaf hans ansikte ett vekt, fint förandligadt drag, som hon aldrig sett där förr.

Rosa stod och lekte med några blommor, som hon stuckit in vid skärpet till sin klädning. Öfver hennes ansikte

låg samma glada, förväntansfulla, litet nyfikna uttryck, som Maria kunde minnas från forna tider, när Rosa de första varma vårdagarna sprang ut i trädgården för att se äppelträden blomma.

Denna enda blick uppenbarade allt. Om Maria omedelbart förut känt sig förflyttad till en rymd af idel ljus, blef det plötsligt nattsvart kring henne; hon stod skräckslagen, hennes hjärta tycktes stanna och blodet upphöra att strömma genom hennes ådror.

Ehrendt måste ånyo upprepa sin begäran att få en kopp te för egen räkning, sedan han bjudit Rosa den första, och Rosa betraktade henne förvånad. Strax därefter kom herr Woller fram och hälsade och bakom honom stack amanuensen upp hufvudet.

Maria såg dem alla såsom i en dimma. Hon besvarade deras hälsningar, serverade det de begärde, såg dem sedan alla åter försvinna i dimman och människovimlet och andra träda fram i deras ställe. Där syntes Karin Dahl, Hildur Grundel och de andra

J3kamraterna. Maria fortfor att servera te, taga emot betalningen, växla pengar, svara på frågor och hade därunder endast förnimmelsen af en dof, oerhörd, namnlös smärta, som förlamade hennes tanke och vilja.

Slutligen förmådde hon icke längre härda ut därinne. Hon gick fram till fru Friman, men fick anstränga sig, innan hon fann ord för hvad hon ville säga. Hon var trött . . . skulle gå hem . . . här fanns ju andra, som kunde träda i hennes ställe . . .

Herregud, Maria såg ju riktigt blek och dålig ut! Naturligtvis måste hon gå hem. För Rosa behöfde hon icke oroa sig, henne skulle fru Friman nog taga vara på och följa henne hem. Alla människor talade ju bara om huru vacker Rosa varit i tablån, hon hade riktigt väckt uppseende. Och tänk så stor inkomsten af buffeten blifvit! Riktigt storartad!

Medan fru Friman glad och röd och varm outtröttligt snurrade fram och åter, slog hon upp sitt kassaskrin och visade hänryckt de stora sedelbuntarna och massorna af silfverslantar. Framgången öfvergick till och med de djärfvaste förhoppningar . . . Hade Maria portnyckeln med sig? . . . Hon borde åka hem, för hon såg riktigt dålig ut! ropade fru Friman efter henne.

När Maria kom ut på gatan i den tysta, mörka vinternatten, var det som om den stela förtviflan inom henne löst sig. Händerna knöto sig af ångest och hon blickade upp mot den mörka vinterhimmelen,där ingen stjärna lyste. Hvad . . .? hvem . . .? hvarför . . .? Och plötsligt stod bilden af den sjuka fosterfadern för henne, sådan han legat och förgäfves sökt knyta sina vanmäktiga händer i ångest öfver lifvets grymhet och obegriplighet.

Som om hon kunnat undfly det hon icke mäktade kämpa emot, begynte hon springa hem genom de tysta, mörka gatorna, där försenade nattvandrare stirrade efter den framilande ungdomligt vackra gestalten.

XVI.

Hvad hade händt . . .? Hvad var det som händt . . .?

Maria vaknade med en känsla af att något fruk-tansvärdt, något afgörande, något som fullständigt förändrade hennes lif inträffat. Men hvad det var, kunde hon i första ögonblickets förvirring icke erinra sig. Hon hade mot morgonen somnat in, sofvit tungt och drömlöst några timmar och vaknade af att morgonljuset trängde in genom springan mellan rullgardinen och fönsterposten.

Ett ögonblick låg hon stilla, bemödande sig att tänka efter — och så strömmade plötsligt minnet af det skedda öfver henne lika tröstlöst grått som den sollösa vintermorgonens dager. Hon kunde icke skjuta tankarna ifrån sig; hon måste tvärtom tänka, öfverlägga, besluta. Det fanns ingen som kunde hjälpa henne, ensam måste hon bära bördan. Och det som skett var fastslaget, oåterkalleligt, oföränderligt, det kunde icke återtagas, icke på något vis omintetgöras.

Hon borrade ned sitt hufvud i kudden liksom för att gömma sig och komma undan, men lyfte det häftigt upp igen

och stirrade med förfärade blickar ut i det halfskumma rummet: sig själf kunde man ju icke undfly!Tankarna begynte ordna händelserna, såsom de följt efter hvarandra. Hon hade suttit uppe och väntat, tills Rosa mot morgonen kom hem. Rosa hade sakta öppnat dörren, men när hon fann systern vaken, trädde hon in, strålande af glädje öfver festens nöje, öfver människornas hyllning, öfver kärlekens lycka.

Då hade Marias gripits liksom af en yrsel. Medan hon väntat på Rosa, hade hennes tankar ångestfullt hängt fast vid löftet, som hon gifvit sin döende fostermoder, att aldrig öfvergifva Rosa och aldrig låta Rosa känna sin mors ungdomssynd. De mest out-förbara förslag hade hvirflat genom hennes hjärna: hon skulle föra bort Rosa, resa långt bort med henne till en annan världsdel, där ingen kände dem; hon skulle . . . ja, hon visste icke hvad hon skulle göra, visste bara att något måste företagas strax, omedelbart för att skydda Rosa och afvärja olyckan.

Men när hon såg Rosa träda in, strålande af festens glädje, lysande af lyckan att älska och vara älskad tillbaka, hade en känsla af hat plötsligt sprungit fram hos henne. Det hårda, oblidkeliga hatet till den kvinna, som älskade samma man som hon och som var älskad af honom, hade drifvit orden öfver hennes läppar. Utan förbarmande hade hon sagt den grymma sanningen, som för alltid skiljde Rosa från den hon älskade.

Sedan hade där blifvit så underligt tyst i rummet. Rosa hade sjunkit ned på en stol, krupit ihop medhänderna för ansiktet liksom för att gömma sig undan. I nattens stillhet hördes icke ett ljud, allt lif tycktes utsläckt, som om någon mördats. — Hon hade icke vågat betrakta Rosa.

När Rosa tyst som en skugga försvunnit bakom skärmen framför sängarna, hade hon icke vågat följa. Ibland hade hon hört ett svagt stönande därifrån, men visste icke om Rosa sof. Slutligen hade hon halfklädd kastat sig ned på soffan med en schal öfver sig och utmattad fallit i sömn. —

Hon låg och lyssnade: från matsalen utanför hördes ljudet af steg och röster, som vittnade om att morgonen var långt framskriden. Men bakom skärmen var tyst.

När hon slutligen på tåspetsarna smög sig dit, fann hon vid en blick bakom den Rosas säng tom. Det kändes som en oerhörd lättnad att icke behöfva se systern just nu och vid detta obarmhärtiga dagsljus.

En blick på klockan erinrade henne plötsligt om att hon måste skynda till sina lektioner. Därigenom kunde också sammanträffandet med Rosa uppskjutas och hon kunde undfly sina egna tankar; det blef i alla fall en lättnad.

Hon stannade borta ända till middagen. Och när fru Friman vid middagsbordet frågade efter Rosa, svarade Maria, att hon icke sett till henne på hela dagen och själf var förvånad Öfver att icke finna henne hemma.

Vid bordet talades om intet annat än gårdagensfest. Allt som sades susade förbi Marias öron, utan att hon hörde det. Men hon lade märke till att Greander icke satt på sin vanliga plats och hörde fru Friman svara någon, som frågade efter honom, att han rest bort och skulle stanna borta några veckor. I det hennes blick händelsevis snuddade vid Georg, tyckte hon sig i hans ansikte återse samma ångestfulla uttryck, som det haft aftonen förut, när han stått med champagneglaset i handen. Men hon visste icke, om det var verklighet eller ett foster af hennes uppjagade inbillning, ty i samma ögonblick hörde hon honom tala på sitt vanliga muntert sorglösa vis. Allt gled förbi henne som ett skuggspel, en overklighet.

När fru Friman efter middagen åter frågade efter Rosa, erinrade Maria sig, att det var den kvällen Rosa brukade sitta modell, och förmodade att hon gått till Gertrud Hoff redan till middagen i stället för att komma hem.

Hon begynte själf tro på denna förklaring till Rosas uteblifvande och skyndade till sina eftermiddags-lektioner. När hon mot aftonen återvände, tog hon en lång omväg, emedan hon föredrog att gå hvart som helst, göra hvad som helst framför att träffa Rosa eller sitta ensam med sina tankar.

Men när hon vid hemkomsten ännu icke fann systern där, blef hon rädd. Hvar fanns Rosa? Tänk om någon olycka händt henne!

Maria greps af en häftig ångest. Hon visste ickehvad hon borde göra, men rådföra sig med någon kunde hon heller icke i denna sak.

Hastigt beslöt hon gå upp till Gertrud Hoff. Rosa hade säkert tagit sin tillflykt till målarinnan eller åtminstone varit där i dag.

När hon öppnade dörren för att gå ut, mötte hon Gustaf Ehrendt, som gladt kom springande uppför trappan och frågade efter fröken Rosa. Hon hade i går lofvat, att han skulle träffa henne hemma vid denna tid, sade han muntert.

Maria såg förfärad på honom: »Rosa var inte hemma . . . hade inte varit hemma på hela dagen.»

»Inte hemma!» upprepade han bestört, som om han inte förstått. Hvar fanns hon då? Han måste uppsöka henne, måste nödvändigt träffa henne i dag.

När Maria sade, att hon var på väg till Gertrud Hoff, emedan Rosa troligtvis var där, följde han med. Tysta skyndade de genom gatorna, båda upptagna af den enda tanken att finna Rosa.

Men konstnärinnan var icke hemma. Tjänarinnan, som öppnade dörren, sade att fröken Hoff på morgonen rest ut till landet för att måla ett porträtt och icke väntades hem förrän om en vecka.

När dörren åter stängdes, stodo Maria och Ehrendt och stirrade tysta på hvarandra.

Gud i himmelen, hvar fanns Rosa! — Maria kände det, som om en stor hand våldsamt klämt om hennes strupe och hotat att kväfva henne. Och gifvande vika för ett oemotståndligt behof att söka hjälp ochråd, omtalade hon, att Rosa fått en sorglig underrättelse, som var orsaken till hennes märkvärdiga försvinnande.

Han betraktade henne med sin skarpt forskande blick och föreföll mycket upprörd. — Hade fröken Rosa inga andra bekanta, hos hvilka hon kunde sökas? Han måste ju träffa henne ännu i kväll.

Men Maria skakade på hufvudet: hon kände ingen annan, som Rosa brukade besöka. Dock återstod ännu den möjligheten, att det i dag varit mycket arbete på kontoret och att Rosa blifvit sittande kvar där, såsom det händt ett par gånger förut.

Hon började gå i riktning mot kontoret, medan Ehrendt sade, att han måste upp till sjukhuset, där han som medicinestuderande hade sig ombetrodd vården af patienter. Han var väntad där af sin far, som i kväll för sista gången, innan han lämnade sin plats som universitetslärare, skulle göra ronden på sjukhuset. Men så snart det bara var honom möjligt, lofvade han återvända till fru Frimans hem för att träffa Rosa.

Behärskad af sin fruktan för hvad som händt systern, hade Maria förgätit att Gustaf Ehrendt aldrig borde återse Rosa. Icke heller tänkte hon på hvad som skulle hända, ifall de båda träffades. Till och med hennes egna känslor för honom skymdes af den allt uppslukande ångesten.

Rosa fanns icke på kontoret. — Hon hade icke varit där på hela dagen, svarade principalen, somännu satt kvar och arbetade. — Han hade trott att hon var sjuk.

När Maria åter kom ut på gatan, begynte hon gå planlöst framåt: Rosa måste ju sökas!

Huru länge eller hvart hon gått, hade hon icke gifvit akt på, förrän hon kände att en liten hand tog i hennes kappa. När hon vände sig om, varsnade hon vid skenet af en gatlykta en liten flicka, insvept i en stor schal, som var dragen öfver hufvudet så att endast två svarta, glänsande ögon blefvo synliga.

Barnet neg och hälsade, och Maria kände igen den lilla judinnan Eva, som var hennes elev i skolan och som äfven ibland stod modell för Gertrud Hoff. Hon märkte nu, att hon befann sig i närheten af det antipoffska huset, där de ömkliga, illaklädda gestalterna ströko omkring i mörkret.

Utan att egentligen vänta ett svar frågade Maria, om Eva icke sett till fröken Rosa, som brukade vara hos fröken Hoff.

»Den unga fröken med det vackra, ljusa håret?» Jo, henne hade barnet sett.

Maria gaf till ett rop: »hvar fanns hon!»

Med viktig min berättade den lilla flickan, att hon i morse, när hon som vanligt sprang öfver gatan till mjölkbutiken, sett fröken Rosa gå förbi. Hon hade varit mycket blek och icke märkt att Eva hälsade. I det samma hade en flicka, som hette Marianne och bodde där i huset och som också brukade stå modell för fröken Hoff, kommit utgenom porten. På henne hälsade fröken och följde med henne in.

Hvem var Marianne? stötte Maria fram orden så häftigt, som om de kväft henne. Hon måste genast träffa Marianne.

Barnet svarade, att hon var en flicka, icke en sådan liten flicka som Eva själf, utan en sådan, som herrarna gingo till. Men eljes var hon strykerska för att polisen icke skulle komma åt henne.

Maria såg förfärad på barnet, som följt henne in och visade vägen genom de smutsiga, stinkande korridorerna, men den lilla flickan förändrade icke en min; det hon talade om, hörde ju till hennes dagliga erfarenheter.

När Eva stannade och knackade på en dörr, stacks ett rödhårigt hufvud ut. Vid åsynen af barnet drog det sig strax åter tillbaka och dörren stängdes, men den öppnades ånyo, när barnet ropade, att en af skolfröknarna ville tala med Marianne.

Hon kände igen Maria och bad henne stiga in. Hennes lilla gosse hade ju gått i skolan, innan han blef sjuk och dog för några veckor sedan.

Med ett misstroget uttryck i sitt djärfva, vackra ansikte med de egendomligt blanka ögonen granskade hon Maria, som i några ord hastigt omtalade, att hon sökte sin syster och att Eva trott sig se henne här.

Jo, den vackra, unga fröken med det ljusa håret, som hon ofta sett i fröken Hoffs atelier, hade varitdär. Marianne hade händelsevis mött henne på gatan utanför och bedt henne in, därför att hon sett ut, som om hon varit på väg att svimma.

När hon kom in, hade hon lagt sig på soffan och snart fallit i sömn. Där hade ingen främmande varit inne i rummet på hela dagen, nyckeln hade hon tagit ur låset, så att de som sökt henne trott henne vara borta, sade kvinnan. Ingen hade heller sett hennes gäst, utom ungen, som stack sin näsa i allt, tilläde hon med en halft förargad, halft beundrande blick på barnet, som stod bredvid Maria med ett djupt allvarligt uttryck i sitt mörkhyade ansikte.

När den unga fröken sedan vaknade i skymningen, tackade hon så vackert, sade att hon kände sig raskare och gick bort. Hvart — det visste kvinnan icke, men undrade just hvad det blifvit af henne, såsom hon såg ingen lycklig människa ut.

Det svartnade för Marias ögon, så att hon måste sätta sig ned, medan kvinnan öppnade dörren och hårdhändt knuffade ut den lilla flickan med anmärkningen, att sådana där sluga ungar bara voro till besvär.

På Marias ångestfulla fråga, hvad hon trodde att systern företagit sig, svarade Marianne med en skak-ning på hufvudet. Och i det hon böjde sig ned och kastade några klabbar på elden för att hålla strykloden varma, hördes hon mumla något om att där nog stod en karl bakom alltsammans.

När hon såg, att Maria ryckte till, log hon sittdjärfva leende: hvad visste de fina damerna om huru lifvet verkligen var . . ,

I det fladdrande röda skenet från ugnen och det gula med de långa skuggorna från den osande lampan på bordet fick kvinnan ett underligt, fantastiskt utseende. Det djärfva ansiktet och den kraftiga gestalten tycktes förstoras, växa ut, förena sig med skuggornas och vrårnas mörker. Hon blef något stort, hemlighetsfullt, förskräckande som lifvet själft.

Darrande steg Maria upp, tackade och sade farväl. Kvinnan kastade en schal öfver hufvudet och följde henne ut, knuffade undan en drucken karl, som ställde sig i deras väg och slungade fram ett »vet hutl» till en annan, som räckte ut handen för att taga i Maria.

Kanske hade Rosa gått hem. Ångesten dref liksom med piskrapp Maria genom de mörka gatorna.

Men Rosa fanns icke hemma, I stället väntade henne där ett bref. När hon med darrande händer slet upp kuvertet, läste hon några i hast med blyertspenna skrifna ord af Gustaf Ehrendt om att Rosa, som var återfunnen, låg på sjukhuset. Och hon ilade dit. —

Allt som därefter hände föreföll Maria otroligt, förvirradt, som en dröm och liksom drömgestalter skymtade människorna fram för henne.

På sjukhuset fann hon Rosa medvetslös i feber-yrsel. Sjuksköterskan bytte om ispåsen på hennes hufvud och hviskade, att statsrådet Ehrendt, som händelsevis varit där, när den unga fröken blifvitditburen, talat om hjärninflammation . . . man finge vänta och se . ..

Sedan kom en ung medicinekandidat och omtalade halfhviskande i aktningsfullt medlidsam ton, att han och hans kamrat för en stund sedan vandrat långs Norra kajen, där det såsom vanligt på kvällen varit tyst och ödsligt. Plötsligt hade de sett en skugga skymta fram och hört plasket af en i vattnet fallande kropp. När de hastat fram till den stora vaken invid kajen, hade de lyckats draga upp den förolyckade . . . Orsaken hade naturligtvis varit feberyrsel, en hastigt påkommen sinnesförvirring . . . den unga damens familj kunde vara fullkomligt förvissad om att händelsen icke skulle omtalas, också sjuksköterskorna hade blifvit tillsagda att iakttaga tystnad . . .

Plötsligt stod Gustaf Ehrendt framför Maria. Hans kropp skälfde, hans ansikte var alldeles hvitt och ehuru han öppnade läpparna för att säga något, hördes intet ljud.

Hon förstod att han visste, hvad det var, som för alltid skilde honom och Rosa åt. Ehuru hon samtidigt kände, att hon själf älskade och alltid skulle älska honom högre än någon annan på jorden, föreföll i detta ögonblick hennes egen olycka såsom något betydelselöst i bredd med den förfärande verkligheten att Rosa måste dö. Och med kärlekens instinkt fann hon svaret på den fråga, som hans läppar icke förmådde uttala: Rosa hade lärt känna sanningen; det hade varit orsaken till hennes förtviflade handling.Han hörde tyst, med det bortvända ansiktet gömdt i sina händer, hvad hon sade. När han åter såg upp, föreföll han flere år äldre än förut, och stämman, som framstötte orden, var hes och brusten. — Han hade beslutit resa bort, långt bort till främmande land för att aldrig vända åter. — Och hastigt böjde han sig ned, kysste hennes hand och var försvunnen.

Hon satt som förstenad. Hans stilla, svala vörd-nadsbetygelse hade känts svårare att emottaga än ett slag hade varit. —

Sedan träffade hon statsrådet Ehrendt, djupt uppskakad af det som händt. Men också det glödande hat hon under alla de förflutna åren hyst till honom, som sköflat lyckan i hennes barndomshem, bleknade och sköts i denna stund åt sidan af den enda tanken att Rosa måste dö. Utan någon invändning hörde hon honom säga, att han ordnat allt så att Rosa här kunde få den bästa möjliga vård. Och hon märkte icke, när han lämnade rummet. —

Sjuksköterskan, som kom tillbaka för att fylla ispåsen, skakade bara på hufvudet vid Marias ångestfulla frågor. Ännu visste man ingenting, kunde ingenting säga, men det hade ju i alla fall varit en stor lycka att statsrådet själf funnits tillstädes och strax kunnat föreskrifva den bästa och riktigaste behandlingen ... en så skicklig läkare som han var, och en så god människa! —

När det led mot morgonen, Öfvertalade sjuk-sköterskan Maria att gå hem och söka en stunds hvila. Här kunde ju i alla fall ingenting göras, allt stod på samma punkt och skulle troligtvis länge förblifva lika.

Det var så tidigt, att ännu ingen den kalla, mörka vintermorgonen var uppstigen hos fru Friman. Osedd kom Maria in i sitt rum och kastade sig dödstrött ned på sängen, där hon strax föll i en tung, djup sömn.

Då drömde hon, att hon såg Rosa komma springande leende och glad med en blomsterkrans virad kring hufvudet, såsom fordom därhemma, när ängarna om sommaren stodo fulla af blommor. I glädjen öfver att systern lefde och var frisk, ropade hon med armarna utsträckta mot henne: »Rosa! Rosa!» — och vaknade vid ljudet af sin egen röst samt brast i gråt.

Tårarna löste den fruktansvärda spänning, som hon hela det sista dygnet lefvat i. — Kanske . . . kanske skulle Rosa icke dö! Ack om hon finge lefva . . . då kunde kanske ännu något göras . . . Illa hade hon fyllt löftet till den

döende fostermodern att skydda Rosa och aldrig öfvergifva henne. När Rosa stått ensam i sin förtviflan, hade hon låtit henne irra hemlös omkring, utan stöd, utan hjälp . . . Om Rosa måste dö, blef skulden hennes! . . . Men hon lefde ju ännu . . . eller tänk om hon dött under den tid Maria varit borta . . .!

Med darrande händer skyndade hon att kläda sig och lade hastigt ihop några saker för Rosasräkning. När där ett ögonblick blef tyst i matsalen utanför och hon hörde att ingen fanns därinne, hastade hon ut och lyckades undgå nyfikna blickar och frågor.

Då hon kom i tamburen, stod där en gammal herre, som frågade efter fru Friman. Kanske var det hennes uppjagade inbillning, som i den gamla herrns ansikte spårade något olycksbådande. Men innan hon stängde dörren, måste hon ofrivilligt än en gång se sig om efter honom, där han stod med händerna på ryggen och granskande blickade omkring sig.

XVII.

Den gamla herrn hade presenterat sig som kommerserådet Ahlsell och fru Friman öfverfölls af en häftig hjärtklappning, när han bad henne stänga dörrarna, emedan han måste tala om en viktig angelägenhet med henne ensam.

Han efterkom långsamt hennes inbjudning att sitta ned och bredde omsorgsfullt och metodiskt ut en sidennäsduk öfver sina knän, under det hon riktade sina förskräckta, runda Ögon mot den tigande gästen med en stum, bäfvande förhoppning att det han skulle säga icke måtte vara något svårt och sorgligt.

När han slutligen började tala, sade han långsamt och tydligt, såsom en man, van vid att människorna uppmärksamt lyssna till hvarje ord från hans läppar, att han fordom känt fru Frimans man . . . en hedersman i alla afseenden, bekräftade kommerserådet med en högtidlig böjning på sitt stora hufvud.

Efter några ögonblicks tystnad, hvarunder fru Friman kunde höra sitt hjärtas slag, frågade han därefter, om hon hade en son, vid namn Georg, som var student, och om hon, hm-m, märkt att sonens affärer dessa tider, hm-m, varit i oordning?

Herregud, var det något som angick Georgsaffärer? Nej, hon visste ingenting ... jo, det visste hon, att han ofta varit utan pengar och att hon gifvit honom allt hvad hon kunde ge, samt oupphörligt förmanade honom att lefva sparsammare . . .

Ja, kommerserådet var öfvertygad om att fru Friman gjort hvad hon kunnat för sonen ... och hennes man hade alltid varit en hedersman. Det var också af aktning för hans minne, som kommerserådet kommit själf för att med henne tala om denna ledsamma sak, i stället för att låta det ske genom ett ombud . . . Ungdomen var lättsinnig . . . man roade sig i stället för att arbeta som i forna tider . . , man gjorde skulder i stället för att som förr rätta munnen efter matsäcken . . . och man glömde, att skulder måste återgäldas och att växlar förföllo. Studenten Friman hade skrifvit kommerserådets sons namn på en växel. Emedan sonen för tillfället vistades i utlandet, hade fadern blifvit underrättad om att växeln förfallit. Nu hade han emellertid först velat tala med fru Friman om denna affär, så kunde den kanske arrangeras i tysthet, utan att blifva allmänt känd . , . Det vore ju önskvärdt för den unga mannens egen skull. Med studenten Friman, som han redan tidigare samma morgon låtit kalla till sig, hade han talat, och studenten Friman hade erkänt, att han förfalskat namnet.

Fru Frimans hopknipna läppar hvitnade, medan hennes blickar ångestfullt hängde fast vid den gamla herrps ansikte. — »Hur stor är summan?» pressade hon slutligen fram.»Tvåtusen mark,» svarade kommerserådet, i det hans ansikte antog det ogenomträngliga uttryck, som en äkta affärsman sätter upp, så snart en summas storlek skall nämnas.

»Tvåtusen mark!» upprepade hon mekaniskt. »Hvarifrån .. .? ja, ja, naturligtvis anskaffar jag dem,» rättade hon sig förskräckt. »Jag har dem ju inte nu här till hands, men kommerserådet är säkert god och väntar till i morgon?» bad hon ångestfullt. — »Och sedan . . . sedan får ju ingen nånsin veta däraf . .? Jag har nu inte pengarna här, men

skaffar dem säkert till i morgon . . .!» Hennes tänder slogo mot hvarandra och munnen var alldeles torr, så att tungan klibbade vid gommen och orden blefvo svåra att uppfatta.

Den stela, ogenomträngliga affärsmannen betraktade tyst hennes upphettade, ångestfulla ansikte. — Hm-m, i alla fall förtjänade den unga mannen en allvarlig näpst, anmärkte han. På eftermiddagen skulle fru Friman skicka sonen till kontoret, icke till kommerserådets hem, inskärpte han, utan till kontoret, ty han blandade af princip aldrig ihop affärerna med hemmets angelägenheter.

När den gamla herrn gått, stod fru Friman och stirrade framför sig, som om hon fullständigt förlorat förmågan att uppfatta det hon hört. Men plötsligt tog hon sig med båda händerna om hufvudet och störtade in i den lilla halfmörka skrubb, som hon kallade sitt toalettrum, samt började med feberaktigbrådska kläda om sig. Oupphörligt fällde hon, hvad hon tog i, och hackade tänder som af köld. En enda tanke stod klar och tydlig för henne: hon måste till i morgon anskaffa tvåtusen mark. Hennes son fick icke af hela världen utpekas som en tjuf och bedragare.

Tvåtusen mark var visserligen en förskräckligt stor summa . . . men hennes kusin Carl Fredrik Ehrendt var rik, han skulle kanske låna henne dessa pengar, han var också en god människa . . . Ett par gånger förut hade han lånat henne mindre summor, som hon tyvärr icke ännu varit i stånd att återbetala, och Sofi hade förbjudit henne att nånsin mer vända sig till honom . , . men Sofi var alltför sträng . . . Hon påstod också, att fru Therese såg snedt på mannens fattiga släktingar . . . Men nu kunde det icke hjälpas, pengar måste fås till hvilket pris som helst . . . måste fås!

Tankarna hvirflade om i fru Frimans hjärna. — Hon kände det nästan som en lättnad, att Georgs hatt och paletå icke funnos i tamburen; han var således utgången och hon behöfde icke tala med honom just nu. Det fortaste hon förmådde, skyndade hon genom gatorna i hopp om att ännu hinna träffa sin kusin, innan han gick till sitt embetsrum. — Pengarna skulle hon redligt återbetala, om hon än finge arbeta natt och dag för att skrapa ihop slant efter slant. Och Georg måste börja arbeta och förtjäna pengar . . . det måste bli slut med fester och dyrbara nöjen . . . men hvad skulle Sofi säga . . .?Hon blef tvungen att stanna några minuter i trappan, innan hon ringde på. Hennes hjärta klappade så häftigt, att hon knappt förmådde draga andan, och en torr, kväljande känsla i strupen tvingade henne att oupphörligt svälja.

När dörren öppnades, fick hon svaret, att senatorn icke var hemma. — Men fru Therese, som hört hennes röst, kom ut i tamburen och bad henne stiga in, och hon följde med, utan att egentligen veta, hvarför hon gjorde det. Ty icke kunde hon ju för denna rika, lyckliga kvinna omtala sin sorg.

Medan fru Therese satt och gned sina välvårdade, juvelprydda händer mot hvarandra, omtalade hon, huru öfverhopad af arbete hennes man varit dessa tider, då han tillträdt sitt nya, ansvarsfulla embete. I hemmet sågo de nästan alls icke till honom. Och hon själf hade också mycket att ställa om. Det hade nämligen blifvit bestämdt, att Emmy skulle resa utrikes. Hennes far ville låta henne vistas en längre tid i ett sydligare, hälsosamt klimat, emedan hon varit litet klen hela vintern, och i utlandet finge hon också studera musik, som hon alltid varit road af. Gustaf åter hade tidigt i morse, innan någon annan ännu var uppstigen, rest ut till Lindby. Han fick alltid sådana plötsliga infall, som han strax satte i verket. Och barnen voro ju så förtjusta i Lindby. Men allt detta resande och farande gjorde lifvet i hemmet oroligt, bråkigt och tröttsamt; därtill kom det stora hushållet. . . och de många främmandena . . .Hos fru Friman, som tyst satt och hörde på, steg en dof förbittring långsamt upp: hvad visste denna elegant klädda, rika dam, som rådde öfver tre tjänare, om slitet och släpet i ett stort hushåll? Hvad visste hon om mödorna och trälandet bara för dagens nödtorft och dagligt bröd? Hvad visste hon om fattigdomens förbannelse, om skam, om vanära . . .? Men just dessa fina damer ställde till de stora, lysande festerna, där ungdomen frestades och lockades, där Georg gjort af med pengarna . . .

Hon kände blodet rusa upp mot hufvudet, medan hennes händer blefvo iskalla. Det susade för öronen, det svindlade för ögonen och hon steg hastigt upp och skyndade att säga farväl. — Men kanske kunde hon få träffa Carl Fredrik någon stund på eftermiddagen? I fall hon bara visste, när det passade för honom att taga emot, skulle hon komma tillbaka . . . om han bara kunde träffas ett ögonblick, stammade hon.

Naturligtvis var det icke svårt att genomskåda orsaken till denna enträgenhet. — Då fru Therese efter några minuters öfvervägande bestämde ett klockslag på eftermiddagen, skedde det också med det uttryckliga förbehållet, att hon naturligtvis icke bestämdt visste, om mannen då kunde taga emot, men det ginge ju alltid an att försöka komma igen . . .

Så fort de sjuka, trötta benen buro, skyndade fru Friman hem till sina många eftersatta morgonsysslor. Dessutom måste hon riktigt allvarsamt talamed Georg och det skedde bäst denna tid på dagen, medan de flesta af inackorderingarna voro ute.

När hon kom hem, föreföll det ovanligt tomt och tyst i huset. Denna ovanliga stillhet hade något skrämmande med sig. Hon hörde ekot af sina egna steg och öfverfölls af skräck jämte förnimmelsen af att någon olycka skett och att det var sorgen, som stirrade emot henne ur tomheten och tystnaden. Genom hennes trötta hjärna flög tanken på att en förfalskare brukade straffas med fängelse: tänk om de fängslat Georg och fört bort honom!

Utan att ge sig tid att lägga af hatt och kappa, skyndade hon till sonens rum och öppnade med darrande händer dörren. — Å, gudskelof! där satt han i den stora länstolen med ryggen vänd mot dörren!

»Georg!» sade hon.

Men hennes röst blef klanglös och dämpad af ångesten öfver huru det skulle kännas för honom, när han nu vände sig om och i hennes ansikte kunde läsa att hon visste, hvad han gjort. — »Georg!» upprepade hon än en gång.

Men han rörde sig icke.

Hvad låg där på golfvet vid hans fotter? En revolver!

Hon störtade fram.

Nej! ack nej, nej! Det var ju icke sant! Hennes gosse hade icke skjutit sig!

I vanvettig ångest böjde hon sig öfver honom och tryckte det bleka, blodiga hufvudet mot sitt bröst. —Han måste vakna upp igen! Han var ju icke död, hennes lilla Georg, ack nej, nej! Hon skulle värma honom, lindra hans plåga, liksom förr i barndomen, då han var sjuk och hon vaggade honom till ro vid sitt bröst . . . Nu var han sjuk! . . . Ja, han var sjuk och hon trodde icke, att han hade gjort något ondt . . . Hon ville trösta, hon ville hjälpa honom . . . Allt skulle åter bli bra, om han bara ville slå upp sina ögon igen . . . sina stora, vackra ögon, som hon älskade . . . älskade . . .!

När tjänarinnan kom in för att elda, fann hon fru Friman liggande medvetslös på golf vet framför stolen, där hennes döda son satt hopsjunken.

XVIII.

Georg Frimans plötsliga död och det slaganfall, som hans mor träffats af, vände uppmärksamheten från Rosa. Det blef en giltig förklaring, att hon förkylt sig den kalla vinternatten, när hon upphettad kommit hem från festen. Dagen efteråt hade hon på gatan öfverfallits af ett häftigt illamående, och emedan hon händelsevis befunnit sig i närheten af sjukhuset, hade några hjälpsamma människor fört henne dit, och sedan hade hon blifvit liggande där.

På frågorna vid middagsbordet svarade Maria oföränderligt, att Rosa var bättre, men att förbättringen skred mycket långsamt framåt.

Det var också det enda hon själf visste. Det var svaret, som hon själf erhöll vid sitt dagliga besök på sjukhuset. Ty sedan Rosa länge legat medvetslös och i yrsel, befann hon sig efter uppvaknandet i ett tillstånd af ytterlig kraftlöshet och fullständig likgiltighet: sällan hördes hon yttra ett ord och aldrig uttalade hon en önskan.

När Maria sedan återvände från sjukhuset och satt lutad öfver sina böcker, brottades hennes tankar med frågor, som inga böcker kunde lösa. Men ofta förde grubblet då fram för hennes själs öga bilden af fosterfadern, sådan han legat och i nattens mörkerångestfullt sökt knyta sina förlamade händer till kamp mot det outgrundliga. Och

hon kände sig lik honom. Kring sig såg hon idel mörker: lifvet var grymt, fruktansvärdt, obegripligt . . .!

Ingen hade hon att anförtro sig till, ingen att rådgöra med. Karin Dahl och de andra kamraterna voro alla upptagna af sitt eget arbete, sina egna planer, sina egna förhoppningar. Och Gertrud Hoff hade rest till Paris med sin stora tafla, som skulle utställas på salongen. Ibland hände det väl, att Sofi kom in och satte sig på yttersta kanten af en stol liksom af fruktan för frestelsen att blifva sittande alltför länge, ifall hon intog en bekväm plats. Men hon dignade själf under den tunga börda, som moderns sjukdom lagt på henne ensam, och hon kom själf för att omtala sina bekymmer.

Mot våren hade där ju blifvit mindre arbete i hushållet: middagsgästernas antal hade minskats; Grean-der hade icke kommit tillbaka från sin resa i landsorten för det stora, nya, finska affärsföretaget, han skulle dröja länge borta, hade han skrifvit; öfversten och hans syster flyttade till en svåger på landet och herr Woller, som sökt transport till en tjänst i Åbo, hade redan rest dit. Ja, det var nu visserligen mindre arbete . . . men mindre inkomster också . . . Och sedan blef där en ny uppsättning ... så gick det år efter år, sade Sofi.

Maria såg efter den lilla, tunna gestalten, som åter hastade bort till sina många sysslor. För Sofi varhemmet bara en trampkvarn. Själf måste Maria också in i kvarnen. Hemmet? . . . hvar fanns det? — Tanken gick alltid i samma kretslopp och stannade alltid inför samma gåta.

Då hände det en dag, att någon knackade på dörren och Anna Lindcrantz, som varit bortrest för att vårda sin hälsa, trädde in. När hon vid hemkomsten hörde talas om Rosas sjukdom, hade hon skyndat hit för att se, om hon kunde vara Maria till någon hjälp. Ifall hon bara kunde hjälpa, ville hon så innerligt gärna göra det.

Om svaga händer sträckas ut af stor godhet, bli de starka stöd. Om röster, dallrande af medkänsla så att ljudet förlorar sin skärpa, tala tröstande ord, hviskas snart ett svar tillbaka på frågor, som de aldrig gjort. Ingen fick emottaga så många förtroenden som Anna. De mest olika slags människor omtalade för henne sina sorger. Hon fick alltid tid till att höra på och där låg mycken kraft förborgad i en fast, kärleksfull tryckning af hennes fina, smala hand.

Maria visste icke huru det gick till, att hon öppnade sitt hjärta för Anna. Förr hade det icke varit möjligt, så olika som de tänkte i nästan alla frågor. Men tårar förde utöfver tankar och bortom åsikter. Och dessutom kunde ingen komma fram med undanflykter för Anna. Hon skulle visserligen ingenting sagt därom, men den som gjorde det, hade snart förrådt sig själf.Sedan Maria talat om det som händt, begynte de tala om framtiden. — När Maria afslutat sin kurs, skulle våren vara inne med sol och värme, och då kunde Rosa troligen stå ut med en lång resas ansträngningar. Läkaren hade sagt, att hon ovillkorligt måste bort, långt bort till nya förhållanden bland nya människor.

I Amerika kunde en skicklig, kraftig gymnast genom sitt arbete skaffa sig utmärkta inkomster, visste Anna. Hon hade en god vän i New-York, till hvilken hon lofvade skrifva ännu samma kväll för att närmare taga reda på saken.

Men respengarna ville Maria aldrig taga emot af senator Ehrendt: han hade visserligen erbjudit dem, men hon hade visat anbudet tillbaka med påminnelse om hans löfte till hennes döda fostermor.

Respengarna, sade Anna, skulle finnas färdiga, så snart de bara behöfdes . . . som ett lån, ja, naturligtvis som ett lån, bekräftade hon leende.

Och medan förtroenden gåfvos och planer uppgjordes, svepte marskvällen rummet i vårens gryende, aningsfulla skymning. — Anna hade gripit Marias hand och höll den mellan sina båda. Det var kvinnornas sak att sluta förbund mot sorg, lidande och orättfärdighet i världen, trodde Anna.

När hon gått, blef Maria sittande tyst och orörlig. Den kärleksfulla handen, som räckts fram emot henne, hade kommit något härjadt och förkrympt inom henne att åter resa sig. Tårarna trängde upp i hennes ögon och strömmade utför kinderna. Mendet hon gret öfver var icke hennes egna grusade förhoppningar och hennes kärlek, som för alltid skulle förblifva obesvarad. Hon gret öfver sitt hat, som vållat olyckan. Hon såg för sig uttrycket af

för-stening i Rosas ansikte, när den grymma sanningen blef uttalad. Hon såg för sig Rosa, irrande hemlös och förtviflad omkring i den främmande staden, där den enda, som räckt ut en hjälpande hand, varit en sköka. Hon såg för sig vinterkvällens mörker, feber-yrseln, det svarta, kalla vattnet . . ,

Olösligt grepo tankarna som länkar inom hvarandra. Sanningen hade icke dräfvit Rosa till den förtviflade gärningen, Marias hat hade gjort det. I den stunden, då hon yppade sanningen, hade hon hatat systern, därför att de båda älskade samma man, men Rosa var den han älskade tillbaka. Ifall hon hållit Rosas hand i sin, när den hårda sanningen måste uppenbaras, så hade systern vetat att där fanns stöd. Ifall hon böjt sig ned och hviskat fram de grymma orden, så hade de åtminstone mist ljudets obarmhärtighet. I stället för en sanningens förkunnare, som hon inbillat sig vara, hade hon varit en mördare, som stuckit ett dödande vapen i sin systers hjärta. — Minnen, intryck, känslor från fordom strömmade in öfver henne. Hon såg Rosa åter som den lilla flickan med vårens blommor i håret. Och hon kände att framtiden på ett olösligt, hemlighetsfullt sätt var bunden vid det förflutna. — »Göra bot! börja om igen! godtgöra!» snyftade hon.

XIX.

En solig dag, då våren sprungit in i försommaren, låg den stora ångaren färdig till afresa.

Sedan Maria fört Rosa till hvila i hytten, stod hon på däck och betraktade de resande, som gingo ombord. — Hon såg några komma tågande lugna och värdiga, förvissade om att de hade god tid. Andra, som ansågo en affärd alltid förenad med brådska, koramo rusande med svetten i pannan eller hoppade ur droskan, innan den stannat, och stodo i feberaktig oro öfver att båten plötsligt skulle kasta loss och ånga bort under den tid, som åtgick till penningväxling med kusken. Och när de till sin stora tillfredsställelse funno, att ångaren lyckligtvis låg kvar, skyndade de öfver landgången, medan deras kvarglömda saker upphittades i droskan och buros ombord af besättningskarlarna.

Nu syntes Sofi Friman med ett litet paket i handen. I det vackra, klara dagsljuset framträdde obarmhärtigt hennes slitna, urblekta dräkts alla brister.

Då Sofi kom upp tillbaka från hytten, dit hon gått för att säga Rosa farväl, tänkte hon, att Rosa var lik en bruten blomma, dömd att vissna. Hon såg bort mot Maria, som var omgifven af kamraterna igymnastikkursen, hvilka kommit med blommor för att säga farväl, och hon tänkte, att Maria var vacker, där hon stod med de lysande blommorna i handen. Hvilken lycka att kunna resa bort, långt bort! En kväfvande känsla snörde ihop Sofis strupe.

När kamraterna tagit afsked och gått, ställde hon sig tyst vid relingen bredvid Maria.

»Se,* sade hon och lutade sig framåt, »där går några af våra senatorer, det är visst någon kejserlig högtid i dag.» — Hon visade ut mot torget på en grupp embetsmän i guldsmidda uniformer, som högtidligt vandrade mot generalguvernörens residens.

»Där går senator Ehrendt,» fortfor hon. »Han har alltid varit vänlig mot oss. Härom dagen, när jag händelsevis mötte honom på gatan, stannade han och frågade, huru det stod till med mamma. Då nämnde han om, att hans hem var så tomt, sedan hans barn rest bort. Han har alltid varit en hemkär man, minns jag. Fordom när jag som barn nångång fick följa med föräldrarna till de stora julbjudningarna på Lindby, minns jag, huru glad och upprymd han var öfver att se släkten samlad i det gamla hemmet. Men nu tycker jag han riktigt ser åldrad och trött ut.»

Maria lät blicken följa Sofis och genom hennes tanke flög minnet af en annan ensam man, som i nattens mörker ångestfullt sökt knyta de förlamade händerna till kamp mot det obegripliga lifvet. — Det fanns då en vedergällning . . .?

I detsamma ringde skeppsklockan afgångssignalenoch gripen af en häftig sinnesrörelse, utbrast Sofi: »Ack, om inte mamma här hemma vore sjuk och oförmögen att sörja för sig själf, skulle jag följa med! . . . Det svåraste är

ju inte arbetet, fattigdomen eller sorgen. Det värsta är att se skadeglädjen lysa ur ögonen, att höra hviskningarna, så snart man vänder ryggen till och veta, att det talas . . . inte om olyckan . . . nej, bara om skammen. Men nu kan jag inte resa bort. Mamma, som förr alltid var så hurtig och glad, förnöjd och arbetsam, blir för hvar dag slöare, sorgsnare och oförmögnare att reda sig på egen hand. Hon sitter bara och gråter öfver att de har röfvat hennes son ifrån henne . . . Det har de fina damerna gjort, de har tagit Georg, säger hon . . . Ack, att få komma bort . . . riktigt långt bort, där ingen kände det som har skett, och där man kunde börja på nytt igen!»

Hon slog lidelsefullt armarna om Maria, kysste henne och skyndade öfver landgången, som just skulle dragas in.

Maria såg henne försvinna i människomassan, medan afståndet mellan ångaren och stranden hastigt vidgades.

Med en fientlig blick mot staden, till hvilken hon en gång kommit med så ljusa förhoppningar, upprepade hon: -Börja på nytt!» — Allt hade varit ett misstag . . . sken och narrverk! . . . Måste orättfärdigheten alltid skilja, söndra? Måste den skingra människorna som vilsna vandrare på okända stigar?Med den oändligt bittra känslan af att hon var en af de ensamma vilsna vandrarna, som förgäfves spanade efter fristaden, vände hon sig om och såg ut mot hafvet.

Där syntes borta vid synranden öfver de ändlösa vidderna glänsande moln torna upp sig liksom höjder i ett hemlighetsfullt, fjärran land. Undrande, utan förhoppningar, utan glädje såg hon bort mot den okända framtiden, medan bakom henne det gamla landet småningom försvann, såsom hade det sjunkit i hafvets djup.

XX.

Än en gång hade våren kommit till jorden. Men det blef en underlig vår i det gamla seklets sista år.

Det var som om solen icke förmått genomtränga molnen och upplysa jorden. Det var som om värmen icke mäktat smälta isen och snön. Det var som om kölden förenat sig med orättfärdighet, makt, våld och hat för att förgöra landet, som om okända, onda makter i mörkret lurat på att förkväfva all växtkraft, allt lif.

Men ljuset och lifvet kunna aldrig betvingas. Bommas det för, stängs det till på ett håll, tränger den oförstörbara, lifalstrande kraften fram på ett annat, banar sig väg, bryter igenom.

Det som icke fick synas, gömdes i människornas hjärtan. Där grodde det, svällde ut, växte upp till något nytt. Där sprang vårfloden fram, sköljande bort mycket gammalt agg, mången gammal oförrätt. Där steg den till en mäktig våg af hänförelse, som ett ögonblick gick öfver landet. Och folket samlades för att bygga altare och frambära offer till fäderneslandet såsom deras hjärtan manade dem och deras ande dref dem.

*Vid järnvägsstationen gingo några män i den vackra vårkvällen långsamt fram och åter, bidande aftontåget från Helsingfors.

När de kommo åkande till stationen efter präktiga, välfödda, glänsande hästar, som kråmade sig i de blanka seltygen, syntes det att de voro socknens mest betydande män.

I ansiktsuttrycket hos dem alla låg något spändt, förgrämdt och oroligt väntansfullt. Och hvarje nykommen hastade, såsnart han hälsat på dem som voro där förut, att fråga, om det hördes något nytt. Frågan ställdes alltid till stationsinspektorn, som i egenskap af postmästare hade reda på mångt och mycket.

Ett stycke från de andra gick en allmogeman i hemväfda grå kläder och knarrande stöflar och såg allvarlig och begrundande ned framför sig. Det var kommunalnämndens ordförande, som tänkte öfver det tal han fått i uppdrag att välkomna senator Ehrendt med, när denne nu flyttade ut för att blifva bofast på Lindby.

Den sistkomna, kring hvilken alla de andra strax flockade sig, var brukspatronen, som dagen förut hade återvändt från en af färsresa och därför möjligen kunde sitta inne med något nytt. En ung järnvägs-praktikant gjorde sig hastigt ett ärende ut till stationsinspektorn i förhoppning att kanske i förbifarten snappa upp någon intressant nyhet.

Ne-ej, något särskildt hade brukspatronen nu ickehört. I Helsingfors rådde samma oro och ovisshet som öfverallt annorstädes. Tusen rykten flögo omkring, det ena otroligare och vidunderligare än det andra . . . censuren strök hejdlöst eller drog in den ena tidningen efter den andra, men ingen visste något bestämdt . . . man bara väntade på nästa åtgärd.

Hvad gjorde de afskedade senatorerna? frågade någon.

Den ena ett, den andra ett annat. Några öppnade advokatkontor. Ehrendt slog sig ju ned på landet och blef jordbrukare . . .

»Ja, socknen får genom hans ankomst glädja sig åt ett stort tillskott af intelligens och andlig kraft,» inföll folkhögskolläraren entusiastiskt.

»Ja, visst är Ehrendt en kapabel karl, mångsidigt begåfvad och eger en otrolig arbetsförmåga,» bekräftade häradshöfdingen med det stora, runda, rödletta ansiktet i fullmånsformat. — Det talades en tid om hans sträfvan efter makt och jakt efter popularitet. Man gick så långt som att rent af påstå honom vara en lycksökare, men det har nu visat sig vara förtal. Han är en af dem som uppträdt manligast och mest oförskräckt i vår författningskamp. Hans uttalande vid det af görande plenum i senaten var storartadt.»

»Har senator Ehrendt stor familj?» frågade kronofogden, som nyss flyttat till orten.

»Han och en ogift dotter bor tillsammans och med dem hans äldsta dotters son,» svarade häradshöf-dingen, som kände människors födelsedagar, födelseår jämte familjeförhållanden på sina fem fingrar och i allmänhet var förtjust öfver att företaga släktutredningar. — »Senatorskan Ehrendt är död och likaså den äldsta dottern, som var gift med Bernström, ni minns Herman Bernström, som för en åtta, tio år sen gjorde den lysande konkursen. Han var en begåfvad karl, utomordentligt glad, kvick och rolig i sällskap, men lättsinnig i affärer... å, så lättsinnig! Han rymde undan sina många fordringsegare till Australien, men torde ha dött där. Det påstods, att alla rikedomarna, som senatorskan Ehrendt hade fört till boet, ströko med i den konkursen, och att hennes hälsa bröts af sorgen och grämelsen. Säkert är i alla fall att mannens oförsvarliga handlingssätt förde fru Eva Bernström i grafven. Hon var en fin natur, jag kände henne, när vi båda var unga . . . Räddningen för Ehrendt fanns den gången i Lindbyskogarna. Ingen, hvarken egaren eller någon annan, hade egentligen känt till att de var så värdefulla. Här såldes skog, otroligt mycken skog från Lindby det året. Men sedan dess är Ehrendt ingen rik man mera . . . osäkert är väl också, huru det går med pensionsfrågan nu efter afskedandet.»

»Tusan till stiligt kvinnfolk, fröken Ehrendt!» inföll postmästaren och knäppte med fingrarna. — »Jag såg henne sist, då jag var i Helsingfors. Hon har nyss kommit hem från England, där hon har varit professor i musik vid något college, hörde jag. Hon har ocksåuppträdt som kompositör, nånstans i utlandet har hennes kompositioner uppförts och vunnit erkännande, stod det i tidningen . . . Men säg, du,>> — vände han sig till häradshöfdingen, i det han sökte ge sitt ansikte ett djupsinnigt uttryck — »hur kommer det sig, att en så vacker kvinna går ogift? Minns du, hon var en mycket firad flicka i vår ungdom!»

»Om jag minns henne!» — Häradshöfdingen lutade sentimentalt hufvudet på sned. — »Hon hade många beundrare: en af dem var Greander, den mäktiga bankchefen . . . Greander har varit mycket eldfängd af sig,» skrattade han. — »Å ja, flere än en och två har legat för hennes fötter och diktat sonetter till månen.»

Allas blickar riktades mot baronen, socknens rikaste godsegare, en lång, mager herre, som aflägsnat sig ett stycke från de andra, så snart de började tala om familjen Ehrendt, och som småhvisslande stod och såg upp mot de långsamt seglande, förgyllda vårskyarna. Han hade rykte om sig att vara ett original och smått poet, ehuru ingen någonsin läst en vers af honom. Det var en allmänt känd hemlighet, att han ända sedan unga år förgäfves sträfvat efter fröken Emmy Ehrendts hand.

»Hvem minns inte Emmy Ehrendt från den tiden, då man själf var ung student och magister!» — Häradshöfdingens runda ansikte fick ett smäktande, vekt drag, som uttryckte längtan efter de för alltid försvunna ungdomsdagarna. — »Hvem minns intehenne, sådan hon kom gående på espis: den slanka, smidiga gestalten med utmanande hållning, det ljusa håret, som lyste på långt håll, den käcka kastningen på hufvudet, de

öfvermodiga, strålande ögonen, det hemlighetsfulla småleendet och det retsamt gäckande sättet . . .»

»Karlen har ju själf tydligen varit öfver ögon och öron kär i henne, det hörs väl!» utropade kronofogden med ett skratt, i hvilket de andra instämde.

Häradshöfdingen log förbehållsamt. Han hade ingenting emot att anses varmblodig och färdig till dårskaper för en vacker kvinnas skull. I det han med tummen öfver axeln pekade bakom sig i riktning mot baronen, hviskade han till kronofogden och folk-högskolläraren, som ännu icke voro förtrogna med ortsförhållandena:

»Ser ni, han där har hela lifvet igenom i andanom legat på knä för fröken Emmy Ehrendt, som har gifvit honom många korgar. Det gick så långt, att han för att behaga sitt hjärtas kallsinniga dam och vinna hennes ynnest en tid försökte uppträda som varm förespråkare för alla kvinnofrågor i landtdagen, där han såsom hufvudman för ätten har säte och stämma i ridderskapet och adeln. Tyvärr vann han ingenting därmed. Sedan dess afskyr han allt som på något vis kan hänföras till kvinnoemancipationen. Självfva namnet är honom förhatligt, han tål inte höra det en gång. Men de unga flickorna svärmar för honom. De finner historien om hans trogna, obesvarade kärlekpoetisk . . . när de inte finner den löjlig. Hvem blir nånsin slug på unga flickors tycken och tankar !>

»Har inte senator Ehrendt söner?» frågade folk-högskolläraren.

»Jo, bevars! Den yngre är arkitekten Karl Ehrendt, han som bygger de många nya husen i Helsingfors; en flink karl, men en våghals. Den äldre, som är läkare, vistas sedan många år i Amerika,» svarade stationsinspektorn.

»Vi satt bredvid hvarandra på skolbänken, Gustaf Ehrendt och jag,» inföll häradshöfdingen, som ogärna lät andra komma till ordet. — »Herregud, ja, det är tider sen dess! Och som unga studenter träffades vi också ibland, det var heller inte i går det!» — Han for med handen öfver sin stora, utstående mage och suckade: »Man åldras!

Gustaf Ehrendt var eljes ett riktigt skolljus och dygdemönster. Men vi hade respekt för hans åsikter, som alltid var mycket utpräglade. Vi gjorde inte narr af hans oförvitlighet, såsom det annars brukas i slyngelåldern, vi erkände hans öfverlägsenhet. Han var en mycket lofvande ung man, mycket lofvande!»

»Nå, men hvarför reste han bort från landet?» frågade folkhögskolläraren ogillande.

»Tja!» — Häradshöfdingen kisade med ögonen och drog pannan i djupsinniga veck. — »Hvarför Gustaf Ehrendt reste härifrån?» upprepade han. »Det är inte lätt för en annan att säga . . . det är också längesedan. Hans bortresa väckte mycken uppmärksam-het i kamratkretsarna, minns jag. Begåfvad och flitig som han var, hade han redan gjort undan kandidatexamen och slagit sig på medicin, i faderns fotspår. Så, en vacker dag reste han sin väg från alltsammans. Det var något hemlighetsfullt därmed.»

»Men just den hemligheten är ju det intressanta i saken, begriper du väl,» anmärkte kronofogden otåligt. »En ung man i god samhällsställning och med en lofvande framtid för sig reser inte plötsligt från alltsammans utan vägande skäl.»

»Där var kärlek med i spelet,» sade häradshöfdin-gen långsamt med ett bemödande att erinra sig förbleknade detaljer.

»Nå, hvilken roll spelade unga Ehrendt?» frågade kronofogden åter, som vidhöll att med juridisk grundlighet leda förhöret.

»Hvilken roll! Jag sade ju, att man aldrig fick reda på det hela. En dåre kan också fråga mer, än sju visa förmår svara! . . . Gustaf Ehrendt är eljes gift numera därborta i Amerika.»

»Jag känner hans fru, hon är från Finland och heter Grahn, Maria Grahn,» sade stationsinspektorn.

»Nej,» utropade häradshöfdingen, »hur känner du henne?»

»För flere år sen var jag med min hustru på en resa i Schweiz — första och antagligen sista gången man kunde slå sig lös. — Vi tillbragte ett par veckor i den lilla förtjusande staden Vevey vid Genfer-sjön. Vid vår ankomst måste jag vid järnvägsstatio-nen reklamera en koffert, som hade blifvit efter, men hade trots mina ansträngningar

lite svårt att göra mig förstådd på det främmande språket. Då vände sig en ståtlig ung dam, som stod bredvid oeh hörde på, till mig och frågade småleende på svenska, om hon fick hjälpa mig. Hon hade af det namn jag nämnde som mitt antagit, att jag antingen var från Sverige eller Finland.

Det var fröken Maria Grahn. Sedan vi hade klarat affären med kofferten, upptäcktes det, att vi bodde på samma hotell.

Vi var därefter ofta tillsammans. Vid måltiderna träffades vi regelbundet och min hustru blef mycket intagen af fröken Grahn.»

»Skyll på hustrun!» gäckades häradshöfdingen, som alltid hade svårt att hålla sig tyst.

»Småningom fick vi veta,» fortsatte stationsinspek-torn utan att låta sig störa, »att fröken Grahn var sjukgymnast och bosatt i Chicago, där hon hade stor praktik och där det gick henne väl. Hon hade för en tid sedan kommit med en sjuk syster till Schweiz, emedan systern icke kunde fördraga klimatet därborta och läkaren som en sista utväg skickade henne till södra Europa. Under vintern hade de vistats i Arcachon i Sydfrankrike, där fröken Grahn hade fått arbete som sjukgymnast. Men när systern blef allt svagare, hade de rest till Schweiz, i hopp om bergsluftens stärkande inverkan. Förhoppningen slog dock fel. Kort förrän vi lämnade orten, dog systern.Jag såg henne aldrig. Men min hustru, som en gång var inne hos henne, sade att hon aldrig sett en älskligare varelse. Vår afresa sköt vi upp en dag för att som landsmän vara med, när hon bäddades ned i jorden på den lilla, fridfulla, vackra grafgården i Vevey, där många främlingar hvilar.

Då vi tog farväl af hvarandra, sade fröken Grahn, att hon omedelbart ämnade återvända till Amerika. Det var något ovanligt med henne. Hon föreföll alltid lugn, men man kunde se att det glödde under lugnet och att hon var en lidelsefull natur. Hon hade nog haft en tung börda att bära ensam, men aldrig beklagade hon sig . . . Sedan en gång, ungefär två år efter det vi hade träffats, fick min hustru ett tryckt kort, som underrättade oss om att fröken Maria Grahn och doktor Gustaf Ehrendt hade ingått äktenskap i New-York»...

Nu syntes tåget och stationsinspektorn skyndade bort.

Kommunalnämndens ordförande kom fram och harklade sig. De öfriga samlades tysta kring honom och baronen, som icke på länge sett sitt hjärtas dam, slöt sig till dem.

När senator Ehrendt steg ned från tåget, hälsades han välkommen af en liten grupp allvarliga män. I enkla, kärnfulla ord gaf ordföranden uttryck åt den sorg, som fäderneslandets hårda öde och stora nöd hade framkallat öfver allt i landet, och åt medborgarnas känslor af tacksamhet mot dem som modigt och manligt sökte värna landets lag och rätt.Senatorn tackade rörd. Han hade endast gjort sin plikt, sade han.

När sedan han och hans dotter stego i vagnen, som kört fram, var baronen lycklig öfver att få räcka handen åt sitt hjärtas dam och se den mottagen för att hjälpa henne upp, emedan de feta, glänsande hästarna, som blifvit otåliga af den långa väntan, icke höllos stilla.

Han kunde naturligtvis se, att hon icke längre var ung, men för honom var hon i alla fall den mest beundransvärda varelse i världen. Och rörelsen och stoltheten öfver hyllningen för fadern hade gifvit hennes själfullt lifliga ansikte något af ungdomens fägring tillbaka. Han kände, att alla de unga nip-pertipporna, som, lockade af hans rikedomar, i säll-skapslifvet fladdrade omkring honom, betydde intet i bredd med hans hjärtas dam.

Medan vagnen rullade bort, stod han och stirrade melankoliskt efter den, till utomordentligt nöje för telegrafisten och praktikanten, som i den vackra kvällen släntrade fram och åter öfver gårdsplanen.

XXI.

När senator Ehrendt och hans dotter kommit hem till Lind by och satt sig vid tebordet, bars postväskan in. Bland massan af bref och tidningar låg där ett digert bref, som senatorn häftigt grep efter. Det bar amerikansk

poststämpel och bref från Amerika voro en stor sällsynthet.

Fröken Emmy, som kallades ut af hushållerskan, fick endast en jakande nickning till svar på frågan, om brefvet var från hennes bror Gustaf. Fadern hade redan fördjupat sig i dess innehåll.

Då hon kom in tillbaka, kunde hon strax af hans häftigt upprörda ansiktsuttryck sluta till att brefvet innehöll något betydelsefullt. Han räckte fram de tättskrifna arken. — Hon skulle läsa uppmärksamt, strök han under. Själf begynte han, såsom vanligt, när något starkt upptog hans tankar, gå fram och åter i rummet. Teet behöfde svalna, svarade han på dotterns fråga, om han icke ville dricka sitt te.

En liten stund blef där tyst i rummet. Endast de regelbundna stegen öfver golfvet hördes och utifrån ett och annat jubelskri af svalorna, som rusiga af vår fröjd kretsade i luften. Men tystnaden bröts snart af Emmy, som började läsa högt:---------»Det hände här en dag, att jag träffade

en gammal bekant på gatan. Egentligen är han skandinav, men flyttade redan i barndomen med sina föräldrar öfver till Amerika och känner icke till något annat hemland. Vi hade icke råkats på länge, och han började genast tala om de ödesdigra händelser, som timat därborta i Finland. Han hade nyss läst något därom i en tidning.

’Det är tur för dig att nu vara här och veta, att du för framtiden har fast mark under fotterna,’ sade han till mig.

Orden verkade som en häftig stöt. Jag kände det, som om något inom mig löst sig och sprungit fram, eller som om något, som jag omsorgsfullt dolt äfven för mig själf, plötsligt hade blifvit uppenbart. Det berodde hvarken på förstånd eller öfverläggning, att jag hastigt och utan betänkande svarade:

’Nej, just nu ville jag vara där! Just nu längtar jag hem!’

Han betraktade mig häpen och höjde med ett tviflande småleende på axlarna, i det vi skildes åt.

Men under hela dagen kunde jag icke befria mig från tanken på Finland och dess öde.

När jag mot aftonen återvände hem och min hustru och jag som vanligt en stund efter måltiden sutto och pratade tillsammans, var mitt hjärta så öfverfullt, att jag plötsligt började tala om det som oaflåtligt upptog mina tankar.

Under alla de år vi varit gifta ha vi sällan, ja,jag kan säga aldrig, talat om det gamla hemlandet och förhållanden där. Det har icke varit någon öfverenskommelse : instinktlikt ha vi båda undvikit det. För att kunna lefva måste man låta det förflutna med dess sorger och misstag hvila. Vi ha ju velat bygga hemmet här under en ny himmel på en ny jord.

Men när jag denna kväll helt plötsligt begynte tala om olyckan, som brutit in öfver det gamla hemlandet, föreföll det som om Maria just gått och väntat på att jag skulle göra det. Hela kvällen talade vi sedan om intet annat än landet därborta.

På hemvägen hade jag som vanligt köpt min aftontidning. Så snart jag vek upp den och kastade en blick i den, föll mitt öga på en artikel med öfver-skriften Finland. Där redogjordes klart och sakligt för våldet mot landets konstitution, innehållet af februarimanifestet, senatens hållning och slutligen en del senatorers värdiga protest jämte deras omedelbara af sked.

När jag där bland namnen på dem som stodo fram och manligt värnade landets rätt och frihet, läste min fars namn — vårt namn — genomströmmades mitt hjärta af glädje och stolthet. Jag läste alltsammans från början till slut högt för Maria. Och sedan förmådde jag icke längre hålla orden tillbaka:

’Jag vill dit!’ ropade jag — ’jag vill hem för att vara med, där kampen står för frihet, lag och rätt!’ Då steg Maria upp, kom fram och slog armen ommin hals och sade, att hon ville detsamma. Vi måste hem, vi, med barnen.

Ni känna icke Maria. Hon eger hänförelsen och förmågan att vilja helt, dessa egenskaper, som vi saknade, vi som växte upp i Helsingfors midt i språkfejdens förödande kif och gräl. Vi som vande oss att affärda allvarliga spörsmål med öfverlägset förakt eller med en vits. Vi som trodde ironi vara djupsinne och ringaktning frisinthet. Vi som inbillade oss, att den som högljuddast förnekade allt, var den största frihetshjälten, hur trångbröstadt

konservativ han än för öfrigt var i alla lifvets förhållanden.

Lifvet har lärt Maria det öfverseende, som icke är ringaktning. Sin godhet har hon tillkämpat sig genom strider mot sig själf utan att angripa andra. Hennes värme har åter tändt lifvets låga i mitt hjärta och vid dess sken söka vi vägen mot framtiden. När Maria samtycker att återvända hem, då är det förflutna glömdt och försonadt.

Sedan vi beslutit att resa hem, ha vi fått mycket att göra med allt som måste ordnas här, innan vi kunna kasta loss. Nu kan jag skrifva, att vi hoppas återvända med svalorna.

På aftnarna sitter jag nu, så snart jag blott har någon ledig stund, och talar med Maria och barnen om det gamla hemmet på Lindby, släktens hem sedan århundraden, och om dem som lefvat och bott där. De höra på, som man lyssnar till en saga. För mig själf blir det liksom en släktkrönika.Jag talar om den gamla sektern, min farfarsfar. Om huru han byggde upp hemmet till en lugn fristad för sig och sina efterkommande, när landet låg här-jadt och förödt efter kriget. Om huru han var en klok och beräknande man, som af sina barn fordrade sträng sparsamhet och ovillkorlig lydnad och underkastelse. — Ja, sparsamhet och lydnad äro visserligen goda och nödvändiga ting, men allsmäktiga äro de icke. Våra sträfvanden för ett land och ett folk måste hvila på pelare af ännu ädlare metall.

Jag talar om den tappra, unga kaptenen från 1808, min farmorsfar, sådan jag minns honom af bilden på väggen i salongen, klädd i de nyländska dragonernas uniform. Jag säger, att han var mitt tidigaste ideal, att tanken på honom, som stupade i striden för sitt land, fyllde mitt gosshjärta med en beundran utan gräns och hjältedrömmar utan tal.

Sedan har jag tagit fram och läst upp det bref, som han en gång skref till sin bror, och som jag fått af dig och alltid har ansett för en dyrbar skatt. Ett rättesnöre för vår släkt, ett testamente till oss alla, kallar jag det.

Där heter det ju, som du minns:

'Lifvets vägar äro mångahanda och många äro de som vandra dem med tunga fjät. Men ingen känner ännu kosan rätt, ingen känner ännu sig själf, innan han handlar. Huru ömkliga blifva icke ofta våra gärningar i bredd med våra tankar, och huru mycket af det vi söka är icke annat än sken och bländverk!Minns, att endast ur ditt eget bröst griper du tecknet, som leder till seger och för dig öppnar portarna till det utlofvade landet. Men akta dig att ställa din egen vinning främst, akta dig att för din egen framgångs skull svika pliktens stora, tysta maning i ditt härta! Ty ve dem som af falsk omsorg om sin själs salighet eller af omtanke för sin timliga bergning vika af från pliktens väg! Blott den som eger sig själf, kan besitta ett hem, ett land' . . .

Sedan talar jag om min farfars bror, Carl Gustaf Ehrendt, som för sin okufliga vetgirighet och sitt begär efter upplysning försköts af sin stränga far och gick i landsflykt. Han var lik den vårens fågel, som kom för tidigt med sång och budskap om vårens härlighet, men själf blef ett offer för kölden. Sådana finnas i mången släkthistoria.

Jag talar om min farmor, fru Ulrika, huru hon med trofasta händer vårdade elden på det gamla hemmets härd till ljus och värme för nya släkten och till en renande offerflamma för dem som gingo vilse på lifvets okända, mörka stigar. Så blef det gamla hemmet jordmånen, ur hvilken den stolta ärekänsla växte upp, som förmådde offra egen fördel och egen trygghet för det rättas skull. — Nu sist har jag talat om min far, huru han trädde upp för att manligt värna vårt stora hem, vårt land.

Barnen äro ännu små, kanske förstå de icke allt, men mycket förstå de redan. För mig själf blir det allt så lefvande, medan jåg sitter och talar därom. Jagser det för mig och jag säger dem, att ingen annan-städes i världen eger den heta sommardagen så härlig skugga och så ljuflig svalka som under de stora lindarna på Lindby. Ingenstädes lysa höstens träd i så granna färger, ingenstädes falla äpplen ned på sandgången med ett så hemlighetsfullt prassel som i den gamla trädgården. Ingenstädes tindrar vinterdagen så frostigt hvit och klar som i de tysta skogarna därhemma. Ingenstädes flammar aftonbrasan klarare än på den gamla härden. Ingenstädes i hela vida världen har jag sett våren göra sitt intåg med så jublande fågelsång och så hemlighetsfullt tjusande förhoppningar, som när träd och buskar binda sina första kransar af fint, doftande, ljusgrönt löf kring det gamla hemmet på Lindby.

Och jag ser för mig i vårsommarens grönska och underbart klara ljus den bygd, som förfäderna under århundraden brutit och odlat. Min blick, som följer raden af de gamla lindarna, går ut öfver de vida fälten mot hafsviken, som lyser blå. Och jag känner att där äro vi hemma. Därifrån skall ingen och intet få jaga oss bort. Aldrig har jag känt mig närmare förenad med denna jord, aldrig har den varit mig dyrbarare än i denna stund, då jag sitter tusentals mil därifrån och längtar hem.»

Det blef tyst ett ögonblick.

»Gustaf kommer hem!» sade fadern med en stämma, som skalf af rörelse. Så samlas vi en gång i hemmet, såsom jag alltid drömde om . . , Här saknasflere kära i vår krets,» tilläde han sakta, »men öfver lifvets lagar råder ingen dödlig . . . Du, Emmy, gaf upp din verksamhet i främmande land för att dela min ensamhet. Gustaf och hans familj återvänder. Karl och Max har lofvat komma ut så ofta de kan det . . . till släktens gamla hem,» upprepade han.

Hans dotter hade suttit och betraktat honom. I det vårklara ljuset såg hon, hur han åldrats, hur den förr så raka hållningen blifvit lutande, hur svag och bräcklig han föreföll. Det hade varit en tung tid för honom. Ofärden, som drabbat hans land, hade tärt mer på hans krafter, än han själf ville medge och än hon förut varsnat. Fruktande en alltför stark sinnesrörelses följder, såg hon på honom med sin kloka, lifliga, litet spefulla blick och sade muntert:

»Jag protesterar nu som alltid! ... Vi får inte falla i alltför stor dyrkan af det förflutna. Låt oss också komma ihåg, att där var lågt till taket i det gamla hemmet, lågt handgripligt och i figurlig mening. Och luften därinne var mången gång tung och instängd ... mycket tung för kvinnorna. Vi är nu i alla fall moderna människor, som måste se mot framtiden ... ja, till och med förhoppningsfullt, trots det närvarande mörkret . . .»

»Ni kvinnor är er alltid likal Ni behåller alltid tron på underverket, som måste komma.»

»Nåja,» svarade hon med samma fina löje, »är inte Gustafs hemkomst ett underverk? Eller är den inte åtminstone en af dessa oförutseddatilldragelser, som djupt ingriper i vårt lif, utan att vi på något vis förmår bestämma däröfver?»

»Så är det,» sade fadern. »En gammal vis har en gång för längesedan skrifvit: Intet kan med visshet vetas om huru lifvet skall lefvas. Men låtom oss söka flitigare, låtom oss icke misströsta!»

XXII.

Samtalet blef afbrutet genom att gamla Kristin skyndsamt kom in och öppnade ett fönster.

Fröken Emmy opponerade sig. Det var icke för varmt därinne och ute rakt ingen värme att tala om. Aftonluften kändes tvärtom ännu rå och kylig. Eljes brukade Kristin ju vara rädd för öppna fönster . . .

Men orden stannade på fröken Emmys läppar, när hon af uttrycket i den gamla hushållerskans ansikte förstod, att något ovanligt var på färde. Utifrån hördes egendomliga hemlighetsfulla ljud: sakta, smygande steg jämte låga, hviskande röster, liknande det lätta surret af flygande bin en solig sommardag eller det svaga kvittret af nyfjädrade fågelungar, som krupit ur boet för att lära sig flyga.

Ett ögonblick blef där plötsligt tyst. Sedan stämde späda barnröster upp en fosterländsk sång.

Tonerna af de klara, ljusa barnrösterna svingade sig uppåt i underbar samklang med vårkvällens förhoppningsfulla ljus och späda, nyfödda grönska och buros, förstärkta af den sakta aftonvinden, in till senator Ehrendt och hans dotter, som gått fram till fönstret.Ute på gårdsplanen syntes en liten skara folk-skolebarn, som kommit med sin lärarinna i spetsen för att bringa senatorn en hyllning.

Fattigdom och umbäranden hade på några af de små gestalterna tryckt alltför tydliga märken och några af de allra fattigaste hade kommit barfota. Men öfver dem alla låg en egen, högtidligt stilla värdighet. De små barnansiktena voro djupt allvarliga, medan blickarna hängde fast vid lärarinnan, som angaf takten. Allvaret var en del af

medvetandet om stundens betydelse och hvars och ens sträfvan att fylla sin plikt. Och den nedgående solens stålar förmildrade fattigdomens tecken, när den frikostigt strödde sitt glitter öfver de Ijushåriga barnhufvudena och svepte dem alla i sin glänsande väf af luft och ljus.

Så snart den första sången var slut, angaf lärarinnan tonen till en ny, som strax stämdes upp.

När några sånger sjungits, blef där plötsligt tyst. Barnen kunde icke flere och stodo och sågo förlägna på hvarandra. Så snart värfvet var fylldt, som spännt alla tankar och alla krafter för uppnåendet af ett gemensamt mål och bundit alla viljor samman till en enda stor ansträngning, blef hvar och en osäker på sig själf och på hvad som skulle följa och hvad som skulle göras.

Men strax därefter togs deras uppmärksamhet åter i anspråk af något nytt. Vid det öppna fönstret stod senator Ehrendt och tackade dem och talade om, hvad deras sång betydde för honom.Han sade, att det en gång var en gammal man, som trött och sorgsen hade kommit ut till sitt hem på landet. Han och alla andra redliga män och kvinnor sörjde djupt, öfver att ofärd och tunga, svåra tider hade brutit in öfver det land, där de bodde. En mäktig fiende stod i begrepp att kasta sig öfver landet, som var deras stora hem, och förstöra, hvad folket där under många århundraden i släktled efter släktled byggt upp.

Men sorgen försvagar den människa, som öfver-lämnar sig däråt, och gör henne sjuk och oduglig till arbete. Det hade också den gamla mannen erfarit, när han grubblade öfver sitt lands öde. Han hade känt sig så trött och kraftlös.

Men då hände det, att en skara skolbarn kom med sin lärarinna i spetsen och sjöng in nytt hopp, nytt mod och ny förtröstan i hans hjärta. Han kände åter sin kraft vakna vid tanken på att lika litet som någon enskild stämma kunde urskiljas, när barnen sjöngo tillsammans, och alla röster förenade läto sången svälla fram vacker och fulltonig, lika Htet mäktade någon enskild människa försvara ett helt land. Men om alla sammanslöto sig till att göra det bästa de förmådde, kunde många tillsammans uträtta mycket.

Och i en sådan sammanslutning kunde också barnen vara med. Ingen finge anse sig för ringa eller för liten för att göra det som var rätt. De skulle aldrig i sina tankar eller sina handlingar gilla ellerför sin egen fördels skull göra något, som rösten i deras inre sade dem vara orätt. På det viset skulle de växa upp till goda och nyttiga människor, som förmådde tjäna och värna sitt fädernesland. —

När talet var slut, inträdde där ljudlös tystnad. Ordets makt hade gifvit betydelse åt barnens sång och kastat glans däröfver, liksom solen nyss med sina strålar förgyllde den lilla skaran och plånade ut ringhetens märken. Då den gamla mannen talade om fäderneslandet, begrepo äfven de små barnen, att det var något högt och heligt. Och lärarinnan förstod, att på henne hvilade ett stort ansvar för framtiden och att hon höll en del af fäderneslandets öde i sin hand.

Sedan tågade den lilla skaran med lärarinnan i spetsen åter bort i den ljusa kvällen. På vägen, som slingrade sig mellan de ljusgröna fälten och krökte sig genom den nylöfvade hagen, syntes barnen och försvunno och syntes åter, tills de för ögat slutligen tycktes gå in i landskapet, sammansmälta med den bygd, till hvilken de hörde och med hvilken de bildade ett olösligt, ett oförstörbart helt.

Så länge de kunde skönjas, följde senatorn med blicken deras vandring. När hans dotter kom fram och stängde fönstret med en orolig påminnelse om att aftonluften var skadlig, hörde hon honom halfhögt upprepa: »Låtom oss söka flitigare, låtom oss icke misströsta!»